

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

•POGOVORI 61•

Edvard Kardelj: SAMOUPRAVLJANJE V NOVIH DRUŽBENIH ODNOSIH

Leopold Krese: O VLOGI IN NALOGAH TELESNE KULTURE

Boris Šajina: UPRAVLJANJE ALI VODENJE?

Sobota, 13. maja 1961
Štev. 19, leto XIX

V OKVIRU

Zelja po večji proizvodnosti, konkurenčnost na notranjem in predsem na zunanem tržišču, večji dohodek komune, večji tudi zaposlitev nove delovne sile, vse to so motivi, ki silijo tovarne v rekonstrukcijo. Prenovitev tovarne je velika, odgovorna naloga, običajno pretežka za delovni kolektiv. Zato se ob rekonstrukcijah običajno pojavijo v tovarni še različni dodatni strokovnjaki. Večina od teh želi s svojim znanjem pomagati tovarni k napredku. Med njimi pa sta tudi dve grupici, ki ne delata svojim kolegom posebne časti.

prenovitvah tovarn se druge slabosti. Pogosto rekonstrukcija tako prevzame ves delovni kolektiv, vso komuno, da je vsa njihova pozornost obrnjena predsem v razširitev tovarne, v nove stroje, v višji brutoprodukt. Ob tem pa pozabljajo na organizacijo proizvodnje, na izkoriščanje že obstoječih notranjih rezerv, na stimulativnejše nagrajevanje. Na kritiko sindikata, delavcev vodstvo in tudi delavski svet kaj rada odgovarjata: Strinjamo se z vami, vendar počakajte, da končamo z rekonstrukcijo. V njo so vloženi milijoni in

REKONSTRUKCIJE

Najmanjši del teh strokovnjakov ribari v kalnem in se z rekonstrukcijo v glavnem osebno okorišča. Pogosto potuje v inozemstvo, da si vsaj v dveh državah ogleda podobne tovarne. Ko so idejni programi napravljeni, ko se je prenovitev začela, jim postaja v tovarni pretesno in iščejo novo tovarno, ki pripravljajo rekonstrukcijo, ali pa se, kot radi pravijo, umaknejo v bolj umirjeno, v znanstveno delo.

Za drugo grupico strokovnjakov ne bi mogli trditi, da je njihov namen predsem osebno okoriščenje, toda tudi ti zapustijo tovarno, ko je rekonstrukcija končana. V njej so pustili dober del strokovnih moči, kot pravijo, to je njihovo življenjsko delo, toda dejansko uresničitev zamisli, organizacijo proizvodnje prepuščajo delovnemu kolektivu in po njihovem — manj usposobljenim strokovnjakom.

Toda poleg teh, obsojanja vrednih primerov, se kažejo ob

če tu popustimo, kdo bo odgovarjal za program, za vložena sredstva? V tem je del resnice, vendar imajo prvo, drugo in celo tretjo fazo. Prenovitev traja več let. In naj delavci ves ta čas zaostajajo za ostalimi delovnimi kolektivi?

Nikakor ne! Rekonstrukcije so in bodo potrebne. Zasnovati pa jih bo treba bolj solidno, pretehtano, da jih ne bo treba že med izrševanjem spreminjati, da se ne bodo pokazale ob izršitvi za pomamljive in manj rentabilne, kot so jih izkazovali programi. Potrebno bo zagotoviti tudi večjo odgovornost idejnih projektantov. Ali ne bi kazalo razmišljati tudi o ustanovitvi biroja, instituta ali podobne ustanove z večjimi ali manjšimi specializacijami, ki bi zbirali, posredovali izkušnje in opozarjali na slabosti, ki postajajo značilne.

VINKO TRINKAUS

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

NASTALI BODO NOVI ODNOSI

Iz nepopolnih analiz, ki jih je zbralo predsedstvo je razvidno, da proces decentralizacije upravljanja v večini slovenskih podjetij zaostaja za objektivnimi možnostmi. Premajhna odločnost sindikalnih organizacij, da bi z decentralizacijo upravljanja, z ustanavljanjem ekonomskih enot uveljavljale pravice in prednosti nove delitve dohodka med podjetjem in družbo, hkrati pa prevelika črnogledost, počasnost in tehnokratsko pojmovanje novih izračunov s strani upravnega aparata, ki smatra, da je decentralizacija še preuranjena, so glavne ovire, da prehajanje upravljanja v imenu delavcev na delavce same, prepočasi napreduje.

Vzrokov za tako počasen razvoj je več. Glavni pa je vselej ta, da nekateri kolektivi niso doumeli prave vsebine decentralizacije. Pojmujejo preveč tehnokratsko, predajajo se iluzijam, da bodo, ali da morajo s točnimi predračuni natančno predvideti materialne odnose. Približni čisti dohodek in plače. Ob tem pa pozabljamo na glavno — da z decentralizacijo, s povečanjem pristojnosti neposrednih proizvajalcev, z njihovim povečanim interesom za dobro gospodarjenje nastajajo tudi novi materialni odnosi, da živa praksa ruši idealne kabinetske izračune in predvidevanja.

S tem sicer ne nameravamo trditi, da so vsakršni izračuni nepotrebni. Hočemo le reči da pretirano predračunanje, iluzija, da je te materialne odnose mogoče vnaprej predvideti in izračunati — nestvarna in škodljiva, ker zavira razvoj, za katerega so dozoreli že vsi objektivni pogoji. Poleg tega pa vsi predračuni, če so seveda zgolj tehnične narave, megljijo glavno bistvo. Ni namreč na mestu, da centralni delavski svet ali upravljalni odbor in se boji, da bodo odločitve prepuščene ekonomskim enotam in neposrednim proizvajalcem, razdrolile podjetje, da bo nastala zmešnjava. Verjetno bi kazalo razmišljati v obratni smeri: katere odločitve naj prepuščemo centralnemu delavskemu svetu. Če bi izhodišče premaknili v to smer, potem bi

vsekakor hitreje prišli do odločitev, prej bi našli primernejšo rešitev. Naš končni cilj je popolno samoupravljanje neposrednih proizvajalcev in zato je prav, če decentralizacijo, pristojnosti, odločanje, vrednotimo iz tega zornega kota. V bistvu gre torej zato, kako bomo z bolj demokratičnim in smiselnim decentraliziranjem objektivno spremenili položaj delavca, da bo postal dejanski, neposredni upravljalcev.

S tem, da premaknemo zorni kot, izhodišče, smo spremenili tudi vsebino razprav. Poleg tega pa ne kaže izgubiti izpred oči, da morajo v podjetju nastati prav takšni materialni odnosi, prav takšna razmerja, kot so med podjetjem in družbo. Se pravi, če je družba zaupala kolektivu kot celoti, če mu je dala vse pomembne pristojnosti in možnost svobodnega odločanja, potem mora tudi vodstvo podjetja, centralni delavski svet enako zaupati obratnim delavskim svetom, ekonomskim enotam, zaupati mora delavcem. In kot se ukinjajo mezdni odnosi med kolektivom in družbo, tako se morajo ukinjati mezdni odnosi znotraj delovnega kolektiva. To pa je mogoče samo takrat, če delavec ne razpolaga samo s svojo delovno silo, ampak tudi s sredstvi za proizvodnjo. Razpolaga pa lahko edino takrat, če o tem svobodno odloča, če se tudi iz sredstev za proizvodnjo in njenega dobrega gospodarjenja formira njegov dohodek.

KAKO SO NAGRAJENI UPRAVNI ORGANI CELJSKE OBČINE

PO DELU IN USPEHU ODDELKA

Pristojni organi pravkar pripravljajo prve zakonske osnutke o delitvi dohodka v državni upravi. S tem bo državna uprava v enakem položaju kot gospodarske organizacije v industriji. To pomeni, da bo moč tudi na tem področju uveljaviti načela, veljavna za gospodarstvo, to je nagrajevanje po delu.

Delovni kolektivi državnih organov naj bi bili po do sedaj znanih mnenjih samostojni v poslovanju z ustanovami in samostojni v delitvi sredstev, ki jih dobivajo iz proračunov občin, okrajev, avtonomnih enot, republik in federacije. To pomeni, da bi dobile subvencije, dotacije ali dogovorjene cene značaj dohodka. Z drugimi besedami povedano, kolektivi bi v tem primeru svobodno razpolagali s pridobljenimi sredstvi. To bi docela spremenilo odnos kolektivov na tem področju do družbene skupnosti.

Seveda bi bil odvisen dohodek od obsežnosti poslov in nalog, ki jih opravlja vsak organ v določeni poslovni dobi.

Delitev sredstev na osebne dohodke v vsakem državnem organu naj bi poslej temeljila na načelu, veljavnem v gospodarstvu, to je delitvi po delu. Delitev osebnih dohodkov naj bi bila urejena s pravilnikom organa oziroma ustanove. Višina osebnih dohodkov pa naj bi bila odvisna od presoje in vrednosti delovnega mesta. Vrednost delovnega mesta pa naj bi bila odvisna od zamotanosti poslov, odgovornosti, delovnih pogojev, strokovne izobrazbe, potrebne za delovno mesto in podobnih činiteljev.

Kolektiv bi sporazumno s predstojnikom organa sprejel pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Prihranke, dosežene med letom, bi lahko uporabil za zvišanje osebnih dohodkov, seveda v kolikor so sad boljše organizacije in bolj racionalne uporabe sredstev za delo. Skladno s tem bi bil na tem področju osnovan sklad skupne potrošnje. Tega naj bi uporabljali za splošno izboljšanje standarda uslužbencev, za okrevanje, družbeno prehrano in podobno.

Kjerkoli so si že doslej prizadevali razdeljevati del osebnih dohodkov po delu in v tem smislu tudi sestavili pravilnike, jim bo v bodoče lažje. Med te, sicer izredno redke kolektive v državni upravi, moramo všteti kolektiv celjskega občinskega ljudskega odbora. Tu so že lani v oktobru začeli razpravljati o razdeljevanju dela sredstev po delu; letos v prvem tromesečju so sestavili temu ustrezni pravilnik in v aprilu že izplačali prejemke po novih načelih.

Namen, ki so ga hoteli doseči s sedanjim pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov je bil:

● da bo vsakdo nagrajen za

svojo lastno prizadevnost — nagrajen po delu. Hkrati ob tem pa, da bo njegov prejemek odvisen tudi od bolj ali manj učinkovitega opravljanja nalog vsega oddelka ali referata;

● tako omogočiti čim boljše poslovanje ljudskega odbora. Zagotoviti, da bodo imeli organi komune (oba zbora, sveti in komisije) prvi čas pripravljeno gradivo za svoje seje;

● spodbujati vsakogar k racionalnejši uporabi sredstev.

Zato, da bi bili ti smotri uresničeni, so opustili dosednji administrativni način nagrajevanja in določili s pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov po

vsem svojstvene osnove in merila. Kot trde, so pri tem s pridom uporabljali izkušnje gospodarskih organizacij.

Dosedanji stalni prejemki posameznika so bili odvisni od znanih administrativnih kriterijev, to je kvalifikacij, razporeditve v posamezne plačilne razrede in podobno. Manj so bili odvisni od vrednotenja delovnega mesta in dela. In prav ta kriterij so hoteli uveljaviti s pravilnikom kot eno izmed izhodišč. Zato so se lotili vrednotenja del oziroma delovnih mest na osnovi analitične ocene. Pri tem so upoštevali zamotanost poslov, odgovornost, delovne pogoje, odgovornosti za splošen uspeh in podobno. Na osnovi šestnajstih kriterijev za opis in oceno so prišli do nove razvrstitve delovnih mest. Vsa delovna mesta so razvrstili v trinaest razredov. To je bilo potlej izhodišče za določitev tako imenovanih stalnih prejemkov.

Če bi upravni organi celjske občine ostali samo pri tem, seveda ne bi dosegli prej naštetih smotrov. Zato so sklenili del sredstev razdeljevati po delu oziroma delovnem uspehu oddelka ali referata. Za to delitev so izdelali še posebne kriterije. Ti so: dnevnik dela za vsako posamezno delovno mesto, plan dela za ves ljudski odbor, za posamezne svete, komisije, oddelke in referate, poročila predsednikov svetov in komisij, kdaj in kako je bilo pripravljeno gradivo za sejo in kakšno je delo upravnih organov. To jim je izhodišče za celotno oceno dela v določenem časovnem obdobju. Pri razčlenjevanju uspehov ali neuspehov oddelka

ali referata upoštevajo, kako so bile uresničene glavne naloge, kako so bila dosežena gospodarska in družbena gibanja. Dalje, kakšna je bila intenzivnost in kakovost dela, kakšna je bila družbena aktivnost posameznika in kolikšni so uspehi v racionalnosti poslovanja. Na osnovi točkovanja vseh teh kriterijev, skratka celotni oceni, prisodi kolektiv ob tromesečju posameznemu oddelku ali referatu znesek za tako imenovani gibljivi del osebnega dohodka.

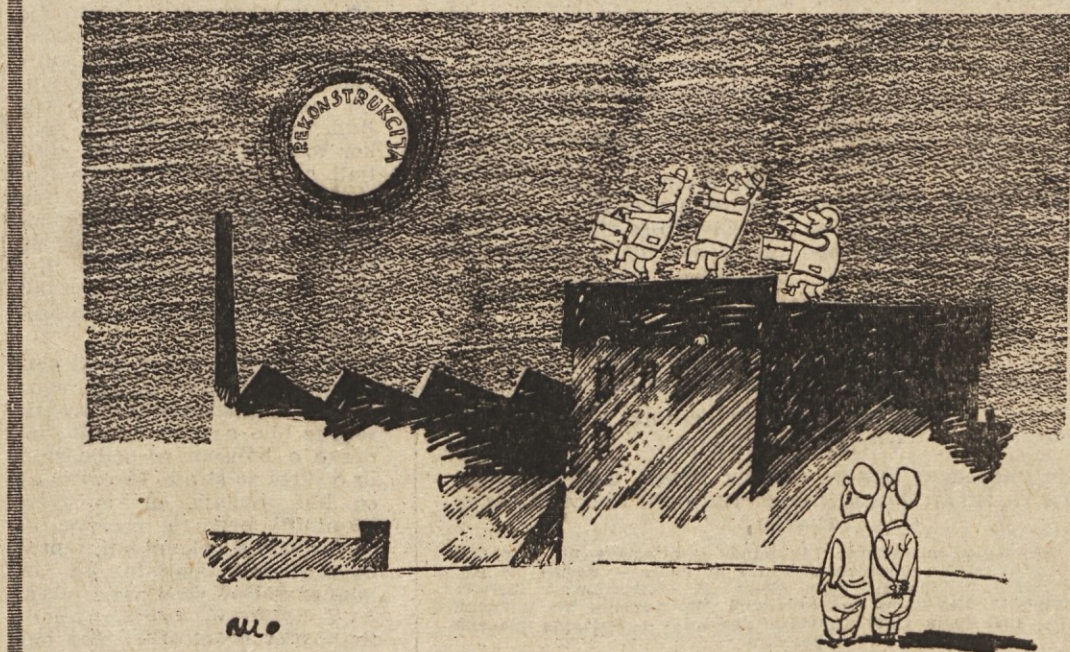
Delitev teh sredstev v oddelku ali referatu pa je prepuščena tamkaj zaposlenim uslužbencem. Komisije v oddelkih in referatih ocenjujejo delo posameznika po kriterijih, ki so bili odločilni za oblikovanje sredstev in potlej o odločitvah razpravlja ves kolektiv.

Nekateri, sicer redki posamezniki so bili zaskrbljeni, ali bo mogoče na ta način objektivno oceniti delo posameznika. Ocenjevanje in izplačila za prvo tromesečje pa kažejo, da je bila ta ocena pravilna in da je ta način nagrajevanja spodbudno vplival na izboljšanje dela in racionalnejše poslovanje. Načelnik oddelka za gospodarstvo na primer zatrjuje, da so bili letos v neprimerno krajšem času in veliko bolj sestavljeni posamezni plani, recimo plan preskrbe. Posamezni sveti in komisije dobe precej časa pred svojo sejo potrebne analize in gradivo. Zdi se, da posamezni člani zbora proizvajalcev vseh teh sprememb niso upoštevali. Dogodilo se je namreč, da so uslužbenci pripravili ne samo analize za sklicano sejo, temveč tudi gradivo o razvoju obrti za naslednjo sejo, toda zbor proizvajalcev ni bil sklepčen.

Te osnove in merila za oblikovanje in delitev sredstev, namenjenih za osebne dohodke, so pri nas nedvomno svojstvena. Praksa prve tromesečja je že potrdila njihovo upravičenost. Seveda s tem še ni rečeno, da je sistem nagrajevanja docela zgrajen. Posamezni vodilni uslužbenci na tem ljudskem odboru pravijo, da bodo sedanji način nagrajevanja še dopolnjevali in izpopolnjevali, tako kot bo pač narekovala praksa. Toda reči je treba, da že sedanje osnove in merila in način oblikovanja in delitve sredstev pomenijo velik napredek na področju nagrajevanja v javnih službah. Potlej, ko bo državna uprava oblikovala svoj dohodek po načelih in zakonskih predpisih, ki so sedaj v pripravi, bodo imeli upravni organi celjske občine za seboj že obilo izkušenj in bodo lahko sistem nagrajevanja nedvomno še bolj izpopolnili.

P. D.

VINKO TRINKAUS

Sodobni mesečniki

Karikatura: MILAN MAVER

MARIBOR-CENTER:

Razvoj samoupravljanja pomembna naloga

Kaj je pravzaprav bistvo novih instrumentov delitve dohodka? Ali res samo v tem, da prinašajo nekomu več, drugemu spet manj, kot je imel doslej? Ali pa je bistvo novega sistema delitve dohodka neke druge? V večjih pravicah proizvajalcev pri upravljanju in odločanju, v večji materialni spodbudi, v večji družbeni in politični odgovornosti, v večji samostojnosti delovnih kolektivov, v večji odgovornosti državljanov do delitve dohodka in usmerjanja sredstev pa naj že bo to na delovnih mestih ali v komunih kot celoti?

Občni zbor ObSS Maribor-Center je razčlenjeval ta vprašanja. Toda razprava je bila vendar osredotočena na eno najpomembnejših nalog sindi-

kalnih organizacij v prihodnjem obdobju, to je, prizadevanje za nadaljnjo decentralizacijo delavskega samoupravljanja prav v vseh panogah gospodarstva. Sicer so bili že v minulem obdobju doseženi na tem področju nekateri zelo pomembni uspehi, a v celoti vendar ne takšni, da bi lahko bili z dosežki povsem zadovoljni. Res, v gospodarskih organizacijah postopoma že prehajajo na sistem upravljanja po ekonomskih enotah. Toda še vedno so zelo pogosti primeri, ko centralni delavski sveti niso prepustili obratnim delavskim svetom ali zborom proizvajalcev v ekonomskih enotah tudi vseh dolžnosti in pravic odločanja in jim tako onemogočili samostojno gospodarjenje znotraj obrata, znotraj ekonomske enote. In

menda je odveč govoriti, da so tako vso njihovo vlogo in pomen zreducirali zgolj na posvetovalne pravice.

Razvoj samoupravljanja tudi zavirajo sicer že redki primeri, da strokovni kolegijski pa tudi posamezni vodilni uslužbenci sploh ne upoštevajo sklepov samoupravnih organov ali pa se jim sploh ne zdi vredno, da bi o nekaterih problemih razpravljali samoupravni organi. Tako je na primer v Ključavničarstvu Center uprava podjetja nakupila osnovna sredstva, ne da bi o tem sklepal delavski svet. Nekaj podobnega se je primerilo v minulem obdobju tudi v podjetju Transport, kjer je upravno vodstvo močno spremenilo sklepe delavskega sveta o nabavi osnovnih sredstev.

Občni zbor je poudaril, naj gospodarske organizacije ne ustanavljajo ekonomskih enot samo zaradi formalnosti, temveč naj jih snujejo tako, da bo imela vsaka od njih točno določene pristojnosti, pravice in dolžnosti. Prenos samoupravnih pravic na ekonomske enote namreč ne pomeni samo povečevanje števila članov v samoupravnih organih, temveč ureditve tistih kvalitativnih sprememb, ki morajo vsakemu neposrednemu proizvajalcu zagotoviti, da bo lahko sodeloval o nadaljnjem razvoju podjetja. da bo lahko s svojimi pripombami in predlogi vplival na pravilno reševanje problemov.

V minulem letu je močno razgibalo dejavnost kolektivov nagajanje po delu. Sprva je novi sistem naletel na precej odklonilnih stališč, še posebno med vodilnimi uslužbenci, ki so se bali, da bodo z izgubo kontrole nad prejemki zaposlenih izgubili tudi vpliv nad njimi. Toda prav zasluga sindikalnih organizacij je, da so bila ta stališča v manjšini. Sadovi nagajanja po delu pa se razkrijujo v nekaterih izredno lepih uspehih delovnih kolektivov. Tako je na primer v mariborski Livarni z uvedbo nagajanja po delu lani v oktobru narasel planirani dohodek za 15 %, osebni dohodki pa za 13,7 %, v februarju letošnjega leta je planirani dohodek porasel za 36,1 %, osebni dohodki pa za 34,6 %.

Premalo pa je bilo še storjenega na tem področju v obrtnih, komunalnih podjetjih in v trgovini. Zaradi tega je občni zbor sklenil, da si morajo sindikalne podružnice tudi v prihodnjem obdobju prizadevati, da bo delitev dohodka po delu prevladujoča tudi v teh panogah. To še posebno zaradi tega, ker novi instrumenti delitve dohodka tako odločno postavljajo odgovornost za nadaljnji razvoj gospodarstva pred slehernega proizvajalca.

S. B.

MARIBOR-TEZNO:

GRADIMO na dosedanjih izkušnjah

Delegati na občnem zboru ObSS Maribor Tezno so obravnavali tudi naslednji primer:

Pred nekaj tedni so hoteli v Sani v Hočah odpustiti 46 delavcev. Slednjič so število zmanjšali na 36. Delavski svet je utemeljil svoj sklep s tem, da realizacija na tržišču nenehno upada in da se v skladišču vedno bolj kopičijo zaloge neprodanega blaga. Tako je uprava podjetja napisala odpovedne odločbe. Kriteriji za odpust pa so bili naslednji: doseganje norme, poslušnost oziroma disciplina na delovnem mestu in socialno stanje.

Toda odgovori so povzročile precej negotovost v kolektivu. Najprej zaradi tega, ker je uprava podjetja v oktobru minulega leta zaposlila 80 novih delavcev, ker, vsaj tako so tedaj zagotavljali, podjetje ob takratnem številu zaposlenih ni zmoglo zadovoljiti potreb tržišča. Po drugi strani pa je bil vzrok nejevolje kolektiva tudi v tem, da so nekateri sestavljavci odpovedne liste zelo svojevolično odločali, kdo naj dobi odpoved in kdo ne. Tako je bilo med imeni tudi precej delavk, katerih socialno stanje bi bilo z odpovedjo občutno ogroženo, saj so bile matere s še neprekrbljenimi otroki. Med odpuščenimi je bila tudi tovarišica, ki je že 15 let delala v tem kolektivu. Odpoved so dobile tudi tri slepe tovarišice z motivacijo, — ne dosegaajo norm.

Epilog k vsemu pa je sledil pred dnevi: delavski svet je razveljavil odpovedi. Uprava je namreč našla delo: lepljenje ovojnih vreč.

In menda ni potrebno pripovedovati, da delegati na občnem zboru niso ocenili omenjenega primera v Sani kot posebno dobro gospodarjenje. A da bi bilo takih in podobnih primerov v prihodnje čim manj, da bi izpodkopali še poslednje ostanke samovolje posameznih vodilnih uslužbencev, da bi v prihodnje gospodarili in odlo-

BOJAN SAMARIN

DOMŽALE:

Zakaj dušiti samoupravljanje v obratih

Največji del poročila in razprave na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Domžalah so namenili problemu v delovnih kolektivih pri uvajanju novega gospodarskega sistema. Ugotovili so, da je večina delovnih kolektivov proučila vpliv sprememb v gospodarskem sistemu na njihovo gospodarjenje in na podlagi tega že sprejela precej konkretnih sklepov, zlasti glede poslednjega obračunavanja in delitve osebnih dohodkov v ekonomskih enotah, boljšega in racionalnejšega gospodarjenja z osnovnimi sredstvi, znižanja materialnih stroškov in podobno.

Med prvimi so začeli obračunavati dohodek po ekonomskih enotah v Tovarni sanitetnega materiala Vata na Viru.

Zelo pospešeno pa pripravljajo uvedbo novih oblik gospodarjenja tudi v Papirnici Količev, v podjetjih Induplati, Toko, Melodija in drugod. Hkrati s tem pa so delavski sveti in sindikalne podružnice začele proučevati pogoje za ustanovitev obratnih delavskih svetov in sindikalnih podružnic.

Delegati na domžalskem občnem zboru so tudi menili, da je bilo doslej zelo malo znakov prizadevanja za samostojnejše gospodarjenje in decentralizacijo samoupravljanja v obratih tistih podjetij, ki imajo svoje sedeže izven domžalske občine. To so obrati podjetij LEK, Žito, Rašica in Alko. V nekaterih izmed teh se opravičujejo s tem, da se dejavnost njihovih obratov tako prepleta, da jih organizacijsko oz. ekonomsko ni mo-

goče ločiti od sedeža podjetja.

Z ničemer pa ni moč opravičiti dušitve pobud neposrednih proizvajalcev v teh obratih s strani vodilnih uslužbencev in uprav podjetij. Gre v prvi vrsti za nepravilne proizvodne kalkulacije na podlagi katerih nekateri vodilni uslužbenci prikazujejo posamezne obrate kot nerentabilne, čeprav v resnici niso. Zlasti pa kolektivi teh obratov čutijo premajhno skrb centralnih organov za obnovo iztrošenih in zastarelih strojev ter naprav. Tudi organizacija dela je zelo pomanjkljiva in ponekod še na obrtniškem nivoju.

Zato se bodo morale sindikalne podružnice v teh obratih skupno z organi samoupravljanja v prihodnje resneje zavzeti za večje odločanje neposrednega proizvajalca o gospodarjenju.

Prav tako so na občnem zboru kritizirali tudi slabosti v delu samoupravnih organov v obrtnih in komunalnih podjetjih. Zelo pogosto prihaja v teh podjetjih do izraza samovolja upraviteljev, ki se pokrije s plaščem samoupravljanja — le takrat, kadar hočejo s tem prikriti lastne slabosti in napake. Drugače pa odločajo sami. To je hkrati tudi posledica premajhnosti družbeno ekonomske razgledanosti članov delavskih svetov in upravnih odborov v teh podjetjih. Zelo česti so namreč pojavi, da predsedniki teh organov podpisujejo važne listine, ne da bi vedeli kaj podpisujejo.

Na občnem zboru so bili mnjenja, da bo moral tudi občinski sindikalni svet v prihodnje bolj skrbeti za izobraževanje in usposabljanje organov upravljanja v obrtnih in komunalnih podjetjih. Sindikalne podružnice pa se bodo morale v prihodnje odločneje boriti proti vsem pojavom birokratizma in samovolje.

S. B.

France Svetelj

Uspešni občni zbori na Goriškem

Letošnji občni zbori sindikalnih podružnic na Goriškem so bili v večini primerov uspešni, lahko bi rekli, da so bili to resnični delovni sestanki kolektivov. Prvikrat smo lahko ugotovili, da je v razpravah sodelovalo veliko delavcev, ki so govorili predvsem o delavskem samoupravljanju, nagajevanju po delu, izobraževanju, odnosih v kolektivih itd. Vodilni uslužbenci so zaradi kritike delavcev marsikje spremenili slab odnos do podrejenih.

Proizvajalci so v večini kolektivov spontano izrazili željo po čimprejšnji uvedbi ekonomskih enot; razpravljali so o tem, kakšno vlogo bo treba dati proizvajalcem v posameznih ekonomskih enotah.

Opaziti je bilo tudi željo proizvajalcev po izobrazbi. Delav-

ski sveti so pričeli pošiljati ljudi ne le na seminarje, temveč tudi na razne strokovne tečaje. Tako so na primer v Avtoobnovi v Šempetru organizirali tečaj za organizatorje proizvodnje, ki so ga vodili strokovnjaki iz podjetja. Veliko je bilo tudi izobraževanja v delavskem in družbenem upravljanju. Seminar v Novi Gorici je bil vedno dobro obiskan. Delovni kolektivi pa so spoznali, da lahko tudi pri izobraževanju prištedijo marsikateri dinar na ta način, da organizirajo seminarje kar v kolektivih. Tako namreč spremlja tečaj oziroma seminar več ljudi in ne le dva ali trije, kolikor so jih kolektivi doslej pošiljali na seminarje v Novo Gorico. Prvi seminar v kolektivu je Delavska univerza organizirala v Goriških opekarnah, sedaj pa temu kolektivu sledijo tudi ostali, ker so že spoznali koristi takega načina izobraževanja.

Ker so bili občni zbori sindikalnih podružnic po uveljavitvi novih gospodarskih predpisov, je bilo na njih opaziti razprave o boljšem gospodarjenju in o skrbi za stroje. Proizvajalci so bili mnjenja, da je treba izkoristiti notranje rezerve, ki se skrivajo v delovni sili, reprodukcijskem materialu itd. in tako zmanjšati ceno proizvodnje. V nekaterih manjših kolektivih, kjer občni zbori niso bili nič manj uspešni, so delavci

razpravljali tudi o družbeni prehrani, higiensko-tehnični zaščiti in o prevozih. Bili so mnjenja, da je treba organizirati menze tudi za delovne kolektive. Težave s prevozom delavcev pa nameravajo kolektivi reševati na ta način, da bodo gradili stanovanja v bližini podjetij.

Uspešna je bila tudi organizacija občnih zborov. Direktorji in računovodje, ki so prejšnja leta imeli svoja poročila, so letos sodelovali v razpravah kot enakopravni člani kolektivov.

T. M.

LJUBLJANA — ŠIŠKA:

ZA ŠIŠKO — PREMALO

Sodeč po razpravi na občnem zboru je v Šiški gostinstvo tisto področje, ki mu kaže posvečati največ pozornosti, ker ga tare največ težav. Delegat »Mojke« je namreč govoril o gospodarskih težavah tega podjetja. Ker niso konkretno spregovorili o nobenem drugem kolektivu, bi nepoučeni opazovalec sodil, da v tej občini sploh ni drugih podjetij. Razen še razprave o počitniški skupnosti in tovarniškem tisku, so ostali maloštevilni udeleženci razprave spregovorili zelo načelno o delitvi dohodka in novih oblikah upravljanja ter o potrebi sodelovanja med delovnimi kolektivi in komunjo.

Po končani razpravi in po izvolitvi novega plenuma je predsednik občinskega sindikalnega sveta tovariš Segula predlagal občnemu zboru, da bi prihodnji občni zbor potekal tako kot letos v Kranju in na Jesenicah. Delegati naj bi razpravljali o poročilih po komisijah, za katere bi se sami opredelili glede na vsebino ali pa področja, ki jih bi nameravali obravnavati.

Predlog ni bil ne slučajen in ne neumesten. Občni zbor ga je sprejel. Pokazalo se je namreč, da v enem dopoldnevu in ob velikem številu delegatov ni moč obravnavati vsega, kar tare posamezne podružnice, ki so še razen tega iz vseh strokovnih

razlogov. Tako je razpravi o javnih službah sledila razprava o kmetijstvu, problemom stanovanjske skupnosti problemi obrti in industrije in spet šolstvo. To pa je toliko, da je bil »problem nakazan«. Videti je bilo, da so delegati, ki so v velikem številu stopali na govorniški oder, raje spregovorili načelno prav iz strahu, da s konkretnimi primeri iz svojega področja ne bi dolgočasili ostale.

Vendar pa sta izčrpano poročila in referat o bodočih nalogah sindikatov ptujske komunje dala sindikalnim podružnicam res obilo napotkov za bodoče delo in hkrati opozorila na najbolj pereče probleme. To pa je krepitev delavskega samoupravljanja, prizadevanje, da bi sleherni proizvajalec postal upravitelj. In to so hkrati tudi skupne točke večine razprav.

V ptujski občini so razen našega največjega kmetijskega kombinata in sodobno opremljene tovarne glinice in aluminija v večini drobna, več ali manj zastarela podjetja. Značilno je, da je kar 7 med njimi doseglo lani manjši dohodek kot v 1959. letu (in sorazmerno temu so bili tudi osebni dohodki). Zato so na občnem zboru poudarili, da bi sindikati morali posvečati več pozornosti prav gospodarjenju in proizvodnosti. Le-to je spričo novih gospodarskih predpisov najvažnejše merilo za delitve osebnih dohodkov. O tej delitvi pa bi moral odločati najširši krog proizvajalcev. Nobenega

razloga ni, da bi v decentralizaciji upravljanja v Ptujju zastajali, pa je vendar tako. Kaže, da se ponekod vse predolge pripravljajo na to in tisočih razlogov zadevo odlašajo. Izjema ni niti tovarna v Kidričevem, čeprav ima najboljša pogoje. Eden izmed vzrokov je tudi nedejavnost nekaterih izvršnih odborov sindikalnih podružnic, ki čakajo na odločitev uprave. Navadno tudi le obveščajo kolektivi o sklepih uprave, namesto da bi upravno vodstvo in delavski svet seznanjali s tekmajimi kolektiva. Kot rečeno, gre predvsem za manjša podjetja, zato ni čudno, če prav v teh pride pogosto do samovolje upraviteljev ali vodilnih uslužbencev, ki kratijo še pravice delavskemu svetu, kolektivu sploh.

Druga značilnost občnega zbora v Ptujju pa je bila na vzročnost številnih gostov. Povzročila so se odzvali tudi predsedniki sindikalnih svetov iz Vardina, Čakovca in svedo predstavnikov jeseniških železarn, s katerimi Ptujčani že tradicionalno sodelujejo. Prav tako tesno je sodelovanje z občnim sindikalnim svetom sosednjim komun iz LR Hrvatske. Vsi omenjeni so pozdravili občni zbor, na katerem je spregovoril tudi predsednik OLO Maribor tovariš Tramšek, predsednica ObLO Ptuij, sekretar ObK ZK Ptuj, predsednik ObO SZDL Ptuj in tajnik OSS Maribor.

D. D.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, VOLČJ JANEZ. TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-19-1-83 — Posamezna številka stane 20 din. Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

Neprepričljivi izgovori

V 16. številki našega lista z dne 22. aprila smo objavili sestavek »Šesti mejnik na Jadranu«, v katerem pisec razlaga rast in probleme najmlajšega pristanišča na Jadranu — Kopr. K problemom, naštetim v sestavku, velja tokrat pridati še enega, ne najmanj pomembnega, in to je odobritev mednarodnih tranzitnih tarif — zadeve, ki se odvija s polževo naglico že tretje leto.

Koper je po svoji legi le 17 kilometrov bolj oddaljen od Bejlaka in kilometer bližje Sentilju kot Trst. V primerjavi z Reko je prek Gorice 41 km bližje Bejlaku in le 7 km bolj oddaljen od Sentilja. Ta geografski položaj omogoča Kopr, da se vključi v mednarodni prekomorski tranzit, ki teži na severni Jadran. Glede na neposredno bližino Trsta bi lahko koprška luka izkoriščala vse linijske zveze, ki jih ima Trst za prekomorski promet.

Ti geografski pogoji, nadaljnja graditev koprškega pristanišča in skorajšnja graditev železniške proge od koprške obale, utemljujejo prizadevanja, da bi dobilo koprsko pristanišče tudi z vidika železniškega prometa mednarodni pomen, ki si ga ustvarja že sedaj. In če k temu pristajemo še, da bi bilo potrebno čimbolj podpirati, komaj se razvijajoče podjetje (ki že pridobiva in bo v prihodnosti pridobivalo še več deviznih sredstev za skupnost), je tembolj nerazumljivo stališče nekdanje Generalne direktije Jugoslovanskih železnic in sedanje Skupnosti Jugoslovanskih železnic. Zakaj tako trmasto od-

klanja priznanje mednarodnih tranzitnih tarif?

Pristanišče Koper je že splošno znano, da izkorišča vse možnosti za čimvečji tranzitni promet in je zato že leta 1958 zaprosilo takratno Glavno direktijo Jugoslovanskih železnic, da prizna tudi za Koper mednarodne tarife za prekomorski promet, ki jih ima do sedaj edinole Reka. Predlagalo je, da določijo (vključno prevoz po cesti od postaje Herpelje-Kozina do Kopra) za Koper iste tarife kot za Reko (s tem, da bi krilo večje stroške prevoza po cesti in prekladanje iz vagonov na kamione pristanišče Koper iz svoje režije za pristaniške usluge). Čeprav sta predlog podpirala Železniška direktija Ljubljana in Sekretariat za promet Izvršnega sveta LRS, je takratna Generalna direktija to odklonila. Svojih stališč ni spremenila niti na sestanku Sekretariata za promet in zveze ZIS, kjer so zahtevo koprške luke podprli še: Komite za zunanjo trgovino, Združenje pomorskih pristanišč in Združenje pomorske plovnice. Kljub podpori vseh naštetih organov in priporočili Sekretariata za promet ZIS je Generalna direktija vztrajala pri svojem stališču.

Položaj se ni v ničemer spremenil s preimenovanjem Glavne direktije v Skupnost jugoslovanskih železnic. Tako lahko vsaj človek sodi po obrazložitvi omenjene Skupnosti, ki jo je le-ta poslala Skupnosti železniških podjetij v Ljubljani letos aprila meseca (skoraj po letu dni). Odveč je naštevati vse podrobnosti, ki zavračajo tako predlog koprške luke kot tudi ljubljanske Skupnosti železniških podjetij glede uveljavljanja mednarodne tranzitne tarife. Zaustavimo se samo pri nekaterih odklonilnih stališčih, ki pravzaprav sama sebe dovolj komentirajo. Rečeno je:

— da koprsko pristanišče nima direktne železniške zveze, temveč da je treba prevoz opravljati tudi po cesti. Takšen kombiniran prevoz je »brez precedansa v tretiranju takšnih pristanišč« kot pristaniških postaj z gledišča železniškega prevoza. (Zdi se, da so tisti, ki so sestavljali ta akt, prezrli mednarodno konvencijo o prevozu na železnici, in sicer njen drugi člen, ki govori o mešanih prevozi, in to ne samo po cesti, temveč tudi vodah — op. pisca.)

— Dalje je rečeno, da je Skupnost jugoslovanskih železnic novembra 1960. leta odobrila posebne prevozne postavke za blago, ki ga je mogoče objektivno posredovati prek koprškega pristanišča v današnjih pogojih. Takšno stališče boja varuje koristi Jugoslovanskih železnic, posebno pa ustvarjanje dohodka deviznih sredstev. Rečeno je še, da je moč vsak poseben primer posebej pro-

učiti in odobriti določene prevozne ugodnosti, to je nižje tarife. (Lepa zaščita interesov Jugoslovanskih železnic — in tudi družbene skupnosti — če nekemu odobriš le delne olajšave, ne daješ pa mu še večjih možnosti, da bi lahko pridobil s svojo dejavnostjo čimveč deviz, ne samo zase, temveč za tistega, ki mu odobri, skratka za vso skupnost!).

— Takšna stališča in gledišča, so zapisali, je odobrila upravni odbor Skupnosti Jugoslovanskih železnic, ko je razpravljala o tranzitu za 1960. leto in o načelih za to področje v letošnjem letu. (Zdi se, da so se avtorji takšnih stališč sedaj skrili za upravni odbor Skupnosti, češ, tako določa naš samoupravni organ. — Ali pa je bil upravni odbor docela seznanjen z omenjeno zadevo?)

In proti zaključku je še zapisano:

— Uvrstitev postaje Herpelje-Kozina v zvezno tarifo pod pogoji paritetnih prevoznih postavk ekonomsko ni upravičeno glede na obseg prevoza in realnih možnosti posredovanja blaga v tranzitu v sedanjih prometnih pogojih. (In spet velja zapisati: Lepa reč! Nekomu očita, da ne more izkoristiti več možnosti, kot jih ima, večje pa mu vnaprej odreka. Tisti, ki to očita, najbrž tudi preze, da sta za dovoz in odvoz blaga v koprsko pristanišče na razpolago kar dve progi in ne samo ena.)

Skratka, takšno stališče je nasprotno ne samo interesom skupnosti, temveč tudi interesom železniških transportnih podjetij, v konkretnem primeru podjetjem Skupnosti ŽP Ljubljana, ki opravljajo ta tranzit. Glede na obremenjenost reške železniške postaje so ta podjetja zainteresirana, da ne omejujejo tranzita, temveč, da ga usmerjajo tudi na druga pristanišča, na pristanišča, ki ga lahko sprejmejo ostale proge. To pomeni ne samo za ta podjetja, temveč za skupnost sploh, povečanje dohodka in hkrati povečanje neblagovnih deviz.

Sicer se pa zastavlja vprašanje, kakšno stališče bo zavzela Skupnost Jugoslovanskih železnic potem, ko bo zgrajena proga do koprškega pristanišča. Ali bo takrat njeno stališče takšno kot danes? Upajmo, da se bo ta nesmiselni spor dotle že razčistil. Komaj se razvijajočemu koprskemu pristanišču velja dajati vso podporo, velja mu priznati mednarodne tranzitne tarife zato, da dobi to, sicer mlado pristanišče, tudi na ta način mednarodni pomen.

PETER DORNIK

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Izvršni svet Ljudske skupščine ljudske republike Slovenije je na svoji zadnji seji sprejel več predlogov, zakonov in odlokov, o katerih bo sklepala skupščina na naslednjem zasedanju. V sredo pa sta skupščinska odbora za gospodarstvo že začela razpravljati o poročilu Izvršnega sveta za minulo leto in o predlogu zakona o higieni proizvodnje in prometa z mlekom.

• Poročilo Izvršnega sveta Ljudske skupščine LR Slovenije obsega na 85 straneh podatke o dejavnosti sveta oziroma njegovih organov na področju gospodarstva, družbenih službah, notranji politiki, narodni obrambi, organizaciji oblasti in uprave, dejavnosti komisij in drugih organov pod neposrednim nadzorstvom Izvršnega sveta.

Za leto 1960, je rečeno v poročilu, je značilen izreden uspešen gospodarski razvoj, ki je omogočil, da so bila predvidevanja perspektivnega plana na najpomembnejših področjih presežena že v štirih letih. Tak razvoj pa je spremljala vrsta problemov, v katere se je pri izvajanju svoje gospodarske politike Izvršni svet vzporedno vključeval. S svojimi ukrepi in akcijami je skrbel za skladnost gospodarskega razvoja, zlasti pa zato, da bi se hkrati z gospodarskim razvojem razvijali in krepili socialistični družbeni odnosi ter da bi se še nadalje utrjevala materialna osnova ter pravice delavskega in družbenega upravljanja.

• Namen zakona o higieni proizvodnje in prometa z mlekom je, da se zagotovi prebivalstvu za zdravje neoporečno mleko. Predlog vsebuje okvirna določila o minimalnih higiensko tehničnih pogojih za proizvodnjo in promet z mlekom za ljudsko prehrano. Občinski ljudski odbori bodo pooblašeni, da predpišejo za območje občine ali del tega območja obvezno pasterizacijo mleka, če je na tem območju mlekar, ki ima opremo za neoporečno pasterizacijo ali pa če dostavlja pasterizirano mleko na območje mlekarne iz drugega območja. Natančnejša določila bo po pooblastilu izdal Sekretariat IS za kmetijstvo in gozdarstvo v sporazumu s svetom za zdravstvo LR Slovenije.

• Po podatkih za letošnje prvo četrtletje je moč ugotoviti, da je izvoz in uvoz vključen s planom. Vrednost izvoza v prvih treh mesecih letošnjega leta je znašala 38.158.000.000, uvoza pa za 59.211.000.000. Izvoz je bil po vrednosti za 2862 milijonov ali za 8,1% večji od lanskega, uvoz pa za 6015 milijonov ali za 9,3% manjši.

V začetku letošnjega leta se je ugodno razvijal zlasti izvoz ladij, elektroindustrijskih proizvodov, tekstilnega blaga, usnja, obutve, proizvodov kovinske industrije, črne metalurgije. Med kmetijskimi pridelki smo dosegli uspehe v prodaji živinorejskih proizvodov in rib.

Naša zunanjetrgovinska in proizvodna podjetja so sklenila raznih izvoznih kupcij za 124 milijard dinarjev, kar predstavlja 68,6% vrednosti, predvidene z letnim planom izvoza. Pričakovati je, da bomo izvozne kupcije sklepali nepretrgoma in da bo letni plan izvoza izpolnjen.

• Pojasnjeno je, katere trgovine bodo plačevale prispevek od dohodka v pavšalnem znesku. Plačevale ga bodo trgovine, ki se ukvarjajo pretežno s prometom z živili, razen alkoholnih pijač in v katerih ni zaposlenih nad 5 delavcev. Ta prispevek bodo lahko plačevale v pavšalnem znesku tudi manjše trgovine ne glede na to, kaj prodajajo, če poslujejo v vaseh, zaselkih, manjših naseljih in gradbiščih, oddaljenih od potrošniških središč, in če ni v njih zaposlenih nad 5 delavcev.

• Po prvih rezultatih nedavnega popisa prebivalstva je bilo na Jugoslovanov 1. marca letos 1.521.356 več kot istega dne pred osmimi leti. Prirastek se je v primerjavi s prejšnjimi leti znižal. Slovenija ima s povprečnim prirastkom 9993 na leto, 79.941 prebivalcev več. To je najnižje jugoslovansko povprečje. 1. marca je živelo v Jugoslaviji 18.512.805 prebivalcev, v Sloveniji pa 1.584.368 prebivalcev. P. D.

DELITEV DOHODKA IN NAGRAJEVANJE PO DELU V PODJETJU »TRGOPROMET« KOČEVJE

NAJTEŽJE: ZAČETEK JE ZA NJIMI

Trgovsko podjetje na veliko in na malo »Trgopromet« Kočevje je eno redkih podjetij te stroke, kjer glede delitve dohodka in načina razdeljevanja osebnih dohodkov skoraj že lahko govorimo o ekonomskih enotah. Kako je zasnovan njihov sistem delitve dohodka in kako v tem podjetju nagrajujejo po delu?

Vse glavne finančne pokazatelje (doseženi promet, stroške, dohodek in čisti dohodek) podjetja so »razbili« na poslovne enote. Drugače rečeno: vsaka poslovalnica zase ustvarja in ugotavlja svoj dohodek in čisti dohodek. Od tega pa po določeni merilih prispeva v skupne sklade podjetja. V podjetju so računali s tem, da ne kaže meriti v isti koš poslovalnic, ki leže na ugodno lociranih točkah in ki lahko ustvarjajo visok promet in pa poslovalnic, ki nimajo tako ugodnih pogojev poslovanja. Zato so za prve (prolajna železnice, tehnična podjetja itd.) določili, da prispevajo podjetju večji delež v dohodku skupnih družbenih dajatev, ki bremenijo podjetje, kot na primer špecerijske trgovine in manjše poslovalnice po vaseh. Višina tega prispevka je različ-

na za vsako poslovno enoto, ker razen omenjenega upošteva tudi rezultate poslovanja.

Podjetje »Trgopromet« sestavlja 31 poslovnih enot: 28 prodajal, dvoje skladišč in uprava. Tudi slednja ima svoj plan dohodkov in izdatkov, za kar prispevajo ostale poslovne enote določen odstotek od ustvarjenega prometa. Če uprava podjetja dobro gospodari, sklepa ugodne pogodbe in s tem povečuje promet, so tudi zaslužki delavcev uprave podjetja višji.

Sicer so glede poslovanja posameznih enot postavili načelo, da mora vsaka enota sama pokrivati lastne stroške. Če bi kakatera izmed enot poslovala v izrazito slabih pogojih (trgovine po vaseh so krajeno potrebne, rentabilne pa niso vselej), jo delavski svet podjetja lahko oprosti za določen čas vseh prispevkov. Zato pa mora taka enota iskati pota in načine, kako bi se čimprej postavila na lastne noge.

Čisti dohodek, ki ostane vsaki poslovni enoti po odbitku prispevka za skupne družbene obveznosti podjetja, razdelijo na osebnih dohodke in na prispevek za sklade podjetja. Če je

poslovna enota rentabilna, ima vsak mesec na razpolago najmanj toliko sredstev za osebne dohodke, kolikor je lani znesel povprečni mesečni zaslužek vseh zaposlenih. Razlika med to začetno osnovo in med čistim dohodkom pa je progresivno obdavčena v korist skladov podjetja. Če bi na primer kolektiv neke enote presegel začetno osnovo sklada osebnih dohodkov za 10 %, mora eno petino te vsote prispevati v sklade podjetja. Če bi pa kar za 100 % presegel začetno osnovo, bi šlo v sklade podjetja že 60,5 % presežka.

O načinu in stopnji obdavčevanja začetnih osnov so razpravljali člani vsake poslovne enote posebej, in sicer še preden je o tem razpravljal delavski svet. Kolektivi so se s tem, čeprav gre za občutno obdavčitev, strinjali. Vedeli so, da višji promet oziroma čisti dohodek ni vselej rezultat njihovih prizadevanj, ampak tudi posledica raznih tržnih vplivov. Drugič pa potrebuje podjetje znatna sredstva za dokončno obnovo svojih poslovalnic — precej jih je že prenovilo — in za izboljševanje življenjskih in delovnih pogojev. Tako zdaj

med drugim zidajo 24-stanovanjski blok, s katerim bodo za nekaj let skoraj v celoti rešili stanovanjsko problematiko svojega podjetja. Prav zavoljo istih vzrokov: nekatere poslovalnice so že prenovljene s sredstvi skupne blagajne podjetja, nekatere pa še ne, stanovanja tudi zidajo s skupnimi sredstvi — so se odločili, da v prihodnje še nekaj časa obdržijo skupne sklade podjetja.

Kako poteka razdeljevanje osebnih dohodkov? Tarifnih postavk nimajo več, pač pa so uvedli točkovalni sistem. Vsaka poslovalna enota samostojno — na kolektivnem sestanku — točkuje svoje člane, in sicer vsak mesec za nazaj. Vrednost točke določa poslovni uspeh in številu opravljenih delovnih ur.

Vsaka poslovalna enota dobi natančen obračun realizacije prometa, stroškov, dohodka in čistega dohodka. Obenem s tem prejme še podrobne pregledne stroške, obračun realiziranih razlik v cenah, skontov in davkov na trgovski promet, izračun vseh družbenih dajatev, ki bremenijo poslovno enoto, ter izračun prispevkov za sklade podjetja. Tako so kolektivno poslovne enote na vpogled vsi po-

datki, iz katerih lahko razbere, kako je gospodaril, oziroma kaj mora storiti, da bi bolje gospodaril.

Ta sistem delitve dohodka in razdeljevanja osebnih dohodkov so v »Trgoprometu« uvedli z letošnjim letom. Prvi obračun (za tri mesece) so imeli šele sedaj, ker prav do zadnjih dni še niso bili znani nekateri novi gospodarski predpisi. V prihodnje pa bo obračun vsak mesec sproti, kar bo, razen večje stimulacije zaposlenim — odpravilo tudi razna negotovanja, ki izvirajo predvsem iz nepoučenosti. Za prve tri mesece letošnjega leta so zaposleni namreč dobili akontacijo v višini stare tarifne postavke. Obračun pa je pokazal, da je na primer v neki poslovalnici trgovski pomočnik zaradi točkovanja — tako ga je ocenil kolektiv — zaslužil precej več kot poslovođa. V drugi poslovalnici je neka trgovska pomočnica zagrozila, da bo poiskala drugo službo, ker je njena kolegica pri obračunu dobila več kot ona. Računovodski podatki pa so pokazali, da je tista, ki je negodovala, zaslužila precej več kot ona druga, ki je ob obračunu dobila več, pri akontaciji pa manj itd.

Prav zavoljo takšnih pripetljajev, ki kažejo, da kolektiv o novem sistemu še ni najbolje seznanjen (govorijo na primer o delitvi dobička), bodo v »Trgoprometu« pripravili več sestankov celotnega kolektiva, kjer se

bodo pogovorili o teh zadevah. Takrat bodo — med drugim — spregovorili tudi o vsklajevanju začetnih osnov za izračun osebnih dohodkov, da bi tako za vse poslovne enote dosegli pravično obremenitev doseženega dohodka.

Kolektivi poslovnih enot »Trgoprometa« torej samostojno odločajo o razdeljevanju osebnih dohodkov. Sporazumno z upravo podjetja lahko sklepajo in odpuščeje delovna razmerja. Trgovine lahko samostojno nakupujejo blago v vrednosti največ enomesečnega iztržka. Sicer pa o gospodarjenju s skupnimi skladi podjetja odloča delavski svet, kot predstavnik 156 članov kolektiva.

Taki so prvi koraki glede decentralizacije upravljanja in odločanja v »Trgoprometu«. O tem, kako bi prav vsak delavec tega podjetja postal tudi upravljevalec, še nimajo določenih načrtov. Povedo pa, da se pri tem, kar imajo, ne bodo ustavili. Tako razmišljajo o razdelitvi celotne ali dela amortizacije na poslovalnice, ki naj bi — vključujoče več delavcev — imele nekatere svete. Tudi drugih načrtov je še precej, vendar jih zaradi razdrobljenosti trgovin ne bo lahko uresničiti. Sicer pa bodi tako ali drugače: decentralizacija upravljanja in odločanja je stola in zdaj se bo vsak dan bolj bogatila z novimi in zlahtnejšimi prvinami.

M. GOVEKAR

POSKUSNIŠTVO

Kdor išče, ta najde, pravijo. In če se zmoti — tudi brez tega ne gre vselej. Drugo pa je, kdo take spodrsiljaje plača.

Dogovorili so se na primer s strokovnjaki za hmeljarstvo, da bi tudi na svojem posestvu pridelovali hmelj. In strokovnjaki so jim naredili programe, izbrali zemljišča, posestvo pa je najelo kredit in uredilo dvojce hmeljišče. Poskus ne bi bil poskus, če enega novih hmeljišč ne bi uredili v ozki dolinici, na ilovnatem zemljišču z visoko talno vodo. Hmelj pa rabi zračno zemljo. No, poleg so čakali, kaj se bo iz tega izcimilo.

In — nekaj hmelja se je sploh posušilo. Ostali del hmeljišča, vsega skupaj je 6 hektarov, pa je dal 4000 kg hmelja IV. vrste. Prodali so ga po 200 din/kg in bili veseli, da so ga sploh spravili v denar. Stroškov z njim pa so imeli po 500 din za kilogram. In razen tega bodo morali še tri leta odplačevati po 1,9 milijona dinarjev anuitet, poleg tistih 4 milijonov, ki so jih že plačali. Ta nasad hmelja so seveda likvidirali, naprave pa prenesli na drug hmeljev nasad, ki ga bodo razširili, ker dobro uspeva. In imajo stroške čisto po nepotrebnem. Strokovnjaki za te zadeve so jim zagotovili, da bo hmelj dobro uspeval tudi na ilovnatih zemlji. Lahkovernost in zaupanje zdaj odplačuje posestvo iz svojih sredstev.

Ali pa drugi primer: z našimi najboljšimi strokovnjaki so se dogovorili, da bodo na tej in tej parceli uredili nov vinograd. Strokovnjaki so menili, da je parcela primerna vzlic temu, da so — dokazano od 1900. leta dalje — povprečne spomladanske temperature za dve stopinji nižje od tistih, ki so potrebne za dobro rast vinske trte v tem času. Razen tega se nad tistim kompleksom zelo rada zavrti toča. Tako vsaj so opozarjali okoliški

kmetovalci. Vseh teh opozoril strokovnjaki niso upoštevali. Vedeli so, da bo kredit na razpolago, pa so se odločili za poskus. Z izjemo leta 1958, ko slučajno ni bilo niti slane, ne toče, je ta nadloga uničila malone ves pridelek. Lani so na primer pridelali le nekaj sto litrov vina, ki jih velja več kot 1500 din/liter! Zavarovalnica je vse doslej pridno plačevala škodo. Zdaj pa pravijo, da so dovolj dolgo plačevali tuje spodrsiljaje, da naj se posestvo za povračilo škode in tako sumljivo vloženih investicij obrne na pravi naslov. Posestvo pa ni tako brezobzirno, da bi se obrnilo na ta naslov — zlasti še — ker letos trta dobro kaže in bodo vložene investicije morda le dale kakšen otipljiv hasek. In v tem upanju plačuje anuitete. Odplačilni rok je določen na dvajset let!

70.000 din za iznajdljivost

Ce bi ga vprašali, zakaj je dobil 70.000 dinarjev nagrade, bi ga spravili v nemajhno zadrego. Nekaj telefonad, pravzaprav kar precej telefonad, nekaj službenih obiskov po tovarnah in večjih trgovinah, to je vse, zaradi česar so ga nagradili.

Ne, kar tako na lepe oči mu seveda niso odšteli toliko tisočakov. Pred letom dni, ko je prevzel v Veletekstil odgovornost glavnega skladiščnika, se je nemalo začudil velikim stroškom za embalažo. Podjetje namreč v lastni režiji dostavlja kupcem blago.

»Vsaka beseda je bob ob steno,« so mu pojasnjevali sodelavci, »detajlisti raje zaboje skurijo, kakor da bi jih pošiljali nazaj, čeprav smo jih pismeno in ustno že desetokrat prosili in jim tudi povedali, da jih plačamo.«

Ze mogoče, je pomislil, toda puške ni odrgel v kurozo. Ce pri odjemalcih ni uspeha, zakaj ne bi poskusil kje drugje?

Sedel je k telefonu in poklical tovarno Elma:

»Imate kaj starih zabojev na prodaj?«

Potem je zavrtel telefonsko številko Tobačne tovarne, Izbire, Merkurja... Vztrajno je klical, vztrajno pojasnjeval, vztrajno barantal.

Vedno ni žel uspeha, toda kdo pod soncem se lahko s tem pohvali? Dosegel pa je, da zdaj Veletekstil kupuje samo še 20 % novih zabojev, vsi drugi so rabljeni in odkupljeni v podjetjih, s katerimi se je povezal skladiščnik.

Malenkost, ali ne? Pa je le podjetju prihranila sedem milijonov dinarjev oziroma povečala dohodek za sedem milijonov. To pa ni malenkost, zlasti zdaj, ko morajo tudi trgovci postati predvsem dobri gospodarji, da jim bo ob novi delitvi dohodka čimveč ostalo za lastne potrebe.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. KGP Novo mesto — hmeljnik v Klevežu ter vinograd Birčna vas — M. GOVEKAR
2. Trgovsko podjetje Veletekstil, Ljubljana — M. KOBAL

NEUTRUDNI GRADITELJ

Kot velika čaplja z iztegnjenima nogama, ki puščata na vodi dvojce belih brazd, je z letalsko hitrostjo svignila mimo nas čudna plovna naprava. Smuči, ki so grizle v mirno morsk gladino, so se nenadoma dvignile in se v skoku pognale čez nevidno oviro, ladijski trup pa je obvisel v isti višini.

»Preskočil je greben,« je dejal eden izmed navzočih.

To vam je bila čudna ladja. V trenutku je izginila v daljavi.

»Najhitrejši plovni objekt na svetu,« so nam razložili ameriški znanci. »Pravimo mu hidroplaner, v resnici pa je najmodernejši hidrobus, opremljen s močnimi letalskimi reaktivnimi motorji.«

Takrat nam ni mogel nihče povedati, kje izdelujejo te hidroplanerje.

V Tacomi sem spoznal našega rojaka Iveta Martinca. Ne sme več sesti za avtomobilsko krmlilo. Ne zato, ker bi ga ne imel, saj premore dva voza, lahko pa bi si jih omislil ducat; tudi ne zato, ker bi slabo vozil, saj je bil vedno izvrsten voznik, in seveda tudi ne zaradi tega, ker bi mu ta šport ne bil všeč, ko pa se je vselej navduševal zanj. Šjor Ive bi ne smel lesti niti po stopnicah in vendar to dela, da nasiti svojo radovednost in si zagotovi edino zadovoljstvo, ki ga pozna. Na mostič vsake ladje »iz starega kraja« zleze, strokovnjaško trka po jeklenem ladijskem trupu, si ogleduje krmarske naprave in preverja kakovost izdelkov naših ladjedelnic. Potem si zadovoljen mane široke dlani in pove v dalmatiščini, ki se ji pozna močan ameriški naglas:

»Lepo ste to napravili!«

V kapitansko kabino zleze, da bi slišal novice iz daljne domovine, ki je ni videl skoraj že petdeset let; rad pokramlja o življenju starih pomorščakov in kapitanov, ki jih pozna, potem pa si priveže dušo s kozarčkom domačega, pristnega žganja. Še poprej si položil na jezik drobno kroglico, ki umiri starčevsko srce, nemirno zaradi napora, potrebnega za plezanje po stopnicah.

»Srce popušča, sicer pa sem še kar pri močeh,« potoži.

Vesel zaradi srečanja z novimi znanci iz starega kraja šjor Ive rad povabi kapitana in skupino mornarjev na svoj dom. Postreže z večerjo, med pomenkom pa natoči whiskey. Tudi darila ima vedno pri roki. Mr. John Martinac lahko stori vse to, ne da bi se bal, da bodo izdatki preveliki za njegov žep.

Dobre volje kot redkokdaj in zgovoren — pri delu ne pokaže te svoje lastnosti — pa ves raznežen, torej tak, kot bi po zdravniških nasvetih ne smel biti, pove sedemdesetletni šjor Ive Martinac tako mimogrede tudi svojo življenjsko zgodbo. Nič se ne jezi, kadar govori o nespehah, prijazno kramlja pozno v noč, česar njegov zdravnik prav tako ne sme izvedeti.

Nekako pred šestdesetimi leti je sedel deček v klopi vsake osnovne šole na otoku Braču. Dan za dnem, celih osem mese-

cev je deček, potem ko so drugi šolarji odšli, odsedel po dve uri »zapora«, ker je med risanjem namesto po učiteljičinem naročilu risal ladje. Učiteljica si ni in ni dala dopovedati, da je to prihajalo samo od sebe. Če je deček vzel svinčnik v roko, je risal čolne, ribiške barke in — za tiste čase — redke parnike s smešnimi ozkimi in dolgimi dimniki. Kazen ni in ni zalegla, učiteljica se je naveličala prej kot deček. Ali pa je morda domela njegovo neizmerno ljubezen do ladij. Popustila je.

»Fant, danes pa le riši ladje, kolikor te je volja! Ne bom te več kaznovala.«

Deček je risal. Ko pa je prišel čas, da bi bilo treba pod zastavo monarhije »K in K«, je imel deček, tedaj že fant, dovolj moči, da je rekel: Ne! In je odrinil v svet.

Drugi so ostali v New Yorku, Chicagu, v rudnikih Minnesote, Ive pa se je odpravil proti Zahodu, tja h gozdom in k morju. Oboje je našel v toplem podnebnju Tacome, naselja ribičev in pomorščakov.

Namesto cesarske puške je fant vzel v roke dleto in plenkačo, vlogo stroge učiteljice z Brača pa je prevzel spreten graditelj ladij. Ive je še dalje risal in tudi rezljal svoje risbe v les. Kljun prvega, z roko začetnika izdelanega čolna je bil malce ukrivljen, vendar je plul.

»Rebra in kobilice so najvažnejše reči na ladji,« ga je učil mojster.

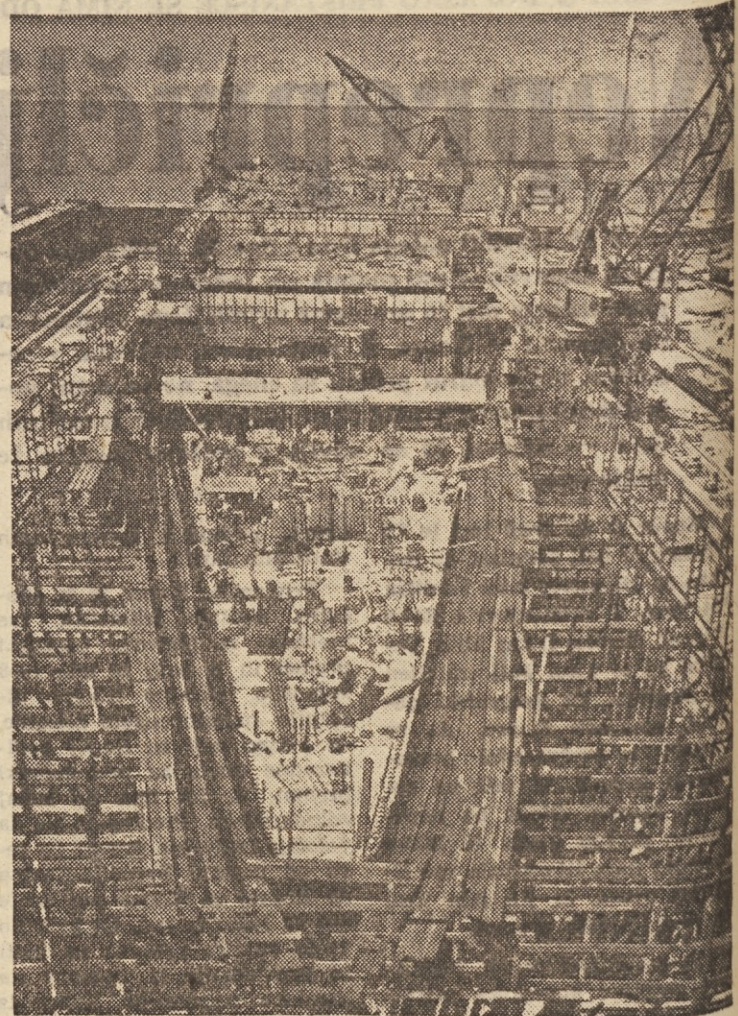
Ive Martinac se je naučil izdelovati boljše čolne, kot jih je zmozel njegov delodajalec. Gozdovi so dajali gradivo, podjetni fant je gradil barke, čolne in tudi ladje, ribiške in potniške. Vsak dolar je dal na stran, vsak cent je obrnil. Ko je spoznal, da se pri učitelju nima več kaj naučiti, je zaplul z lastnimi močmi.

Iz San Pedra, Vancouvra in celo iz daljne Japonske so prihajali ribiči, da bi v »ladjedelnici Martinac« naročili ribiške barke in ladje. To je trajalo vrsto let.

Sredi druge svetovne vojne je dalo mornariško ministrstvo ZDA graditelju ladij prva naročila. Bilo je navdušeno nad kakovostjo izdelave. Čeprav je bil že v letih, šjor Ive Martinac ni pozabil na ljudi, ki so se v starem kraju borili za svobodo. Te svoje pomoči se šjor Ive skorajda niti ne spominja, zanj je bila dolžnost in obveznost do rodne grude. O njej pripoveduje Petar Matejan, ki je že petdeset let Ivetov prijatelj:

»Njegov prispevek ni bil nikoli manjši od 500 dolarjev...«

Medtem ko so vse druge ladjedelnice doživljale krizo, ni v »shipyardu Martinac« nikoli zmanjkalo dela. Jamstvo zanj so bile izkušnje, kakovost izdelave in zmerna cena. Zdaj stojijo v ladjedelnici Iveta Martinca kobilice za dva moderna hidroplanerja. To bosta najpopolnejši ladji s fantastično hitrostjo 120 milj na uro, ladji, ki pravzaprav drsita v določeni višini nad morjem, postavljeni na smučeh z oporniki, ki se avto-

matično skrajšujejo in daljšajo, tako da, v ladijskih kabinah sploh ni čutiti nemirnega morja.

Šjor Ive je zadovoljen s tem naročilom. Ne zaradi denarja, ki ga bo zaslužil, ker ga že ima, temveč predvsem zaradi časti, zaupanja in ugleda, ki ga pomeni to naročilo.

Ivetu Martincu ni več treba delati. Njegov štiridesetletni sin ga lahko nadomesti pri vseh delih, vendar stari graditelj ladij hodi dan za dnem v ladjedelnico. Sapa mu pohaja, ko leze na most velike ribiške ladje, ki jo zdaj končujejo. Videti hoče, kaj in kako je izdelano, zraven pa svetuje in popravlja.

»Vabili so me v stari kraj,« je zamišljeno rekel šjor Ive. »Prav rad bi šel, da bi pomagal s svojimi izkušnjami. Toda — teža let in bolezen. Naši ljudje to včasih pozabijo. Vidite, ko so kupili ladjo »Radnik«, me ni nihče vprašal za svet. Če bi me vprašali, bi prihranili vsaj pol milijona dolarjev. Japonci so mi

ponujali to ladjo v zameno za ribiško ladjico, ki bi stala kvečjemu 70.000 dolarjev. Nisem sprejel ponudbe. Šele kasneje, ko je bilo že prepozno, sem izvedel, da so Jugoslovani kupili to ladjo za dobrega pol milijona dolarjev. Koliko bi prihranili, če bi me bili vprašali za nasvet!«

Res je, stari šjor ne sme sedeti za avtomobilskim krmlilom. Zdravniki so mu to prepovedali zaradi srčne bolezni. Lahko pa pomaga z nasvetom in s svojimi izkušnjami koristi ljudem iz starega kraja. Šjor Martinac to rad stori, vendar ljudje iz starega kraja pozabljajo na starega graditelja ladij, to pozabljivost pa skupnost včasih drago plača.

Ravnajmo se po ameriških naročnikih, ki znajo vsestransko uporabiti izkušnje neutrudnega graditelja. Zaupali so mu graditev najmodernejših plovnih objektov, kar je največje priznanje njegovim, kljub starosti svojim sposobnostim.

DOSLEDNOST

Dve številki nazaj sem v našem Kaleidoskopu zapisal, da delavski svet Sekcije za vzdrževanje prog Jesenice ni priznal neki tovarišici nadomestila za nočno dežurno službo, namesto tega pa je odločil, da bodo po- slej dežurni le vodilni uslužbeni, ki stanujejo v upravni stavbi. In še nekaj podrobnosti, kar pa vse skupaj — ni res.

Uslužbenec, ki so v skladu z navodili transportnega obrata Ljubljana lani opravljali nočno dežurno službo, oziroma ki so bili v pripravljenosti, pripada za to delo — po 31. členu tarifnega pravilnika — za tisti čas 33 % tarifne postavke. Ker je pripravljenost trajala dvanajst ur, od tega 7 nočnih, so na sestanku prizadetega kolektiva sklenili, da bodo to pripravljenost enakovredili z osemurnim delavnikom. Na istem sestanku so soglasno sklenili, da lahko dobi uslužbenec namesto izplačila prost dan.

Čeprav je bilo to ugodno, kajti prost dan (eden ali več

skupaj) so si lahko prizadeali sami izbrati, je vendarle bila nekaterim nočna pripravljenost izven doma nevšečna. Zato je vodstvo (kajti to je njegovo delo) odredilo, da bodo v nočni pripravljenosti tisti uslužbeni, ki lahko to opravijo v svojem bivališču. Podobno kot v drugih sekcijah. Tudi to je končno predvidel tarifni pravilnik, ki v istem — 31. členu določa, da osebe, ki je med časom pripravljenosti v svojem bivališču, dobi za vsako uro pripravljenosti 15 % tarifne postavke.

Nihče se ni pritožil. Ne delavskemu svetu, ne upravnemu odboru, ne upravi podjetja.

To sem zvedel na zasedanju delavskega sveta, na katerega so me povabili. Vprašali so se, kako je moč dolžiti delavski svet nečesa, česar ni zakrivil in kar sploh njega ne zadeva? Kako je moč tako omalovaževati kolektiv, ki prav tako ni ničesar zakrivil?

Res, dolžnost novinarja je preveriti podatke, da bi lahko poročal resnično. Toda kako naj ne bi verjel tovarišici M., sindikalnemu odborniku — med drugimi je bila tudi član plenuma občinskega sindikalnega sveta Jesenice — če je zagotavljala resničnost obvestila?

Pustimo ob strani motiv, ki pripelje koga do tega, da ne govori resnice, da celo kdo ve, zakaj kali odnose v kolektivu. Dejstvo je, da so bili uredništvo, pisec prejšnjega prispevka in s tem njim bralci zavedeni. Tovarišica M. ni ničesar povedala o prostem dnevu, ničesar o tem, da je bila član delavskega sveta, ko so sprejeli sedanji tarifni pravilnik in tudi tedaj, ko so se v podjetju dogajale stvari (na sestanku so o tem razpravljali), nad katerimi se pritožuje. O tem ni spregovorila na nobenem zasedanju delavskega sveta, temveč se je neposredno (kar je sicer njena pravica) obrnila na razne forume, kakor tudi na naše uredništvo...

Vsekakor, delavski svet Sekcije za vzdrževanje prog Jesenice je s pravo doslednostjo dokazal, kaj je res in kaj ni in kaj na stvari.

DANILO DOMAJNKO

Sami bi se morali spomniti

Mojster v livarni barvnih kovin novosadske tovarne »27. marec« je nedavno rekel o mladi inženirki, novem oddelkovodji livarne:

»Morda se komu ni izplačalo štipendirati strokovnjakov, nam pa se je prav zares. Odkar je naša inženirka pri nas — prišla je naravnost s fakultete lani 1. julija — je »odslužila« ne le svojo štipendijo, temveč tudi plačo, tisto doslej in ono v prihodnje, pa tudi pokojnino, do konca življenja!«

V trenutkih navdušenja so govorili o inženirki tudi tole: v tovarni je napravila pravo čudo. In še — v šali, ki vsebuje pol resnice — zaslužila je, da bi dali njeno sliko v okvir, ki bi segal čez pol stene!

Veste to kljub začetni skepsi, češ »ženska pa metalurg, čemu je to podobno,« kljub teh-

tajočim pogledom, ki so merili vsak njen korak.

Ing. Olga Čretnik-Cvejanović je delala poskuse z domačimi solmi pri ulivanju barvnih kovin. Uspelo ji je nadomestiti uvožene soli, kakršne so uporabljali dotlej. Prihranili so devize, izboljšali kakovost, skrajšali odmet in sploh znižali proizvodne stroške.

Račun s svinčnikom: letni prihranek skoraj petdeset milijonov dinarjev. V to ni všteti prihranek časa, prav tako ne izboljšani delovni pogoji (domače soli ne oddajajo škodljivih plinov, ki so značilni za uvožene).

Zato so mlado inženirko v tovarni vsestransko sprejeli za svojo. Vrstila so se priznanja, izvolili so jo v sekretariat osnovne organizacije Zveze komunistov, v upravni odbor pod-

jetja, v izvršni odbor sindikalne podružnice.

Vsekakor lepa priznanja, ki pa nalagajo tudi nove dolžnosti.

Samo na nekaj so pozabili v novosadski tovarni »27. marec«. Pozabili so mladega metalurga nagraditi z denarno nagrado za pomembno racionalizacijo (morda celo novatorstvo), ki je zagotovila velike, povsem ugotovljive prihranke podjetju in po njem vsem članom kolektiva.

Naj so družbena priznanja še tako lepa, v tem primeru ne zadoščajo. Ing. Čretnikova ni zahtevala od kolektiva za svoje delo nagrade, do katere ima pravico. To je stvar njene skromnosti in njenega odnosa do življenja, odnosa strokovnjaka in človeka, odnosa, ki zasluži posebno priznanje.

Se zlasti zato bi se morali v tovarni »27. marec« sami spomniti.

Z. SIMIC

Sodnik bere sodbo. Obtoženec zre nekam nad sodni zbor in nič na njemu in v njegovem ponašanju ne kaže, da ga je sram in da se kesa.

»Je kriv...«

Besede kot vse druge in vendar drugačne; z njimi bo odločena nadaljnja usoda človeka, ki se mu je zahotelo lažnega življenja na račun mene in tebe in vseh nas.

»Tri leta in osem mesecev odvzema prostosti...«

Obtoženec pobledi. Povrniti bo moral škodo, storjeno s kaznivim dejanjem in šest let po prestani kazni ne bo smel delati na takem delovnem mestu, na katerem bi lahko ponovno posegal v družbeno last.

Dvorana se prazni.

Takšen je konec. Zadnje dejanje drame, ki se je začela...

Kdaj se je že začela?

Takrat, ko je iz blagajne vzel prvi dinar? Ali še prej, morebiti takrat, ko je v njem pohlep po denarju in razkošju premagal poštenje in je ugotovil, da ima priložnost za kraljo, da nadzor ni kdo ve kakšen in da bo inšpektorja lahko »okrog prinesel«?

Na ta vprašanja skuša odgovoriti naš članek. Ne govori o koncu, o procesih in kaznih, govori o začetku in o tem, kaj stori, da začetka sploh ne bi bilo.

Kajti, po toči zvoniti je prepozno.

Medtem ko je odbor za družbeno nadzorstvo Zvezne ljudske skupščine pripravljaj gradivo za razpravo o negativnih pojavih v poslovanju nekaterih podjetij in ustanov, smo obiskali nekaj sodišč, gospodarskih organizacij in sindikalnih odborikov, ter se pozanimali, kako je s to rečjo pri nas. Ni smo se »šli« kriminalne reporterje, željne senzacij, zanimali so nas predvsem vzroki in mnenja, kako bi te vzroke odpravili.

Navedli bomo nekaj primerov, ki so vsak zase in vsi skupaj zelo zgovorni.¹

I.

VSAK ZAČETEK JE TEŽAK

Najprej je vzel tisoč dinarjev. V stiski, seveda, v hudičevi stiski. Potlej ni spal in nobena jed mu ni dišala in nergal je nad ženo in otroki. Vsak hip, sleherni korak in vsaka beseda, ki jo je izustil, mu je govorila:

»Vzel si! Kradel si! Tat si!...«

Trepetal je pred inšpekcijo. Hodil je od prijatelja do prijatelja, pa mu nihče ni mogel ali ni hotel posoditi toliko, da bi vrnil ukradeno vsoto.

Prišli so inšpektorji. Mudilo se jim je. Ni jih dovolj, da bi lahko temeljito pregledali poslovanje slehernega podjetja. Njihov delovni čas ni omejen.

In ničesar niso odkrili.

Po njihovem odhodu je vzel pet tisoč dinarjev in nekaj dni kasneje deset tisoč in potlej še petindvajset tisoč in vest ga ni več pekla, lahko je spal, vsaka jed mu je dišala in privoščil si je vse, o čemer je nekoč sanjal, dokler ni naletel na inšpektorja, ki je...

Toda to je že drugo poglavje. Pravi: »Vrč gre po vodo, dokler se ne razbije«.

II.

POGLAVJE O NAGRADAH, DA O POJEDINI SPOH NE GOVORIMO

Obrtno podjetje. Seja delavskega sveta. Vstane direktor. »Začenjam našo današnjo sejo in pozdravljam vse navzoče. Predlagam naslednji dnevni red... Sprejeto! Preden preidemo na dnevni red bi vam rad povedal, da sem za vas naročil dobro večerjo in da vas vse skupaj povabim v restavracijo B...«. Kot veste, dobil sem nekaj nagrad, pa bi se na ta način...

Ploskanje. Vstane direktorjeva »desna roka« in pove:

»Z ozirom na to, ker je naš direktor...« In tako dalje naprej. »Predlagam, da mu damo še eno nagrado v znesku...«

¹ Podatke smo vzeli iz sodnih zapisnikov in iz gradiva, ki so ga zbirali preiskovalni organi. Imena ljudi, kraji in podjetja nas niso zanimali.

Ploskanje, toda nič kaj navdušeno.

»Smatram, da je predlog sprejet.«

Vsi so večerjali v restavraciji »B...« in zapravili so štiri-deset tisoč dinarjev in bili so tako navdušeni nad večerjo, da so potlej teh štirideset tisoč dinarjev vknjižili na račun reprezentance! V upravi podjetja, seveda.

III.

ROKA ROKO UMIJE IN ENA HLADNA TRAJNA

Dekleta, ki delajo v ženskem salonu brivsko-frizerskega podjetja, so pred deseto obletnico ustanovitve tega podjetja razpravljala o tem, kako bi bilo lepo, če bi ob slavu razdelili izredne nagrade vsem članom kolektiva. Upravnik jim je povedal, da po zakoniti poti tega ni moč storiti in jim je predlagal:

»Ustanovimo črni fond«.

In so ga ustanovili. Vsaka frizerka ni evindetalala del dnevnih dohodkov (kakih 800 ali 900 dinarjev, kolikor pač stane hladna trajna) in je ta denar izročila upravniku. Tako so v letu dni zbrali kar precejšnjo vsoto. Hodili so na izlete v

končno našli salomonsko rešitev:

Vse poslovanje so premestili v klavnico, ljudi, ki so prej delali v klavnici, pa so namestili za poslovanje prodajaln mesa in mesnih izdelkov.

Kajti, če bi vse tatove odpustili, bi se lahko zgodilo, da bi mesto ostalo brez mesa.

V.

ZA KULISAMI DELAVSKEGA SVETA

Primanjkovalo jim je tovarnjakov. Sklenili so, da jih bodo kupili. Toda po zakoniti poti — hm, tovarnjaki so dragi, carina je velika, zlasti letos, ko že veljajo nove uredbe... In našli so način, ni važno, kakšen način, v glavnem nabavali so kamione po nižji ceni in ogoljufali skupnost. Pri tej goljufiji je sodelovalo več ljudi. Nekaj iz podjetja, nekaj izven podjetja.

In direktor je stopil pred delavski svet in predlagal:

»Prahranili smo toliko in toliko milijonov: Pošteno je, da tovariše, ki so nam pri tem pomagali, nagradimo.«

Pa so jih. Sklenili so, da bodo petim dali po 200.000 dinarjev (med temi so bili tudi direktor, sekretar podjetja in šef

nar, ki ga je dobila zanje, je vtaknila v svoj žep.

Če pa se ženske ne bi spile...

Naj bo dovolj.

*

KAJ STORITI?

Iz navedenih primerov prav lahko izluščimo odgovor na to vprašanje. Tovariši, ki delajo na sodiščih, v notranji upravi, sindikatih in drugih družbenih organizacijah, v samoupravnih organih podjetij in komun (le-ti so nam povedali vse to, kar smo doslej napisali), sodijo:

I.

Ni res, da bi gospodarski kriminal porasel. Nasprotno. Manj ga je, kot ga je bilo. Zlasti to velja za industrijo in za večja podjetja. V večjih gospodarskih organizacijah se redko zgodi, da bi kdo živel na račun skupnosti, kajti tam je organizacija poslovanja že kar dobra, nadzor je boljši in delavsko samoupravljanje se je močno uveljavilo. Več negativnih pojavov je v manjših podjetjih, obrtniških in trgovskih, vendar samo v tistih, v katerih delavsko samoupravljanje še ni zaživel, kjer je nadzor slab in koder se je ukoreninila samovolja posameznikov.

Torej: boljše, učinkovitejše je delavsko samoupravljanje in boljše je organizacija poslovanja, manj je gospodarskega kriminala.

II.

Z inšpektorji je velik križ. Premalo jih je in strokovno so prešibki. Zgodi se na primer, da deset inšpektorjev nekaj let nadzoruje poslovanje gospodarske organizacije, pa pride enajsti in ugotovi, da se že vsa leta dogajajo nepravilnosti. Podjetij je veliko, deviznih, tržnih in finančnih inšpektorjev pa premalo in zato ne morejo preveriti vseh dokumentacij, gledajo le cifre in s tem se morajo zadovoljiti. Če pa se kdo uveljavi kot dober, brihten in priden, že ga vzamejo v podjetje ali dobi drugo službo, boljše plačano.

Se pravi: okrepiti je treba inšpekcijsko službo, ne samo številčno, pač pa tudi strokovno, tako strokovno usposobiti te ljudi, da bo moč sleherni nepravilnost že v kili zatreti. Morali pa bomo tudi izkoristiti vse organe in službe v podjetjih in komunah, ki že (po značaju svojega dela) nadzorujejo poslovanje, za učinkovit nadzor nad denarnim poslovanjem.

III.

Nov kazenski zakonik sicer omogoča ostrejšje ukrepe za zatiranje gospodarskega kriminala (obvezuje na primer sodišča, da izterjajo nezakonito prilazne zneske, daje jim pravico, da obsojenca za določen čas — od enega leta do deset let — prepovejo delo na takšnem delovnem mestu, na katerem bi lahko ponovno pokazal, kako dolge prste ima). Ne bo se torej več moglo dogajati, da bi blagajničarka, ki je že dvakrat posegla v zaupano ji družbeno imovino, po prestani kazni spet postala blagajničarka in v mesecu in desetih dneh poneverila 1.200.000 dinarjev.

IV.

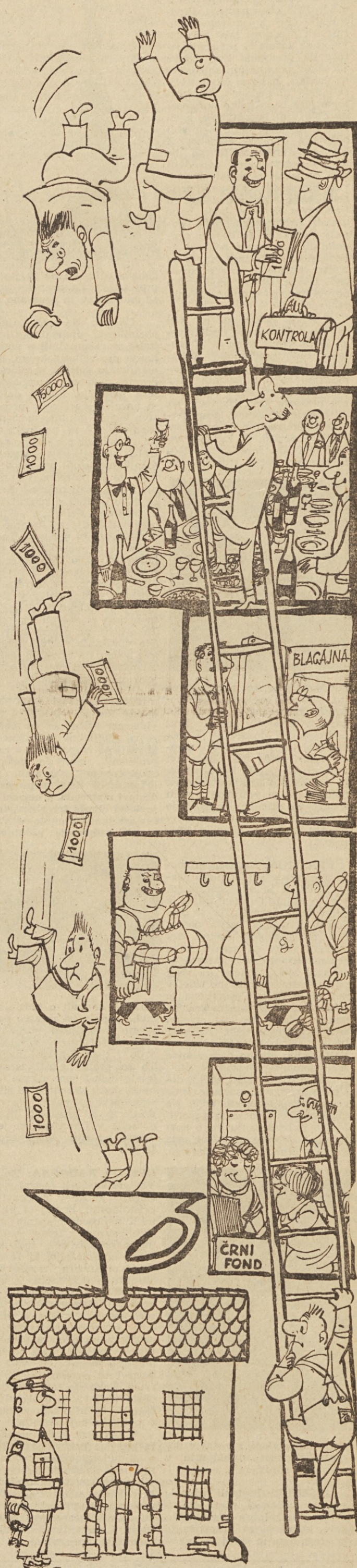
Vse to, kar smo doslej povedali (pravzaprav ponovili mnenja tovarišev, ki delajo v sodiščih, notranji upravi, sindikatih in v organih samoupravljanja) pa še ne zagotavlja, da nikjer ne bo moč uveljaviti tatarskih težej. Povsod, kjerkoli smo se v zadnjih dneh pomenkovali o gospodarskem kriminalu, so nam povedali:

Se se dogaja, da milejše ocenjujemo ljudi, ki krađejo družbeno premoženje in ostrejšše ljudi, ki krađejo posameznikom. Vendar gre tu najmanj za isti prekršek in za isto materialno odgovornost. Ti stari, malomeščanski pogledi, podedovani iz preteklosti, so najhuje skregani z našo stvarnostjo, kajti prav iz takšnih pogledov in mišljenj se rojeva težnja po lažnem življenju na račun — mene in tebe in vseh nas.

Je že tako in ne gre drugače — pri nas velja staro delavsko pravilo:

Le z delom se kruh dobi!

In kruh, ki ga pridobiš z delom svojih rok in s prizadevanostjo svojega uma, je najslajši. JANEZ VOLJC

Minuli torek se je v Beogradu sestal odbor za družbeno nadzorstvo Zvezne ljudske skupščine in razpravljajl o nekaterih negativnih pojavih v poslovanju posameznih gospodarskih organizacij, družbenih služb in ustanov, kot so finančni prekrški, gospodarski prestopki in druga kazniva dejanja (prilazanje družbenih sredstev, poneverbe, zloraba zaupnega premoženja, razsipavanje družbenih sredstev) ter nepravilno ali zlonamerno uporabljanje družbenih sredstev in korist posameznikov (dajanje blaga na upanje, neupravičena ali neekonomska reklama, pretirana reprezentanca, čezmerna službena potovanja in podobno). V razpravi so člani odbora poudarili, da je nadaljnji razvoj našega sistema upravljanja — samoupravljanja proizvajalcev in družbenega upravljanja — najučinkovitejše sredstvo za odpravo vseh teh negativnih pojavov, pravzaprav, bolje rečeno, za preprečevanje takšnih pojavov. To pa seveda še ni vse, kajti večja materialna osnova in večje samoupravne pravice delovnih kolektivov kar same po sebi še ne izključujejo protizakonitih dejanj, ki škodujejo uporabnikom družbenega premoženja in vsej skupnosti. Hkrati, ko krepimo samoupravljanje, moramo širiti in krepiti tudi družbeno kontrolo državljanov, članov delovnih kolektivov in samoupravnih organov, organizirano kontrolo inšpekcijskih služb in čuječ nadzor vseh naših družbenih organizacij. Služba družbenega knjigovodstva je v nadaljnjem razvoju našega sistema nadve pomemben instrument, ki naj zagotovi, da bodo družbene skupnosti, delovni kolektivi in posamezniki vedeli, kako v podjetjih, ustanovah in komunah uporabljajo družbena sredstva. Družbeno knjigovodstvo in inšpekcijske službe bodo tudi omogočile organom družbenega nadzorstva pri predstavnih telesih, da bodo še bolj kot doslej pobudniki prizadevanja za smotno uporabo družbenih sredstev in za uveljavljanje samoupravnih pravic državljanov.

Odbor za družbeno nadzorstvo Zvezne ljudske skupščine je sklenil, da bo na prihodnjem zasedanju predložil skupščini priporočilo o ukrepih za nadaljnjo krepitve družbene kontrole.

Velenje in v Opatijo, delili so si izredne nagrade, 23.000 dinarjev pa si je prilastil upravnik, češ saj ne vedo, koliko so mi dale. In ker mu je ta »operacija« uspešla, je še sam uničil nad devetdeset listin o dnevnih iztržkih in napisal nove, v katere je vnesel manjše vsote ter tako oškodoval podjetje za 130 tisoč dinarjev. Misli si je: Roka roko umije, vsi krademo...

Pa so se pred nedavnim v tem podjetju sprli in vsa zadeva je prišla na dan.

VI.

KORISTEN SPOR

Okrajni zavod za socialno zavarovanje lahko pooblasti podjetja, da sama obračunavajo vse davjate, ki izvirajo iz socialnega zavarovanja. Tako se je zgodilo tudi v našem primeru. Uslužbenka je sestavljala sezname upravičencev, podjetje in okrajni zavod sta jih potrjevala in vse bi bilo v redu, če...

Če si ta uslužbenka ne bi v nekaj mesecih prisvojila nad 700.000 dinarjev.

V podjetju so se ženske skregale in...

...nekdo se je pozanimal za njeno poslovanje ter ugotovil, da je ves čas pisala v seznime ljudi, ki sploh ne delajo v podjetju, ki nikdar niso болоvali, ki nimajo nobenega otroka. De-

7 dni v sindikatih

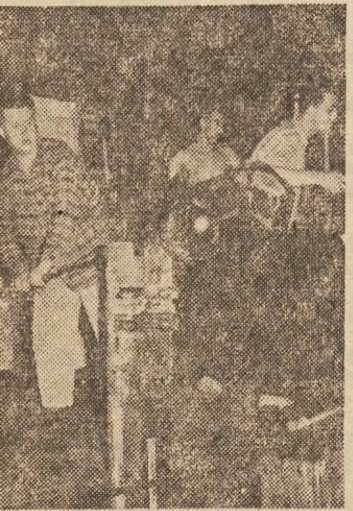
KRANJ: Na pobudo kolektivov podjetij INTEKS in TISKANINA je bil pri Občinskem sindikalnem svetu Kranj posvet o združitvi obeh podjetij. Predstavniki obeh kolektivov so ob razložili prednosti take združitve, ki se kažejo že pri prvih izračunih, predvsem kar zadeva združitve posameznih služb, kot so prodaja, nabava, laboratorijsko delo in podobno. V letošnjem letu bodo lahko posamezna dela tudi koordinirali, s čimer bodo lahko boljše izkoristili obstoječa osnovna sredstva. Z združenjo amortizacijo pa bo mož v dobi meri zagotoviti tudi sredstva za nadaljnji razvoj. Na osnovi te koordinacije bodo lahko zmanjšali zaloge in tudi izvoz in uvoz bodo boljše urejali. Predstavniki obeh podjetij sodijo, da se bo del ekonomskih rezultatov pokazal že letos in da bo to tudi osnova za boljše nagrajevanje v perspektivi. Obrazložili so tudi način upravljanja po ekonomskih enotah.

Pretekli mesec so na seji tajništva Okrajnega sindikalnega sveta Kranj, ki so se je udeležili tudi predsedniki občinskih sindikalnih svetov, razpravljali so o problemih tiska na Gorenjskem ter o izkoristitvi prostega časa. Ugotovili so, da počitniški domovi gospodarskih organizacij niso organizacijsko povezani, da so slabo izkoriščeni, da razen prenočišča in hrane v večini primerov ne

nudijo ničesar, so zaprtega tipa itd. Ugotovili so tudi, da gospodarske organizacije grade domove v Primorju pogosto brez podrobnejših dogovorov s pristojnimi ljudskimi odbori, zaradi česar pride po dograditvi večkrat do sporov, ki se končajo na škodo lastnikov domov. Sodijo, da je potrebno prireditelji sredstva za gradnjo počitniških domov in za opremo ter graditi načrtno in smotrno.

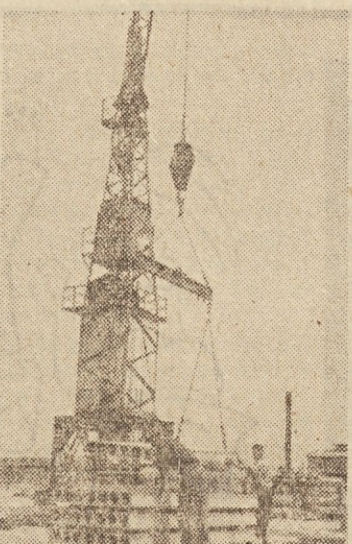
HRASTNIK: Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta Hrastnik je bilo mnogo govora o nujnosti decentralizacije delavskega upravljanja v Steklarni in drugih večjih podjetjih na področju občine. Na občnem zboru so gradili slabo organizacijo dela v Steklarni, ki se kaže zlasti v tem, da vsak po svoje naroča, kakšne izdelke naj proizvajajo. Postavljena je bila zahteva po stalnem proučevanju službe priprave dela. Delegati, ki so o teh vprašanjih razpravljali, sodijo, da bo brez rešitve teh osnovnih vprašanj organizacije podjetja zelo težko do slednje uveljaviti gospodarjenje v okviru ekonomskih enot. Na občnem zboru so dalje govorili tudi o izobraževanju ter o novi vlogi vodstvenega tehničnega kadra v proizvodnji. Mnenja so,

da se mora vloga mojstra v decentraliziranem upravljanju v marsičem spremeniti.

JESENICE: Pretekli teden je v okviru občnega zbora občinskega sindikalnega sveta zasedala komisija za izkoriščanje prostega časa in skrbi za delov-

nega človeka. Največ so razpravljali o higijensko-tehničnem varstvu, družbenem standardu, zdravstvu, športu itd. Ko so obravnavali družbeni standard, so se dotaknili gradbeništva, kjer posvečajo premalo pozornosti skrbi za delovnega človeka. Tako so še vedno primeri, da delavci stanujejo po barakah, kjer v eni sobi spi po 12 in celo 16 ljudi. Podjetja zaposlujejo novo

delovno silo, ne da bi jim po prej zagotovila osnovne pogoje za namestitev in prehrano.

CELJE: Na seji tajništva občinskega sindikalnega sveta Celje so razpravljali o pomanjkanju prosvetnega kadra, o pomanjkanju šolskih prostorov in drugih podobnih vprašanjih s tega področja. Šolska reforma in naraščajoče število prebivalstva terjata gradnjo dveh novih osnovnih šol na področju občine. V strokovnih šolah pa bo treba omejiti vpis zaradi pomanjkanja učnih prostorov. Menijo, da je potrebno te probleme začeti takoj reševati. Na seji so govorili tudi o nagrajevanju prosvetnih delavcev. Njihovi osebni dohodki so namreč zelo nizki, z novim načinom financiranja pa bo odpadlo tudi vsako honorarno delo. Za čimprejšnjo rešitev problemov šolstva bi bilo potrebno, da ustrezni občinski organi stopijo v stik z delovnimi kolektivi, ki naj bi v ta namen prispevali svoj delež. Tako bi se na primer lahko rešilo vprašanje srednje tehnične šole s tem, da bi vsako podjetje prispevalo štiri promile od svojega celotnega dohodka.

ŠENTVID PRI STIČNI: V obratu tovarne »Zmaj« v Šentvidu pri Stični so na občnem zboru sindikalne podružnice zelo kritično razpravljali o raznih problemih, zlasti o nejasnem proizvodnem programu, slabi organizaciji dela, nepravčasni dostavi materiala, o nejasni perspektivi obrata ter o nevarnih razmerah, ki vladajo v obratu zaradi samovolje obratovodje.

Govorili so tudi o tem, da delavke zadnje tri mesece ne dosega postavljene norme ter je zato znašal njihov zaslužek le 5 do 7 tisoč dinarjev mesečno. To so gradili zlasti zato, ker imajo uslužbenki fiksne plače ne glede na rezultate, ki jih dosega obrat kot celota. Na vse te probleme so opozorili matično podjetje v Ljubljani, ki je nekateri od njih že pričelo reševati.

GORNJA RADGONA: Kolektiv Vinogradniškega gospodarstva v Gornji Radgoni razpravlja o pristojnostih, ki naj bi jih prenesli na osem obratnih delavskih svetov. Temu ustrezno imajo organizirano tudi sindikalno organizacijo, ki že nekaj časa organizira razprave po obratih in delovnih enotah. V kolektivu grajaajo precejšnjo počasnost pri obračunavanju. Slaba računovodska evidenca onemogoča organom upravljanja in sindikatu vpogled v problematiko podjetja. Dogaja se še, da naredijo marsikatero važno zadevo brez vednosti delavskega sveta. Tako sta tudi direktor in obratovodja kleti odšla v Nemčijo, ne da bi o tem komurkoli v podjetju kaj omenila.

V obrtnem podjetju »Elrad« že pol leta pripravljajo predlog o stimulativnejšem nagrajevanju, tako da sistem delitve osebnih dohodkov še ni urejen. Da bi nekoliko ublažili pritisk zaposlenih, je upravni odbor sklenil dodati linearno vsakemu delavcu 4 do 6 tisoč dinarjev k mesečnim prejemkom.

IZ NAŠIH KOMUN

IZ NAŠIH KOMUN

IZ NAŠIH KOMUN

IZ NAŠIH KOMUN

ŠOSTANJ:

Novi turboagregat

Pred dnevi so imeli v Šostanju posebno slovesnost. Svojemu namenu so predali nov tur-

predvsem ženske, ki se sedaj res niso imele kje zaposliti. Toda, komaj smo uredili en problem, že sta se tu pojavila dva nova, in sicer: premajhen otroški vrtec, ki je že do sedaj

»JAVOR« POSTOJNA:

Vzgoja delavcev

Se pred letom in pol je bil obrat Javor v Postojni samostojno podjetje Lesnoindustrijskega podjetja. Tedaj je občina priporočila, naj bi se podjetje LIP priključilo Javoru, tovarni vezanih plošč in furnirja. Osnovna misel je bila ta, da bi združeno podjetje s skupno močjo lažje delalo, da bi si lahko zgradili novo tovarno kosovnega pohištva. Predlog je kolektiv sprejel in se priključil omenjenemu podjetju. Tako bodo do leta 1965 zgradili nov obrat kosovnega pohištva, kjer se bo lahko zaposlilo več kot 500 delavcev, medtem ko jih imajo sedaj 223. V ta namen so že sedaj v oddelku lesne galanterije preusmerili proizvodnjo v izdelavo kosovnega pohištva, predvsem zato, da bi si delavci že sedaj pridobili ustrezne izkušnje. Pred nadavnim so preusmerili proizvodnjo tudi v oddelku lesne embalaže v izdelovanje pohištva za opremo ladij. Nedvomno se podjetje ob takem načrtnem usposabljanju kadra odpira svetla pot.

boagregat, s čimer so končali drugo fazo rekonstrukcije. Novi orjaški turboagregat je poskusno obratoval pred tem že pet mesecev, medtem ko sedaj obratuje s polno zmogljivostjo. V prvem tromesečju je »ustvaril« 128 milijonov kilovatnih ur, medtem ko jih je celotna termoelektrarna že 120 milijonov. Za te investicije so porabili več kot 7 milijard dinarjev. S sedanjo zmogljivostjo bo lahko elektrarna uspešno premagovala konice ob nizkem stanju voda.

V. Š.

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA ANHOVO:

Uspeh kadrovske socialne službe

Tovarna cementa in salonita v Anhovem je edino podjetje na Goriškem, kjer so uspeli v zadnjem času znatno znižati število obratnih nesreč. Medtem ko se je leta 1959 ponesrečilo pri delu 256 ljudi, se je lani število nesreč znašalo na 173. V prvih štirih mesecih letos pa so zabeležili le 42 lažjih nesreč. To znižanje je predvsem plod načrtnega prizadevanja kadrovske-socialne službe v podjetju, ki so jo ustanovili v začetku prejšnjega leta. Ta služba je začela takoj sistematično proučevati posamezna delovna mesta in vzroke nezdod. Doslej so organizirali že več tečajev, ki jih je obiskovalo okoli 200 članov kolektiva. Ker so ugotovili, da so bile v precejšnjih primerih vzroki nesrečam včasih malenkostne napake pri strojih, so sklenili, da bodo poosttrili sankcije proti delovodjem in obratnim tehnikom, ki ne bodo poskrbeli, da se napake odpravijo. Začeli so tudi nabavljati zaščitna sredstva. Kadrovsko-socialna služba je začela s sodelovanjem republiškega zavoda za zdravstveno tehnično varnost proučevati tudi ropot, vlago, prah in druge činitele, ki vplivajo na delovno sposobnost in dobro počutje zaposlenih. Pred dnevi so priredili tudi razstavo, ki so si jo podrobno ogledali vsi člani kolektiva.

L. K.

SLOVENSKE KONJICE:

Mladi se odločajo za poklic

Zavod za zaposlovanje delavcev v Slovenskih Konjicah je v minulnem mesecu s sodelovanjem šolskih vodstev anketiral 260 učencev osemletnih. Med njimi je bilo samo 12 takih, ki se za poklice še niso odločili, 80 pa se jih je odločilo za nadaljnji študij na srednjih strokovnih šolah, deloma pa tudi gimnazijah. Med srednjimi šolami prevladujejo tehnične, takoj za njimi pa administrativna, učiteljske in medicinske, sedem se jih je odločilo za ekonomsko, precej manj pa za ostale šole.

Več kot sto mladih ljudi se je odločilo, da se bodo izučili obrti, kjer so na prvem mestu ključavnice, in mehaniki, dalje mizarji, med dekleti pa je veliko zanimanje za šivilje. Tako se je na primer na šoli Jernej pri Ločah od 8 deklet kar 7 prijavilo, da bi hotele postati šivilje. Podobno je tudi v Žicah in deloma v Vitanju. Zanimivo pa je, da se je med fanti odločil za krojaštvo samo eden, za čevljarja pa nihče.

Razmeroma zelo malo je takih, ki bi hoteli ostati doma oziroma delati v kmetijstvu. Tako se na primer nihče ni javil iz šole Loče in Žice, da bi ostal doma na posestvu, čeprav sta oba kraja pretežno kmetijska. Gospodarske organizacije in obrtni obrati še niso dali dokončnih števil, koliko vajencev bodo potrebovali v letošnjem letu. Kaže pa, da bodo zlasti v usnjarski industriji vztrajali kader brez vajeniške učne dobe, temveč preko tovarniškega izobraževalnega centra, ki bo usposabljal delavce za določena delovna mesta.

L. V.

KIDRIČEVO:

Kdaj vendarle šola?

Za prebivalce Kidričevega je gradnja šole in otroških zavetišč že star, pereč problem. Odkar pa je v naselju II. uredila svoje obrate »Hidromontaža« iz Maribora, je potreba po teh prostorih še večja. V tem obratu bodo namreč zaposlili

lahko sprejemal 50 oziroma 70 otrok in gradnja šole. Občina je namreč sklenila, da bodo ukinili regres za prevoz v Ptuj in drugam. Kako naj zmore stroške teh prevozov družina z več šolobveznimi otroki? Starši se že res lahko sprašujejo, kako dolgo bo še tako in ali res ni sredstev, da bi se dogradila nujno potrebna osemletka v naselju. Prepričan sem, da bi bili stanovalci v Kidričevem pripravljeni prostovoljno delati za novo šolo, samo začeti bi bilo treba. Člani kolektiva Tovarne aluminija in glinice smo se na množičnih sestankih, ko smo razpravljali o zaključnem računu za leto 1960, že odločili, da je treba takoj za rekonstrukcijo zgraditi šolo in potem stanovanja. Vsekakor bi kazalo mnenje večine kolektiva tudi upoštevati.

Franc Meško

DVORSKA VAS:

Nič več živoratjenja

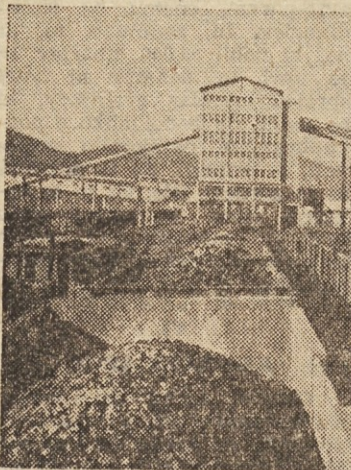
Preteklo nedeljo so v Opekarni v Dvorski vasi pri Begunjah zakurili novo sodobno krožno peč. To opekarno so ustanovili že pred tridesetimi leti, vendar je leta 1933 pogorela, nakar so zgradili nov provizoričen objekt, kjer so živoratili vse do pretekega leta, ko so začeli z rekonstrukcijami. Tako bodo sedaj izdelali trikrat več izdelkov kot doslej. Že prihodnje leto bo posameznik ustvaril že za 2 milijona 730 tisoč dinarjev, kar je petkrat več kot leta 1959. Na tej slovesnosti so sklenili, da bodo zaradi tega pomembnega dogodka dvorskovaske opekarnice praznovali 7. maj kot svoj krajevni praznik.

C. R.

VELENJE:

Ceneje in bolje

V svetu vse bolj uporabljajo plin, ki ga pridobivajo pri vplinjavanju manjvrednih premogov. Plin je namreč precej bolj ekonomičen in uporaben kot druga goriva, kar povzeta tudi naslednji številki: v primerjavi s kurjenjem na premog s tem načinom prihranimo do 50% toplotne energije; razen tega pa je v metalurgiji z uporabo plina proizvodnja za okrog 15% večja, ker nedvomno pre-

Izvozni jašek v Prelogah za rudnik lignita iz Velenja (Foto: Pakj — Velenje)

cej zniža proizvodne stroške, pa tudi izdelki so kvalitetnejši. Že samo ta dva podatka nam kažeta gospodarske prednosti daljinskega plina.

O takem daljinskem plinu, ki naj bi ga proizvajal energo-kemokombinat v Velenju, pri nas že dolgo govorimo. Sedaj smo nekoliko pred ureditvijo te že okoli 10 let stare zamisli. Tako bo bodoči energokombinat v Velenju, ki ima zelo ugodno geografsko lego za potrošnje mesta, našel vse več potrošni-

KOLEKTIVI OB DELAVSKEM PRAZNIKU

Rudnik živega srebra Idrija: Nova rotirna peč

Idrijski rudarji so proslavili 1. maj, praznik dela, s pomembnim delovnim uspehom. V obratovanje so izročili novo rotirno peč, ki je največja med tovrstnimi pečmi v rudnikih živega srebra na svetu. Zmogljivost te nove peči je 250 ton rude na dan, z manjšim številom delavcev kot pri starih pečeh. Hkrati pa nova peč varuje delavce tudi pred obolenji zaradi živosrebrnih hlapov.

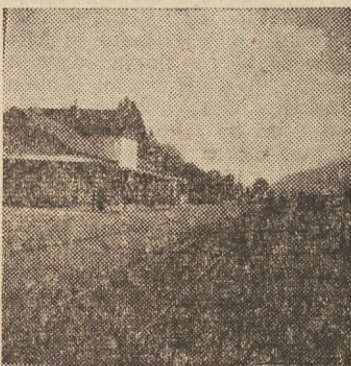
Z obratovanjem te nove peči in celotnega topilniškega obrata, so v rudniku zaključili prvo fazo rekonstrukcije. Za to so porabili okoli pol milijarde dinarjev. V prihodnje pa nameravajo nabaviti še eno rotacijsko peč in prilagoditi proizvodnjo zmogljivostim peči. Tako so samo v povojnih letih povečali proizvodnjo živega srebra za 200 ton, medtem ko bodo z novo pečjo naredili še znatno več.

L. K.

Radovljica: Nova železniška postaja

Za Radovljico je bil letošnji 1. maj še posebno pomemben. Po dolgih letih so končno vendarle odstranili staro zasilno stopnišče na železniški postaji, ki so ga pred tolikimi leti postavili le »začasno«. Sedaj pa so poleg sedanje postajnega poslopja zgradili novo zidano poslopje s stopniščem. Sredstva za to je prispevalo železniško transportno podjetje Ljubljana in občinski ljudski odbor Radovljica.

M. B.

Radovljica: Nova klavnica

V Radovljici so pred nedavnim izročili svojemu namenu tudi novo klavnico. Zgradili so jo v bližini mosta pod Radovljico, tam, kjer je bila prej stara klavnica. Klavnica je sodobno opremljena. Sredstva za to — okoli 30 milijonov dinarjev — je sodobno opremljena. Sredstva za Radovljica in Mesarsko podjetje Lesce. Nova klavnica je tolikšna, da bodo lahko v njej klali živino in predelovali meso za območje celotne občine.

N. B.

Predilnica Ajdovščina: Prvi stroji

V novi predilnici Tekstilne tovarne v Ajdovščini so ob 1. maju izročili v poskusno obratovanje prve stroje. Predvidevajo, da bo v novi predilnici, ki bo izdelala letno 2000 ton polčesane preje, pripravi že letos okoli 500 ton preje iz pravih in sintetičnih vlaken. Okoli tretjino proizvodnje bo porabila tekstilna tovarna sama, medtem ko bodo ostalo posredovali pletilni industriji v Sloveniji. Pripravljajo tudi nov perspektivni načrt, ki predvideva izgradnjo nove pripravljalnice in tkalnice s 750 statvami.

L. K.

kov plina, predvsem pa bo ta toplotna energija dobrodošla slovenski industriji.

Tako bo plinovod iz Velenja povezal celjski industrijski center, mariborski center skupno s tovarno glinice in aluminija v Kidričevem in Slovenski Bistrici, nadalje Zelezarno Ravne, gorenjsko industrijo, predvsem Zelezarno Jesenice ter potrošni center Kranj in končno ljubljansko območje.

Naša premogovna industrija se tako uvršča med tiste države, ki najsodobneje in najracionalneje izkoriščajo premog.

Inž. Z. S.

OBRAT MEŽIŠKEGA

RUDNIKA V SITARJEVCU:

Ne bo še zmanjkalo rude

Rudnik svinca in topilnica Mežica ima v Litiji samostojen

vanja je zato delavski svet posavskih rudnikov svinca, cinka in barita sklenil, da bodo rudnik svinca in barita Sitarjevec pri Litiji priključili rudniku svinca in topilnici Mežica. Ustrezna sklepa sta sprejela tudi delavski svet rudnika svinca in topilnica Mežica ter litijski občinski ljudski odbor. Tako posluje rudnik svinca in barita Sitarjevec pri Litiji od novega leta dalje kot samostojen obrat rudnika svinca in topilnice Mežica.

Ze doslej so proučili nekaj možnosti, kako podaljšati življenjsko dobo rudnika v Sitarjevcu. Po predlogu strokovnjakov bodo opustili zastareli način izkoriščanja rude na vodni separaciji in prešli na nov način izkoriščanja in predelave rude z zgraditvijo nove flotacije, na kateri bi na kemični način ločevali rudo od ostalih primesi. Na ta način bodo podvojili odstotek izkoriščanja rude in podaljšali življenjsko dobo rudnika za najmanj 10 let.

Strokovnjaki — geologi menijo, da so verjetno nove zaloge svinca in barita v plasteh, kjer je sedaj eksploatacijsko področje rudnika; seveda bodo zato potrebne geološke raziskave.

(5)

Jeseničani varčujejo

Pri komunalni banki na Jesenicah so konec lanskega leta zabeležili 147.900.000 din. potrošniških kreditov, ki jih je najelo 2627 potrošnikov. To pomeni, da ima vsak deveti jeseniški občan potrošniški kredit. V Zelezarni Jesenice pa pride potrošniški kredit celo na vsakega petega zaposlenega delavca.

Povprečno ima v Zelezarni en delavec 64.556 dinarjev posojila, uslužbenec pa celo 76.863 dinarjev. Tako so potrošniški krediti v jeseniški komunni v primerjavi s prejšnjim letom porasli za 22,5 milijonov dinarjev, kljub temu pa so se znatno povečale tudi hranilne vloge, in sicer za 19.531.000 dinarjev, tako da so vložili skupno 173.137.000 dinarjev. Te številke povedo, da si je kljub znatnemu večjemu prometu v trgovinah precej občanov ustvarilo prihranke.

S. T.

ZAKAJ TAKO?

Obrotno podjetje »Mizar« v Gorenji vasi je v zadnjih letih svojo proizvodnjo vezalo na potrebe Loške tovarne hladilnikov v Skofji Loki. Zanje izdelujejo lesena ogrodja za hladilne omare, pulte in vitrine. Ker LTH iz leta v leto povečuje proizvodnjo, v »Mizarju« proizvodnja ne ustreza več potrebam. Zato so lani začeli graditi nove obratne prostore, ki bodo gotovi še letos. Tako bodo lahko zaposlili več ljudi (sedaj jih je 26, predvidevajo pa povečanje na 50) in zadostili potrebam LTH. V novih prostorih nameravajo izboljšati tudi proizvodni proces. Zato že sedaj nekateri spoznavajo, da jim sedanje znanje ne bo zadostovalo za bodoči proizvodni proces. Vse več je takih, ki težijo za tem, da bi svoje znanje izpopolnili.

SKUPŠČINA PODRUŽNICE
ZSZ V RADOVLJICI

29 MILIJONOV
brez razprave

Kljub temu, da je podružnica Zavoda za socialno zavarovanje v Radovljici prikazala podjetjem važnost preprečevanja nesreč pri delu, so v mnogih podjetjih v radovljiški in blejski občini na sejah delavskih svetov le formalno obravnavali ta problem, ponekod pa se sploh niso zanimali za to, kako bi zmanjšali nesreče pri delu. Tako se je v podjetju za vzdrževanje proge v Lescah ponesrečilo 37 % zaposlenih. Tudi v nekaterih drugih podjetjih, zlasti manjših, je odstotek poškodb zelo visok. Na nedavni skupščini so zato ponovno kritizirali odnos Oblo Radovljica in Bled, ki se za ta problem sploh ne zanimata in še vedno nimajo niti ni Bledu niti v Radovljici inšpekcijske službe.

Po izračunu so ugotovili, da so zaradi nesreč pri delu v radovljiški občini v preteklem letu izgubili 19 milijonov dinarjev, v blejski pa nekaj več kot 10 milijonov dinarjev. Občinski organi ene in druge občine z zborom proizvajalcev vred niso čutili potrebe v vsem lanskem letu in vse do sedaj, da bi razpravljali o HTZ, čeprav je tako predlagal zavod in tudi občinski sindikalni svet v Radovljici.

N. B.

60-metrski dimnik
v Konusu

Gradbeno podjetje Ingrad iz Celja je konec lanskega leta dogradilo nov glavni dimnik za tovarno usnja Konus v Slovenskih Konjicah. Visok je več kot 60 metrov, tako da je za kalčki 15 metrov višji od prejšnjega. Pred kratkim so končali tudi z nekaterimi notranjimi deli pri oblaganju, medtem ko so za zunaj v gornjem delu zaradi močnejših povezave zid utrili v jeklenimi obroči. Zda bodo morali urediti še dovod od kotlarnice, nakar ga bodo začeli uporabljati.

L. V.

kolektiv ni bil zadovoljen, ker jih ni nihče vprašal in ker bi, kot pravijo, oni iz svoje srede morda izbrali boljše delavce za šolanje, od katerih bi podjetje kasneje imelo več koristi. Revolt je bil tako močan, da je upravnik enostavno »pozabil«, da je fantom odobril šolanje. Tako so ostali deset dni »neupravičeno« doma (oziroma v šoli) in kolektiv jim je zato odpovedal službo. Nič ni pomagalo, da so omenjeni tovariši zaprosili za štirimesečni brezplačni dopust, da bi lahko končali šolo, niti niso upoštevali, da so fantje zagotovili, da so pripravljeni po izpolnitvi svojega znanja, delati na istih delovnih mestih kot doslej. Kolektiv je ostal neizprosno, ker je menil, da so jih hoteli izigrati.

Postopek tovarišev, ki so odšli v šolo res ni bil najboljši. Toda do takih posledic je prišlo bolj ali manj brez njihove krivde. Obrnili so se na upravnika, kot so se v takih in podobnih primerih obračali doslej. Ta jim je odhod v šolo dovolil. Sedaj pa so ostali brez zaposlitve in kar je še huje — dva sta s tem za eno leto izgubila pravico do otroškega dodatka.

In povrh vsega: šolanje teh tovarišev ne bi podjetje »Mizar« stalo niti dinarja. Toda to jim ni bilo mar. Kaže, da gre le zaradi načelnosti, ki pa bo te tovariše kaj drago veljala. Ostali so brez dela, nimajo otroškega dodatka in razumljivo, da bodo morali zaradi socialne ogroženosti zapustiti tudi šolo in se kje zaposliti.

Zakaj tako, tovariši iz škofje-loškega »Mizarja«?

M. Osovnikar

V gostišču »Pri treh vdovah« v Piranu na svojstven način privablja goste. Na mizi pred gostiščem imajo surove jastoge, ki jih po želji gostov takoj spečejo. (Foto: M. Šparovec)

TRBOVELJSKA CEMENTARNA PRED POMEMBNO ODLOČITVIJO

Brez podražitve ne bo šlo?

Precejšnja ležišča rudnin za proizvodnjo cementa v trboveljski dolini so že večkrat privedla do razprav in razmišljanj o razširitvi in modernizaciji tamonje cementarne. Treba bi bilo zamenjati dotrajane mlne in peči. Zato se je kolektiv odločil

za rekonstrukcijo: »Ne več samo 200 ton cementa dnevno, po končni obnovi ga bomo proizvajali 500 ton«. Odločitev je bila resna in premišljena. Danes že visoki nosilci nove cementarne dajejo slutiti, da bo to moderna in tehnično izpopol-

njena industrija cementa. Vse kaže, da bo proizvodnja stekla že jeseni.

Prvič se je resno zataknilo letos zaradi spremenjene cene dolarja, ko jim je zmanjkalo okrog 340 milijonov dinarjev. Toda, ko so se izkopali iz te težave, so se že znašli v drugi.

Uveljavljen je bil novi gospodarski sistem; njihova proizvodnja pa je zaradi rekonstrukcije manjša. Tako bi utegnili imeti ob nespremenjenih cenah cementa mesečno okoli 6 milijonov dinarjev izgube in bi seveda morali prenehati z obnovo. Kako iz zagate? V cementarni pravijo, da bi se zadeva uredila edino s podražitvijo cementa za približno 40 %. To bi bilo sprejemljivo tudi zato, ker je sedaj njihov cement najcenejši med vsemi pri nas, čeprav ni nič slabši. Zatrjujejo tudi, da bi v prihodnjem letu v sorazmerju s povečano proizvodnjo cene lahko spet znižali. Drugi izhod pa je — prenehati z rekonstrukcijo. S tem pa bi bilo več škod kot koristi, saj je kolektiv za ta dela in stroje doslej prispeval že okoli milijardo in pol dinarjev, razen tega pa še občina in okraj okoli 120 milijonov. Tako so se in se še bodo morali delavci odpovedati marsičemu. Nedvomno bodo morali organi upravljanja o vsem tem še temeljito razmisliti, preden se bodo dokončno odločili.

Češko

V zadnjem času so obiskale Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev Slovenije delegacija sindikata gradbenih delavcev Poljske, svetovne sindikalne unije gradbenih delavcev in sindikata gradbenih delavcev Stockholma. Delegacije so prisostvovala prvomajski paradi v Ljubljani, obiskale šolski gradbeni center in več slovenskih gradbenih podjetij. Posebno so se zanimale za delo naših sindikalnih organizacij, probleme delavskega upravljanja in delitve dohodka, o čemer so se pogovarjali s predstavniki republiškega odbora in posameznih podjetij. Na sliki: s sprejema predstavnikov švedskih gradbenic

PISMA NA NAŠ NASLOV

Ali v Smarju in Mozirju ni občinskega sindikalnega sveta?

Vsem našim pomembnim praznikom, posebno pa še 1. maju, posvečajo vsi časopisi veliko prostora. Vse prve strani so namenjene spominu na te praznike. Za 1. maj pošiljajo tudi vse gospodarske organizacije in drugi pozdrave in čestitke. Med temi so tudi čestitke občinskih ljudskih odborov, političnih in družbenih organizacij in drugih. Med temi čestitkami sem opazil tudi čestitki občinskih ljudskih odborov Smarje in Mozirje, ki sta skupno s političnimi organizacijami čestitala za 1. maj. Naštete so

bile vse politične organizacije, le občinskega sindikalnega sveta nisem nikjer opazil. Zato se vprašujem, ali v teh dveh občinah ni občinskega sindikalnega sveta in če je — ali ga občinski ljudski odbor Smarje in Mozirje ne šteje za politično organizacijo? Morda pa je celo tako, da je čestitko naročil en sam uslužbenec, ki je ob tem pozabil na svojo organizacijo. Upam vsaj, da je tisti, ki je čestitko naročil, član sindikata. Pričakujem, da mi bosta omenjena občinska ljudska odbora pojasnila, zakaj tako.

Zakaj tako visoke najemnine za kopališče v Ankaranu?

Številne kolektive, ki imajo v okolici Ankarana svoje počitniške domove, je nemalo presenetila letošnja najemнина za uporabo kopališča hotela »Adria« (bivši hotel Turist). Gre namreč za večkratno povečanje najemnine, ki je nekateri kolektivi očitno ne bodo zmogli. Tako je na primer zaračunala uprava hotela »Adria«, ki ima v oskrbi tudi znano ankaransko plažo in vse ostale komunalne naprave, samo kolektivu kranjske »Iskre« letno 750.000 dinarjev za uporabo kopališča. Podobne zneske so določili tudi za ostale počitniške domove na Debellem rtiču.

Res se je zaradi slabega gospodarjenja prejšnjega vodstva znašlo novo vodstvo hotela v težkem finančnem položaju, tako da so novi gospodarji, ki so kot vse kaže, sicer dobro zastavili delo, skoraj prisiljeni iskati nove vire dohodkov. Kaže, da so se zato odločili za vstopnino za kopališče. Vprašanje pa je, če je ta njihova odločitev utemeljena in najboljše? Menim, da bo tako početje lahko zelo slabo vplivalo na razvoj delavskega turizma ob slovenski obali.

Uprava hotela »Adria« utemeljuje svoj sklep za zvišanje najemnine za kopališče z vi-

sokimi stroški za vzdrževanje komunalnih naprav, torej vključno kopališča, kar znaša letno okrog 11 milijonov dinarjev. Pravijo še, da večina gostov oziroma kopalcev dobesedno uničuje objekte na kopališču, tako da jih samo popravila kabin, toaletnih prostorov in podobnega, stanejo letno več kot milijon dinarjev. Nadalje omenjajo visoke stroške za vodo in podobno, kar vse naj bi vplivalo na povečanje najemnine. Vendar uprava hotela priporoča vsem kolektivom, ki se zaradi visoke najemnine ne bi mogli posluževati kopališča, naj se preselijo že letos na delno urejen podaljšek ankaranskega kopališča, kjer je za kopalca prost dostop.

Toda — ali je kolektiv »Adrie« upošteval tudi to, kakšen bo njihov izkupiček, če se bodo vsi ali pa večina domov, odločili za to priporočano »divjo« obalo? Ali so računali na to, da se utegne zgoditi, da bo v bodoče usahnili tudi ta vir dohodkov, ki doslej zaradi velikega števila počitniških domov, ni bil tako neznan. In še enkrat: Ali so taki in podobni ukrepi namenjeni razvoju delavskega turizma na slovenski obali?

S. K. Koper

Hvala Tovarni
kovanega orodja Zreče

Dragi tovariš urednik! Sem že star naročnik na Delavsko enotnost. Lepo se vam zahvaljujem za odgovor na moje vprašanje v rubriki »Po katerem členu«.

Tokrat pa bi želel, da vi napišete nekaj kot zahvalo nas upokojecev sindikalni podružnici Tovarne kovanega orodja Zreče. Tudi letos je nas upokojece povabila na prvo-

majsko praznovanje in nas pogostila.

Prav tako se zahvaljujemo upravi podjetja, ki je vsem upokojevcem, ki smo delali v tem podjetju 20 do 35 let, podarila ročne ure. Hvaležni smo še predvsem zato, ker smo spet preživeli nekaj lepih uric med kolegi-kovinarji v naši tovarni.

MATEVŽ ČREŠNAR
Nova Dobrava

KONJIŠKI KOMUNALNI REMONT:

Pečarske usluge

Pred dobrim letom so v Slovenskih Konjicah ustanovili podjetje Komunalni remont, ki je nastalo iz nekaterih manjših obratov. Glavna dejavnost podjetja je predvsem izdelovanje cementnih izdelkov (cevi in podobnega), razen tega pa imajo še posebne skupine za posamezne dejavnosti, kot slikarje, tesarje, zidarje in druge. Za sedaj

se ukvarjajo predvsem z manjšimi deli osnovne dejavnosti in manjšimi gradnjami, ker za večje gradnje nimajo ustrezne mehanizacije. Po dosedanjih naročilih pa kaže, da imajo pogoje za nadaljnji razvoj. Zaradi povpraševanja in potreb bodo, kot kaže, v najkrajšem času ustanovili posebno skupino za izdelovanje in popravilo peči in zanje apna.

L. V.

PO KATEREM ČLENU?

Pokojnina in delovna doba

B. M. Mali otok. Od začetka leta 1935 do konca leta 1940 sem bil zaposlen pri svojem polbratu kot konjar in voznik ter sem dobival za to hrano, stanovanje in 500 lir letno. Leta 1941 sem odšel na odslužitev vojaškega rokca v italijansko vojsko, nato sem stopil v NOB in bil demobiliziran leta 1946. Prišel sem nazaj k polbratu in sem bil pri njem zaposlen s istim delom kot prej za hrano, stanovanje in tri tisoč lir oz. 1000 din mesečno. Katera obeh dob, ki sem jih prejel na delu pri bratu, se mi po veljavnih predpisih prizna za delovno dobo in šteje v pokojninsko dobo?

Odgovor: Po veljavnih predpisih se čas, ki ga je nekoč prejel pri svojih najbližjih sorodnikih na delu šteje v pokojninsko dobo, delovno dobo samo takrat, če je mogoče dokazati, da so obstojali tudi vsi elementi delovnega razmerja. To pa je obi-

čajno zelo težko dokazati, kajti delo pri starših, bratih ali drugih bližnjih sorodnikih, čeprav za nagrado, ima običajno značaj družinske in ekonomske skupnosti. Če bi imeli dokaze, bodisi pismene bodisi priče, da je bilo med vami in bratom res pravo delovno razmerje, kar bi zlasti veljalo morda za dobo po letu 1946, potem lahko vložite predlog za priznanje te delovne dobe občinski komisiji za priznanje delovne dobe vaše občine in ponudite dokaze o obstoju delovnega razmerja. Po tem bo omenjena komisija z odločbo ugotovila, ali vam gre čas, ko ste delali pri bratu, šteti v delovno dobo ali ne.

Pravica do pokojnine
žensk

T. F. Maribor. Ali ima moja žena, stara 53 let, ki ima po osvoboditvi delovno dobo 15 let, pred vojno pa 2 leti, pravico do pokojnine? Ali se ji šteje v pokojninsko dobo tudi čas prisil-

nega izseljenstva po 6. aprilu 1941, čeprav neposredno pred tem ni bila v delovnem razmerju?

Odgovor: Po 19. členu zakona o pokojninskem zavarovanju (Uradni list FLRJ št. 51/57, 44/58, 27/59) pridobi zavarovanka pravico do polne pokojnine, ko dopolni 30 za pokojnino vstevnih let in 50 let starosti. Po 20. členu istega zakona pa pridobi pravico do nepolne pokojnine, ko dopolni 55 let starosti: 1. če ima 25 ali več za pokojnino vstevnih let; 2. če ima 20 ali več, toda manj kot 25 za pokojnino vstevnih let s pogojem, da ima v zadnjih petih letih delovne dobe vsako leto po sedem mesecev ali skupaj najmanj tri leta in pet mesecev; 3. ali če ima zavarovanka 15 ali več za pokojnino vstevnih let, toda manj, kot je določeno v 2. točki, s pogojem, da ima v zadnjih petih letih delovne dobe vsako leto najmanj osem mesecev ali skupaj štiri leta in dva meseca. Iz tega sledi, da Vaša žena ne izpolnjuje pogojev za polno pokojnino, ker nima 30 za pokojnino vstevnih let, niti za nepolno pokojnino, ker še ni dopolnila 55 let starosti. Ko bo do-

polnila 55 let starosti, bo pridobila pravico do nepolne pokojnine ob zgoraj navedenih pogojih.

Po 34. členu istega zakona se šteje za pokojnino čas, ko je bil zavarovane — jugoslovanski državljan po 6. aprilu 1941 prisilno izseljen, če je bil neposredno pred tem v delovnem razmerju ali mu je delovno razmerje pred tem prenehalo iz kakšnega od razlogov, ki so navedeni v 33. členu tega zakona, ali če ima delovno dobo najmanj 15 let. Ker vaša žena izpolnjuje zadnji pogoj, se ji bo čas prisilnega izseljenstva štel za pokojnino.

Kdo naj dobi stanovanje

A. C. Skofja Loka. Katera gospodarska organizacija je dolžna dodeliti stanovanje, če sta mož in žena zaposlena v različnih gospodarskih organizacijah, s stanovanji pa razpolaga le podjetje, kjer je žena zaposlena?

Odgovor: Po 49. členu zakona o stanovanjskih razmerjih je predpisano, da delavski svet gospodarske organizacije, ki oddaja stanovanje, predpiše pravilnik o dodeljevanju in odpove-

dovanju stanovanj, s katerim določi, kako in katerim kategorijam oseb se bodo dajala stanovanja, katerih stanodajalec je podjetje, in po katerem prednostnem redu. Prednostni red se sestavi na podlagi kriterijev, ki so predpisani v tem pravilniku. Po pravilniku mora pristojni organ, ki je izdal odločbo, s katero je oddal stanovanje, to odločbo brez odlašanja objaviti v poslovnih prostorih podjetja. Če smatra vaša žena, da je bila odločba o oddaji stanovanja izdana v nasprotju s pravilnikom, lahko vložijo v 15 dneh od dneva objave odločbe ugovor zoper to odločbo. O ugovoru odloča delavski svet. Zoper odločbo o ugovoru pa ni mogoče niti upravni niti sodni postopek.

Premestitev in strokovna izobrazba

K. Z. Jesenice. Ali sme gospodarska organizacija prenesti delavca (uslužbenca) z delovnega mesta, ki je bilo ukinjeno, na drugo delovno mesto, za katero se zahteva nižja strokovna izobrazba, kot se je zahtevala za ukinjeno delovno mesto? Odgovor: Za presojo zakoni-

tosti take premestitve je treba upoštevati strokovno izobrazbo delavca in strokovno izobrazbo, ki se po predpisih gospodarske organizacije zahteva za delovno mesto, na katero se delavec razporedi. Po 150. čl. zakona o delovnih razmerjih se delavec razporedi (ob nastopu dela ali med trajanjem delovnega razmerja) na ustrezno delovno mesto oziroma delo v gospodarski organizaciji. Ustrezno delovno mesto pa je tisto, ki ustreza strokovni izobrazbi delavca. Če so v vašem primeru izpolnjeni navedeni pogoji, je taka premestitev pravilna, čeprav ste prej delali na delovnem mestu, za katero se je zahtevala višja strokovna izobrazba, kot je vaša.

Delavec ne sme biti brez svoje privolitve razporejen na delovno mesto oziroma delo, ki ne ustreza njegovi strokovni izobrazbi.

V primeru, da se delavec zaradi ukinitve delovnega mesta ne more razporediti na ustrezno delovno mesto, delavec pa ne privoli v razporeditev na ustrezno delovno mesto, more gospodarska organizacija takemu delavcu odpovedati delovno razmerje.

Pričakovana živahnost

Novosti na področju izobraževalnih ustanov v ospredju pozornosti

Ne držal bi primerjave nobeden od dosedanjih letnih občnih zborov Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije: letošnji je bil izredno dobro pripravljen, pa tudi dobro obiskan. Toda pri tem ne gre le za subjektivne čimtelje — za izredno tehten referat dosedanjega predsednika republiškega odbora tov. Peternele, ki je izhajajoč iz ugotavljanja osnovnih značilnosti razvoja šolstva v zadnjem obdobju in prizadevanja prosvetnih delavcev za pospešitev tega razvoja, razgrnil pred delegati vso še neobdelano problematiko, ki v prihodnjem obdobju čaka prosvetne delavce in njihovo udeležbo pri konkretnem in kompleksnem nadaljnjem razvijanju vseh izobraževalnih ustanov, od osnovne šole pa tja do univerze. Gre pri tem tudi za objektivne pogoje razvoja odnosov v družbi in naše ekonomike na stopnji, ko se tudi pred prosvetnimi delavci odpirata dve povsem novi področji, korenite daljnosežne spremembe: to je predvsem novi zakon o finansiranju šol in novi način nagrajevanja prosvetnih delavcev.

Ob ponovnem prelistavanju referata bi se težko opredelili, kaj je v njem važnejše, kje naj bi se kronist še posebej ustavil. Zelo zanesljiva pa je metoda izbora tistega problema ali dveh, o katerih je bilo skoraj največ govora tudi v izredno živahni razpravi delegatov. To živahnost smo pravzaprav pričakovali. Zakon o finansiranju šol in drugih izobraževalnih ustanov in nov način nagrajevanja, to sta bila osrednja problema razprave, ki pa sta med seboj tudi tesno povezana. Brez značilne mučne tišine pričakovanja nekoga, ki se bo oglašil prvi, so se vrstili govoriki. Njihova razprava je bila morda bolj sklop vprašanj, sklop nerazčiščenih mnenj, pa tudi včasih malce ironičnega ilustriranja konkretnih prilik na šolah in odnosov v kolektivih prosvetnih delavcev, katerih vzrok pa, se zdi, ni vedno le slabše razvita materialna osnova šolstva, ampak tudi nekakšno odklanje od opredelitve, individualne ali kolektivne, do načel novega sistema delitve finančnih sredstev za šolo in znotraj šole. Manj je bilo konstruktivnih predlogov, predgovor, porojenih iz prakse. A kakorkoli že, nekaj je to vendarle potrdilo: med prosvetnimi delavci nekaj »vire« in to je dobro, to je vedno korak naprej. Sicer pa se povrnimo k tistemu delu referata, ki se je zadržal ob teh dveh osnovnih vprašanjih.

Značilnost novega obdobja družbenega razvoja je, dohodek kot nova družbeno-ekonomska kategorija in delitev dohodka kot temelj, na katerem naj v bodoče sionijo in se grade družbeni odnosi in vse naše življenje. Če je bila ta koncepcija že doslej jasna za gospodarsko področje, je povsem nekaj novega njena pojavnost v šolstvu, kulturi, zdravstvu in podobni dejavnosti. Seveda pa izvajanje teh načel, ki se za šolstvo konkretno odražajo v novem zakonu o finansiranju šolstva in v uvažanju stimulativnejšega nagrajevanja, v praksi ni lahko niti enostavno. To je proces, ki bo zahteval določen čas, v katerem pa bomo navezani le na lastne sile.

Ni vzrokov za pesimizem kljub težavam prehodnega obdobja

Ko je tovariš Pernel obravnaval tri stališča, s katerimi naj bi prosvetni delavci in njihove sindikalne organizacije proučevali ta proces, se je najprej ustavil ob zbiranju stroškov za šolstvo.

Po podatkih iz programa perspektivnega razvoja LRS v letih 1961/65 se bodo skupni izdatki za šolstvo v primerjavi z leti 1957—1960 dvignili povprečno letno za 86%. Ni torej vzroka, da bi se vdajali pesimizmu, kljub nekaterim težavam prehodnega obdobja. Tako je na primer dejstvo, da okraj po zakonu nimajo lastnih skladov za šolstvo, v Sloveniji ponekod vplivalo, da so OLO tudi šole širšega pomena enostavno »prenesli« na občinske ljudske odbore. Tako decentralizacija je ponekod spravila občine in prizadela šole v težak položaj. V mnogo boljsem položaju so gospodarske organizacije, saj se sredstva, s katerimi razpolagajo zdaj za izobraževanje (do 1% izplačanih osebnih dohodkov v breme poslovnih stroškov in sredstva sklada skupne porabe) višja, kot so bila doslej v skladih za gospodarske kadre.

Meril ni mogoče predpisovati od zgoraj

Vrsta vprašanj pa se je javila z delitvijo sredstev občinskih in republiškega sklada za šolstvo posameznim šolam. Meril za delitev ni mogoče predpisovati od zgoraj, morali jih bodo najti upravni odbori skladov v sodelovanju z najširšimi faktorji, zlasti šol samih in njihovih vodstev, jih v praksi preizkusiti in izpopolniti. Letos so imeli upravni odbori za to

delo malo časa, v prihodnje pa naj bi jim pri tem bile v pomoč tudi sindikalne organizacije prosvetnih delavcev. Letošnja praksa — merilo lanskega proračuna — ni ustrezala. Učestalost in učencev, razvitost šole, kvaliteto njenega izobraževalnega in vzgojnega dela — kar vse naj bi vplivalo na kategorizacijo šol in kot stimulacija za dvig kvalitete šole kot celote.

Vprašanje, ki je vzbudilo posebno zanimanje

Tretji aspekt je delitev dohodka znotraj posamezne šole. To vprašanje vzbuja med prosvetnimi delavci še posebno zanimanje (dokazala razprava), vendar se zdi, da ob tem marsikje niso doleteli bistva sprememb, katerih le del je tudi finansiranje osebnih dohodkov. Predvsem niso še do kraja razumeli, da novo pojmovanje izobraževalnih ustanov daje letem položaj samostojnih družbenih ustanov, ki preko svojih organov vodstva soodločajo o vseh bistvenih vprašanjih šole: o delitvi dohodka ustanove, delitvi osebnih dohodkov članov kolektiva, kadrovskih vprašanjih, na strokovnih šolah pa celo o učnih načrtih in programih. Pedagoško programska plat šolske reforme se razširja torej tudi na družbeno ekonomsko področje.

Dosedanji »mir« je počival na napačnih osnovah

Pred vse šolske kolektive se torej postavlja vrsta zapletenih vprašanj, kako deliti dohodek bodisi od sklada ali ustanovitelja, bodisi lastna dopolnilna sredstva, ki si jih šola sama ustvarja, seveda ob pametni meri, da ob te mne zanemarja osnovne vzgojne dejavnosti. Očitna je potreba po enotno določenih normah glede števila učencev po oddelkih, števila tedenskih učnih ur, strokovne kvalifikacije za posamezna delovna mesta. Vse drugo pa je stvar pravilnika, ki ga bo napravil delovni kolektiv in šolski odbor in ki bo urejal notranje odnose na šoli. Pri izdelavi šolskega finančnega načrta je seveda treba najprej odmeriti sredstva za osnovno dejavnost šole, nato pa izdelati načrt za delitev osebnih dohodkov. Ob tem se postavlja vprašanje, kakšna naj bodo merila za ocenitev vrednosti opravljenega dela. Predvsem, bi morala biti objektivno merljiva, v določeni meri pa odvisna od ocene kolektiva, šolskega odbora, organov prosvetno-pedagoške službe in podobno. Katera naj bi bila ta merila: soodločanje v delu šole kot celote; teža poslov na posameznih delovnih mestih; stopnja strokovnosti in odgovornosti, pri kateri pa formalna kvalifikacija in službena leta ne bi smela biti edino zvečljivo merilo; dalje, delo na težjem delovnem mestu, v zdravju škodljivih pogojih, s prekomernim številom učencev, v kombiniranih oddelkih, preko časovne mere itd. Uspeh na delovnem mestu je bil doslej ne glede na njegovo kvaliteto plačan enako. Tu pa se začneja zdaj najbolj občutljivo področje ocenjevanja (o tem so govorili mnogo tudi delegati). In vendar se ljudje v kolektivu običajno dobro poznajo med seboj in so sposobni napraviti lestvico svojih članov po sposobnosti, marljivosti itd. (učno vzgojno delo na šoli in v razredu, prispevek posameznika k uspehom šole kot celote, sodelovanje v izvenrazredni šolski dejavnosti, lastno strokovno in družbeno-politično izpopolnjevanje itd.). Tako ocenjevanje bo seveda rodilo »razborite« situacije (tudi v delovnih kolektivih gospodarskih organizacij ni šlo brez tega), toda dosedanj »mir« je počival na napačnih osnovah. Tu je potrebna velika mera nesebičnosti, poštenosti, takta, hrabrosti in moralne sile. Tu se bo lahko uveljavil tudi sindikat.

Kritično spremljanje praktičnih rešitev

V dosedanjem delu na podlagi predpisov zakona o finansiranju šolstva je bilo zlasti glede zbiranja sredstev zabeleženo doslej nekaj slabosti: težnja dosedanjih ustanoviteljev, da brez temeljite proučitve smotnosti tega ukrepa prenesejo svoje obveznosti na druge organe; nekateri občinski ljudski odbori so ob ustanovitvi skladov za šolstvo hoteli del proračunskih sredstev za šolstvo prihraniti v druge namene; mnoge gospodarske organizacije niso vedele, da lahko povečajo svoja sredstva za šolstvo tudi na račun svojih ostalih dohodkov, torej mimo tistega 1% izplačanih osebnih dohodkov; do kategorizacije šole zaradi kratkega obdobja še ni prišlo; in končno, preveč se je razvila težnja nekaterih ustanoviteljev šol, zlasti v razvitejših občinah, da enostavno z računni izterjajo odškodnino za šolanje mladine iz drugih občin, ne da bi se prej o takšnem finansiranju s prizadežimi pogovorili.

Vprašanja in lastni odgovori

Prosvetni delavci, tako ugotavljajo, so zamislili o novem finansiranju šolstva, o ekonomski osamosvojitvi šolskih ustanov, sprejeli v veliki večini z razumevanjem, saj le-ta v marsičem pomeni uresničitev njihovih starih sugestij: na primer večja samostojnost pri urejanju notranjega življenja šole. V tem vidijo možnost za izboljšanje šolstva kot svojega osebnega položaja. Ustvarjanje novih odnosov v šoli ob tem pa terja veliko naporov. To je še celo pokazala razprava, saj je večina delegatov prav o tem spregovorila: ali je prav, da šole iz razvitejših krajev enostavno pošiljajo račune za šolanje mladine iz nerazvitih občin? Ali podobno iz internatov? In drugi, šole v ekonomski šibkejših občinah bodo dvakrat prizadete: slabša materialna baza za vzgojno delo, manjše možnosti za nagrajevanje prosvetnih delavcev. 5%

ski, ozkosrčni, — gre za oceno celotnega človekovega dela. — Potem so bili še drugačni govorniki. Boletnost pri ocenjevanju posameznika je upravičena, ko vidijo razlike med vrednotenjem svojega dela in vrednotenjem ljudi v gospodarskih organizacijah. Ali, »nobenemu dobremu dljaku ne priporočam, naj gre na učiteljske, ker me bo preklinjal...« Kako naj odpravimo verbalizem, ko pa nimamo niti enega kabineta! — Take ilustracije so sprožile v dvorani sicer smeh, grenak smeh, za katerim se je vendarle morda skrival nekakšen pesimizem tudi glede novih sprememb. A na ta smeh so sami reagirali, sami odgovarjali. Nevarna je ta ironija, ki je med nami. Nove spremembe moramo dojeti globlje. Njihov rastoči postopni pomen, videti predvsem v njih ekonomsko zvezo med šolo in družbo, ki mora roditi večjo materialno bazo za šolsko reformo. Ne gre samo za denar, gre za samoupravljanje šole, za nove odnose.

Občnega zbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije sta se udeležila in tudi sodelovala v razpravi tovariša Vlado Majhen in Ivo Tavčar

so šole povečini linearno delile, češ, težko je s tem kaj doseči, odgovarja drugi. To ni samo stvar komisij, temveč vsakega posameznika v šoli. Že ob razpravah o delitvi 5%, morajo dojeti osnovne principe teh sprememb, že medtem se bo oblikoval postopoma nov odnos do lastnega dela. Ali, pri kriterijih za oceno vrednosti opravljenega dela bi morali upoštevati tudi družbeno delo izven šole. A drugi odgovarja: Ne njegovo delo izven šole, temveč delo v šoli, kjer se mora manifestirati njegova širša dejavnost. Prosvetni delavec ne more biti dober vzgojitelj, če je zaprt med štiri stene razreda. Pri ocenjevanju človeka ne bi smeli biti drobnjarkar

Mnogi kolektivi še niso o teh stvareh razpravljali s svojimi šolskimi odbori. A glejte, mnogokrat so ravno v njih ljudje, ki bi znali na stvari gledati bolj široko, jih pametno reševati. Kdo so tisti, ki se danes spotikajo ob 5%? Tisti, ki vedo, da jih bo novi sistem nagrajevanja prizadel ali prisilil, da delajo boljše.

Takih in podobnih razprav je bilo mnogo. Vsekakor zelo simpatično, da so si govorniki sami med seboj odgovarjali, si razčiščali pojme in različna tolmačenja. Želimo lahko le, da bi tako nadaljevali tudi v svojih kolektivih in podružnicah.

SONJA GASPERSIC

Ugotovitve, da struktura do izraza tudi podcenjevanje kadrov v gospodarskih organizacijah in strokovno izobraževanje ne greta vzporedno z razvojem našega gospodarstva, niso od včeraj. Zlasti od resolucije o strokovnem izobraževanju se temu problemu posveča vedno več pozornosti in do danes so nastale mnoge kvalitativne in kvantitativne spremembe na tem področju, katere poznamo. Vendar pa kljub razvoju izobraževalnih centrov, določenim spremembam v sistemu in programih strokovnih šol, razvoju različnih izobraževalnih institucij, še ni potrebne enotnosti in sistematičnosti v politiki strokovnega izobraževanja.

Prav tako tudi stališča glede formalnih kvalifikacij niso razčiščena, čeprav dobi človek občutek, da bi po vseh dosedanjih ne maloštevilnih razpravah in predlogih s strani različnih organizacij pa tudi podjetij tu ne bi smelo biti več predsodkov o potrebi ali ne potrebi ukinitve teh.

Pri vsem tem reševanju problema strokovnega izobraževanja seveda ne gre za poenostavljanje ali nepremišljeno prehiteno razvoje. Da bi to delo pri urejanju sistema strokovnega izobraževanja lahko dobilo večji razmah in sistematičnost, je bil ustanovljen Svet za strokovno izobraževanje, ki se je pred dnevi sestel na svoji prvi seji pod vodstvom predsednika sveta tovariša Mirana Košmelja in kjer so razpravljali o že navedenih kot tudi drugih problemih strokovnega izobraževanja. Zaradi res obširne problematike niso iztrpali vseh vprašanj in je danes prerano govoriti o kakršnih koli zaključkih, za katere bo potrebno še več konkretnih in enotnejših stališč in predlogov. Omenimo naj še, da so na seji med drugim govorili tudi o razliki med strokovnim izobraževanjem in strokovnim usposabljanjem, kar marsikdaj ustvarja zmedo in nejasnost v programih izobraževalnih centrov in institucij, o možnosti enotnega sistema poklicnih šol, kjer bi potem odpadlo ostro razlikovanje med vajenskimi, industrijskimi in tehničnimi šolami, o položaju in problemih mladine do 18. leta, o verifikaciji posameznih poklicev in drugo. Mnogoštevilna in zelo različna mnenja dokazujejo ponovno vso težavnost vprašanj, ki jih bo moral Svet reševati v svojem nadaljnjem delu in od katerih pravilne in odločne rešitve bo v marsičem odvisen tudi nadaljnji razvoj in utrjevanje sistema celotnega strokovnega izobraževanja v Sloveniji.

V. S.

Profili in kadri v gospodarskih organizacijah

S seje Sveta za strokovno izobraževanje

kovnega izobraževanja. Seveda je urejanje celotnega sistema dolgotrajen proces, ki zahteva temeljitih študijskih obravnav.

Prevečkrat pa že ugotavljamo vedno iste stvari, ki zavirajo nadaljnji razvoj. Od teh je eno poglavitnih vprašanj planiranje kadrov in problem izdelave profilov poklicev in kadrov, ki morajo nastati po temeljiti analizi posameznih delovnih mest po podjetjih, smo pa danes pri tem še zelo na začetku. To gre največkrat na račun nerazvitosti tako tehničnih kot kadrovskih služb po podjetjih, ker izdelava profilov nedvomno zahteva mnogo časa in temeljitega dela. Pri tem prihaja

MALA POSLANSKA TRIBUNA

Razvoj mariborskih visokih šol naj narekujejo potrebe

Maribor se je v poslednjih dveh letih razvil ob Ljubljani v drugo slovensko visokošolsko središče. O tem prča pet že dokaj razvitih višjih šol, ki bi se naj jim letos pridružila še šest. In čeprav nista minili od ustanovitve prve mariborske višje šole niti dve leti, se vendarle vsiljuje vprašanje, kakšen naj bi bil nadaljnji razvoj teh ustanov in kako v prihodnje rešiti tako imenovani »študentovski problem«, ki se še posebno odraža v naslednjih točkah: nadaljnje povečanje šolskih kapacitet, knjižnice in čitalnice, študentovski domovi in slednjič prehrana študentov. Za odgovor na vsa ta vprašanja pa smo prosili ljudskega poslanca in sekretarja OK ZKJ Maribor tovariša Miloša Ledineka:

Smer nadaljnega razvoja mariborskih višjih šol bodo morale narekovati potrebe proizvodnje in javnih služb. Zato bo potrebno učne programe in načrte neprenehoma prilagajati potrebam proizvodnje ne glede na to, če le-ti ne bodo povsem v skladu z učnimi programi in prvih štirih semestrih na odgovarjajočih visokih šolah oziroma fakultetah. Višja šola mora dati predvsem zaključeno znanje, katerega obseg in vsebino pa lahko določajo samo potrebe neposredne proizvodnje oziroma javnih služb. Zaradi tega tudi mislim, da je še preuranjeno razpravljati o tem, da bi se te višje šole razširile tudi na drugo stopnjo, to je na stopnjo visokih šol oziroma fakultet. Razširitev na to drugo stopnjo pa mora biti plod tehničnih analiz in ne samo nedokumentirana želja nekaterih. In pri odločitvi ne bodo mogli biti odločilni samo ekonomski pogoji, pri tem bomo morali upoštevati predvsem potrebo po kadru, raven strokovne usposob-

ljenosti predavateljev. Mislim pa, da je danes najpomembnejša naloga upravnih vodstev in proforskega kadra na teh šolah, da poleg svojega kvalitativnega dela na šoli tudi spremljajo in analizirajo dejavnost absolutno v njihovih delovnih mestih, da ugotavljajo, v kolikšni meri le-ti izpolnjujejo naloge proizvodnje.

Maribor je že ob ustanovitvi višjih šol, zavedajoč se njihovega pomena, nudil vse, kar je bilo v njegovi moči. Tako glede proforskega kadra kot materialnih sredstev in prostorov. In zavedamo se, da je mariborski bazen s proizvodnimi gospodarskimi organizacijami tudi v prihodnje dolžan bedeti nad temi šolami. Hkrati pa moram tudi poudariti, da skrb za nadaljnji razvoj višjih šol ne more biti več stvar samo okraja, temveč tudi vseh gospodarskih organizacij in republike, saj šole še zdaleč nimajo samo ozko okrajnega pomena. Kar pa zadeva prostore, mislim, da se bodo razmere bistveno izboljšale s preselitvijo Višje komercialne šole v lastno stavbo. Pravzaprav bo ostal nerešen problem prostorov samo pri Višji tehniški šoli, ki sedaj gostuje v tehniški srednji šoli. Delno bomo ta problem sicer rešili z razširitvijo tehniške srednje šole, vendar bo potrebno v perspektivi misliti na novogradnjo za Višjo tehniško šolo.

Kar zadeva strokovno literaturo, moram reči, da se je mariborska študijska knjižnica že takoj ob ustanavljanju višjih šol in že pred tem zavedla svoje naloge v sistemu višjega šolstva. Tako mislim, da bo v prihodnje ta knjižnica lahko zadostila potrebam študentov višjih šol po strokovni literaturi. A tudi založba »Obzorja« je obljubila preusmeriti svoj program v izdajanje strokovne literature. Z razširitvijo prostorov na posameznih Višjih šolah pa bomo lahko tudi reševali problem čitalnic, saj se bo z

Ljudski poslanec in sekretar OK ZKS Maribor tov. Miloš Ledinec

dozidavo študijske knjižnice kapaciteta nje ne čitalnice problematično podvojila. Stanovanjskega problema sicer ne rešujemo z gradnjo študentskega doma, pač pa ga poskušamo rešiti tako, da apeliramo na posamezne investitorje, da bi v svojih stavbah gradili samske sobe, ki bi naj bile na voljo študentom, prehrano študentov pa smo uredili v okviru že obstoječih obratov družbene prehrane in z abonmaji v gostinskih podjetjih. Cene so primerne in vsakomur dostopne pa tudi vse kapacitete še niso povsem izkoriščene. Bistveno izboljšali pa bomo prehrano študentov, ko bo dograjen v Mariboru centralni obrat družbene prehrane.

SEJEM IN RAZSTAVA TEDEN KNJIGE

Komaj dobrega pol leta je od tega, ko so na provizoričnih policah v Križankah v Ljubljani slovenske založbe prvič ponudile bralcem in ljubiteljem slovenske knjige svoje izdaje po znižanih cenah. In pretekli teden, ob letošnjem tednu knjige, smo se v Križankah ponovno srečali z vso bogato dejavnostjo slovenskega založništva, z razliko od lani, je bil enak sejmu tudi v Rotovžu v Mariboru.

Za popularizacijo slovenske knjige so taki sejmi, za katere že lahko rečemo, da bodo stalna oblika, nedvomno razveseljivo delo in marsikateri ljubitelj knjige bo spet lahko prišel na svoj račun. Ker je tudi že jasno, da so sejm prvenstveno komercialnega značaja bi bilo najbrž tudi odveč ponavljati že lanske ugotovitve, da bi si ob takem sejm želeli še kaj drugega kot na primer razstavo slovenske knjige in podobno, kar bi prav gotovo dalo sejm pomembnejšo mesto.

Vsaj skromno dopolnilo letošnjega sejma pa je razstava periodičnega tiska med NOB, ki ga je organizirala Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani in smo tako ob jubilejnim letu dobili kratak pregled tiste dejavnosti, ki pomeni začetek vsega povojnega razvoja našega tiska. Razstavljavci so poskušali zbrati čimveč posameznih izvodov časopisov in drugih publikacij, ki so se tiskali v množičnih ilegalnih tiskarnah in tiskarnicah na področju okupirane Slovenije kot tudi na osvobodjenem ozemlju. Teh časopisov, ki so nastajali pod najtežimi pogoji s požrtvovalnim delom grafikov, tiskarjev, razpečevalcev in drugih je tako veliko, da seveda ni moč prikazati vseh in je zato razstava res samo skromen prerez te dejavnosti, daje pa dovolj pregledno sliko nad začetkom in razvojem tiska med NOB, ki je odigral izredno pomembno vlogo med NOB. Skoda le, da bo razstava ostala samo v Ljubljani, čeprav bi bilo nedvomno koristno, da bi jo prenesli tudi v druge kraje in tako širšemu krogu, zlasti mladini, omogočili seznaniti se tudi s to aktivnostjo naše revolucionarne preteklosti.

Na literarnem večeru, ki ga je ob izdaji 2000. knjige priredila v sredo 10. maja Državna založba Slovenije je med drugim odgovarjal na vprašanja tudi pesnik in pisatelj Tone Seliškar

SLOVESNOST V DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE

Dvatisoča knjiga

Kadar koli govorimo o slovenski založniški dejavnosti, skoraj ne moremo skopariti s pohvalami, vsaj kar se tiče števila izdanih knjig v Sloveniji. Prav ob letošnjem tednu knjige pa je imela ena največjih slovenskih založb, Državna založba Slovenije, pomemben jubilej. Njena zadnja izdana knjiga, monografija o slovenskem slikarju Ivanu Groharju, je namreč že dva tisoča knjiga v 15 letih obstoja založbe. Nedvomno številka, ki že sama po sebi pove dovolj; vsak tretji dan nova knjiga. Med to množico knjig s skupno naklado okrog 12 milijonov so zastopane prav vse stroke, največji del pa odpade na učbenike in priročnike, kjer je založba odigrala še prav posebno pomembno vlogo. Tudi v bodoče bo poudarek na izdajanju strokovnih in poljudno znanstvenih knjig, po katerih je povpraševanja zaradi vedno širšega strokovnega in splošnega izobraževanja

vsak dan več. Seveda tudi druge stroke: leposlovje, znanstvena dela, umetnostna dela, slovarji, muzikalije in drugo ne bodo zamenjane in bodo nadaljevali tudi z že dobro poznanimi zbirkami, kot so Zbrana dela klasikov slovenske književnosti, Svetovni roman, Moderni roman, Kultura in zgodovina, Popularna medicina, Tokovi časa — prozna in pesniška dela mladih slovenskih avtorjev, Kiosk — cenene žepne izdaje priljubljenih in popularnih del različnih avtorjev, ki so si pridobile že zelo širok krog bralcev — in druge. Želja založbe je, da se s svojimi izdajami čim bolj približa potrebam in željam bralcev vseh poklicev in tako nadaljuje svoje dosedanje uspešno delo.

Ta svoj jubilej je Državna založba Slovenije praznovala tudi s posebno prireditvijo, z literarnim večerom v ljubljanskih Križankah. Na tem večeru so igralci

ljubljanskih gledališč brali posamezne odlomke iz del, ki jih je založba izdala, prisotni pa so bili tudi nekateri avtorji, med njimi France Bevk, Tone Seliškar, Novak Simić iz Zagreba, Miško Kranjec, Boris Pahor, Alojz Gradnik, Mihajlo Lalić iz Beograda, Aco Šopov iz Skopja, Janez Menart, Tone Pavček in Vladimir Kavčič, ki so tudi odgovarjali na nekatera vprašanja o svojem delu in o kulturnem življenju pri nas. Za ta večer je bilo veliko zanimanje in je bila viteška dvorana v Križankah prenapolnjena z obiskovalci. Čeprav se je program zaradi prisotnosti avtorjev in pestrosti njihovih odgovorov razlikoval od podobnih literarnih večerov, pa lahko zamerimo prirediteljem slab izbor nekaterih odlomkov kakor tudi medlo interpretacijo nekaterih tekstov, kar je kljub dobri zamisli ustvarilo nekoliko slabši vtis pri poslušalcih.

—V

Prof. Branko Rudolf otvarja razstavo akvarela v Umetnostnem paviljonu v Slovenjem Gradcu

Stari in spremenjeni odnos do kulturno-prosvetnega življenja v novomeškem okraju

Že kar prevečkrat se marsikatero razpravljanje o amaterskem kulturno-prosvetnem delu začne in konča pri eni in isti stvari: pri denarju. Naveličani smo že neprestanega tarnanja in moledovanja, se pritožujemo pri nekaterih Svobodah in prosvetnih društvih. In potem se sproži dolga plejada tožb in obtožb na račun nerazumevanja, zapostavljenosti in s tem v zvezi brezvoljnosti in opadanja aktivnosti v društvih. Ne da bi zdaj ugotavljali, kdaj so take tožbe o nerazumevanju v resnici upravičene in kdaj se za njimi skriva le bolj ali manj neelastična dejavnost posameznih društev, ki se trdovratno držijo klasičnih oblik dela, čeprav zanje morda ni niti pogojev niti pravega razumevanja, je problem ponekod nedvomno pereč in je odnos nekaterih občin do kulturno-prosvetnega življenja kljub potrebam po investicijah na gospodarskem področju le preveč mačehovski.

Med področja, kjer se Svobode in prosvetna društva dobiti zamaženi glavni, kje dobijo vsaj nekaj sredstev za nemoteno delo, spada nedvomno novomeški okraj.

92 Svobod in prosvetnih društev imajo registriranih, med njimi pa jih je kar precej, ki so skoraj v celoti prikrajšane za materialne dobrine. Tudi če upoštevamo manjšo gospodarsko razvitost okraja, lahko nekatera primerjamo med občinami le služijo kot dokaz, da je včasih res nerazumevanje tisto, kar onemogoča delo Svobod, posebno ker temeljijo proračuni občinskih svetov Svobod vsaj po večini na konkretnih programih, kar nedvomno predstavlja pozitivno prednost, ki jo marsikje drugod še niso dosegli.

Tako so n. pr. gospodarsko močnejše občine kot Videm-Krško, Črnomelj in Novo mesto dodelile lastno leto občinskim svetom 80.000, 50.000 in 350.000 dinarjev, mnogo slabša občina Žužemberk pa 180.000 dinarjev. Tudi letos ne kaže dosti bolje, razen v Novem mestu, kjer so odobrili okrog 1.500.000 dinarjev, čeprav gospodarski položaj občine letos ni nič bolj rožnat kot lani, spremenil pa se je nedvomno odnos do kulturno-prosvetnega življenja, kar morda, v okviru možno-

sti, tudi drugod ne bi bilo tako nemogoče in nepotrebno. Tudi posamezne gospodarske organizacije in kolektivi nimajo povsod gluhih ušes za potrebe Svobod. Kanizarica, Senovo, termoelektrarna Brestanica, sevniški kolektivi kar lepo skrbijo za svoja društva. In če vzamemo še primer Šentjanža, kjer so z nabitno akcijo med člani Svobode in prebivalstvom uspeli lepo opremiti klubski prostor, je skoraj odveč komentar, da se z dobro voljo samih članov Svobod in s sodelovanjem med Svobodo, občino in podjetji, z njihovim razumevanjem, le da nekaj storiti in ne ostane povsod samo pri obljubah, ki jih, resnici na ljubo, sicer nikjer ne manjka, samo da jih potem preglasi drugo bolj ali manj upravičeno potrebo.

Svobode in prosvetna društva se tako v novomeškem okraju le počasi prerivajo naprej in njihova aktivnost ne dosega takih uspehov, kot bi jih lahko. Marsikje se tako vse vrta v starem tradicionalnem okviru, kjer najbolj navdušeni entuziasti vsemu naključno le spravijo na oder to ali ono igrice, sodobnejšega utripa pa ni. Klubi so še vedno bele vrane — niti 10 jih ni — čeprav je zanimanje zanje povsod, tudi v manjših krajih. V Žužemberku, Senovem, Šentjanžu in še kje so se kar lepo uveljavili. Drugje pa zaradi stalnega refrena; ni prostorov, ne pridejo dalj od želja, čeprav bi se, spet z večjim razumevanjem, morda le še marsikje našel skromen prostorček. (V Trebnjem so na primer že imeli nekako rezerviran prostor, pa so se na občini raje odločili za novo gostilno — je ta res najbolj potrebna?)

Ob vsem tem seveda zdaj ne gre ogorčeno pokazati na nekoga: Ti si kriv! Gospodarske potrebe lahko v resnici zasenčijo in preglasijo klic Svobod in prosvetnih društev, posebno če društva sama niso dovolj aktivna pri iskanju raznih oblik pomoči. Zlasti sta pomanjkljiva vpliv in prizadevnost občinskih svetov za kulturo. Ali so ti sveti res samo registrator kulturnega življenja nekega kraja? Ali se ljudje v njih dovolj zavedajo svoje vloge? Skoraj nerazumljivo je, kako ničeno in neupoštevano je delo posameznih svetov. Občinski svet za kulturo v Novem mestu je imel n. pr. lani vsega 4 seje, od tega sta bili 2 nesklepni, čeprav je toliko problemov do katerih ne bi smeli ostati ravnodušni — novomeška Svoboda ni dobila n. pr. lani niti dinarja, novomeška knjižnica je ena najslabših — po prostorih — glede na velikost kraja i. p. Saj pogovarjali so se, zapisnik je šel na občino, še nekaj osebnih pogojev, vsega skupaj pa ni nihče resno upošteval. Predsednik sam je izjavil, da mu sploh nihče ni povedal, kaj naj pravzaprav dela in nihče se ni brigal za delo sveta. In vendar je od občinskih družbenih organov odvisno, kako razumevajo in uresničujejo predloge in mnenja prebivalcev občine.

V. S.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Razstava akvarela v Slovenjem Gradcu

Slovenjgraški umetnostni paviljon v teh dneh: Kulturno-prosvetni svet Jugoslavije je s pomočjo UNESCO pripravil razstavo akvarela.

Dovolj spreten likovni pedagog lahko ob tej razstavi pove prav vse o akvarelu. Lahko se razgovori o starih kitajskih in japonskih akvarelistih, lahko pripoveduje o njihovih umetniških nazorih, o izredno visoki stopnji tehnike podajanja, lahko spregovori o načinu njihovega življenja, o etičnih in estetskih normah tedanjega sveta, ki se tako zelo očitno odražajo tako v motiviki kot v načinu podajanja ter v izredno bogati paleti barvnih odtenkov. Lahko govori o umetnosti Turnera, Delacroixa, Daumiera, Maneta, Degasa, Cezanna, Gauguina, Van Gogha, Chagalla, Miroa in Picassa. Lahko govori o vseh onih svetovnih mojstrih, katerih dela so razstavljena na tej razstavi, lahko spregovori tudi o umetnosti tistih, katerih dela bi prav tako morali videti na razstavi, a jih je moral organizator izločiti zaradi teh ali onih vzrokov.

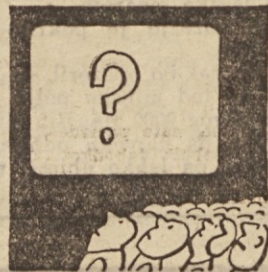

Zato tudi ni čuda, da je ta razstava že v nekaj dneh privabila v slovenjgraški umetnostni paviljon tolikšno število obiskovalcev. Izredno uspele reprodukcije, ki jih skoraj v ničemer ni moč ločiti od originalov, namreč omogočajo, da si vsakdo lahko ogleda umetnine v vsem njihovem žaru, pa čeprav so njihovi originali ostali v pariških, londonskih, amsterdamskih, dunajskih in kdo ve katerih galerijah, muzejih ali privatnih zbirkah. Vsakdo lahko podoživlja vse tiste vrednote, ki bi mu sicer ostale prikrite ali pa jih je doslej lahko samo slutil ob nekaterih bolj podpopovprečnih kot povprečnih reprodukcijah.

In zato ne bo odveč, če zapišemo, da bi se morala ta razstava zaradi svojega izrednega umetniškega pomena ustaviti prav v vseh slovenskih galerijah in razstavnih prostorih.

S. B.

»Pot v visoko družbo«

Glavni junak tega angleškega filma je svoj namen dosegel, zmoget je pot od nepomembnega občinskega uradnika v visoko družbo; film, ki to njegovo pot prikazuje, pa je ostal na pol poti.

Ta film je ostra, v svojem realističnem prikazovanju razmer, odnosov, značajev, intrig, krutega boja med angleškimi »gorjimi desetimi tisoči«, neumljena obtožba družbenega reda, v katerem je človek človeku volk. Hkrati pa je tudi sentimentalna, osladna, preveč na naključnih zgodbah po meščanskem okusu. Prav zanimivo je gledati, kako sledijo prizorom in celim sekvencam, ki so umetniško močne in prepričljive, ohlapni in osladni, zgolj fabulativno zanimivi deli filma.

Na kratko: neizčisten film, neuresničene, ne do konca izkoriščene možnosti.

—ŠN

Festival študentov — glasbenikov

Te vrste festivala prirejajo študentje vseh štirih jugoslovanskih glasbenih akademij — vsako leto v enem izmed njihovih središč. Prvi koncert, s katerim se je festival pričel (9. maja, Velika dvorana Slovenske filharmonije) je izpričal slab obisk, a visoko kvaliteto. Kar zadeva obisk: ta je zadnje čase pri nas že kar simptomatičen. Zato ga ni povzročila zgolj slaba reklama, ampak še cela vrsta vzrokov, med katerimi vseh verjetno niti ne poznamo. Kako je na primer mogoče, da dijaki naših srednjih in nižjih glasbenih šol ne obiščejo koncertov svojih starejših vrstnikov? Kako je mogoče, da ni med obiskovalci niti enega obraza, ki bi ga lahko prišteli med »standardno« koncertno občinstvo? Kako je mogoče... da še precej je takih vprašanj. In zato bi bilo vendar dobro v doglednem času poizvedeti, kakšna je te vrste vzgoja na naših glasbenih in splošnih učnih zavodih, kakšna je konec koncev mentaliteta vseh tistih, ki so jim koncerti namenjeni. Saj menda nihče od nas ne verjame, da je mogoče vzgajati in obdržati kulturno raven s koncerti brez občinstva.

Absurd je toliko večji, ker so bili nastopi mladih glasbenikov ne samo skrbno pripravljani, temveč v nekaterih primerih resnično kvalitetni. Vsaj toliko kvalitetni, kot prenekateri nastop »znanega« imena! Povrh je bil tudi spored izbran z očitno težnjo, izogniti se razhojenim potem romantike. Programska knjižica nas pouči, da v nobenem izmed treh koncertnih programov niso zastopani Chopin, Schumann, Liszt... zato pa je mnogo Beethovna, baročnih in zgodnjeklasicističnih mojstrov, nekaj domačih imen ter nekaj velikih sodobnih ustvarjalcev. Ta odločni premik v okusu in stremljenjih doraščajočih reproduktivcev obljublja — upamo — v bodočnosti nekaj (že zelo nujnih) sprememb v našem glasbenem življenju. Že zato zasluži letošnji festival vso pozornost kulturne javnosti. Ne smemo pa pozabiti tudi nekaterih nastopajočih, ki so nas s svojimi interpretacijami resnično prepričali: pianistka Vera Miletić in Nikola Rackov iz Beograda, komorni trio (Vesna Riterman, flauta — Branko Malakar, oboa — Arleta Ambrožič, klavir) iz Zagreba ter harfistka Stefica Žužek in klarinetist Alojz Zupan iz Ljubljane.

—i

ZATIŠJE NA LAOŠKI FRONTI

Ženeva je pripravljena za začetek konference o Laosu, čeprav še ne vedo, ali se bodo predstavniki 14 dežel sporazumeli o tem, če konferenca v resnici bo. Ta negotovost izhaja s stališča ZDA, saj je izjavil predstavnik ministrstva za zunanje zadeve, da je resna možnost, da bi ZDA sploh ne sodelovale na konferenci. Pričakujejo namreč dokončno poročilo trojne komisije za kontrolo resničnega premirja iz Laosa. Komisija je menda že poslala v Ženevo brzojavko, v kateri piše, da so topovi v Laosu v resnici utihnili.

Po prvem sestanku Gromiko-Home se le-ta nista mogla sporazumeti glede začetka dela razširjene mednarodne komisije o Laosu. Pravijo, da bodo to poročilo, ki so ga menda že prejeli iz Laosa, najprej poslali v London in Moskvo, potem ga bo šele prejela Ženeva. Poudarjajo, da bi le-to utegnili odložiti začetek konference, in sicer na ponedeljek ali na začetek prihodnjega tedna.

Kakorkoli že, v Ženevi in po drugih glavnih mestih držav udeleženk vladata znana nestrpnost in nervoza, ki sta značilni za čas pred začetkom takšnih mednarodnih konferenc.

Reka, ki leno teče skozi dolino, obraslo s džunglo, deli borce Patet Laa od skupin uporniškega generala Nosavana v opuščenem mestecu Hin Hepu, v katerem so minule dni govorili o ukinitvi front v Laosu. V nekaterih ozirih daje položaj v Hin Hepu sliko, kako se zdaj pravzaprav odvijajo dogodki v Laosu: počasi, konfuzno, v tonu obzirne varnosti.

Samo območje je dovolj pisano za kak hollywoodski film: planine so obrasle z zeleno džunglo, ki se spušta do plitke reke, ki deli majhno število kolih, zgrajenih iz bambusa in pokritih s travo. Kolibe so prazne. Prebivalci so zbežali. Neki visok most, ki so ga zgradili iz kamna in lesa, štrli v nebo, kajti uporniške čete so ga, ko so se umikale, vrgle z dinamitom v zrak. Čete Nosavana, ki so se prejšnji mesec umikale, so prav tako uničile nizke začasni most, tako da je od njega ostala samo ozka brv za pešce.

To je zdaj fronta in na tej črti se bo začel boj, če ne bodo dosegli sporazuma o premirju.

Na drugi strani reke, približno 50 m od tod židjo vojaki banja Patet Lao. Čeprav je de-

markacijska črta, kjer se je končal boj, zabeležena z rdečimi in belimi zastavami, so se obe strani sporazumeli, da se lahko vojaki v reki kopajo. Vojaki v reki tudi polnijo svoje čutarice. Nosavanovi vojaki in novinarji se prav tako kopljejo in polnijo kovinske čutarice. Sovražnosti ob tej reki ni. Ni pa tudi prijateljskih pozdravov.

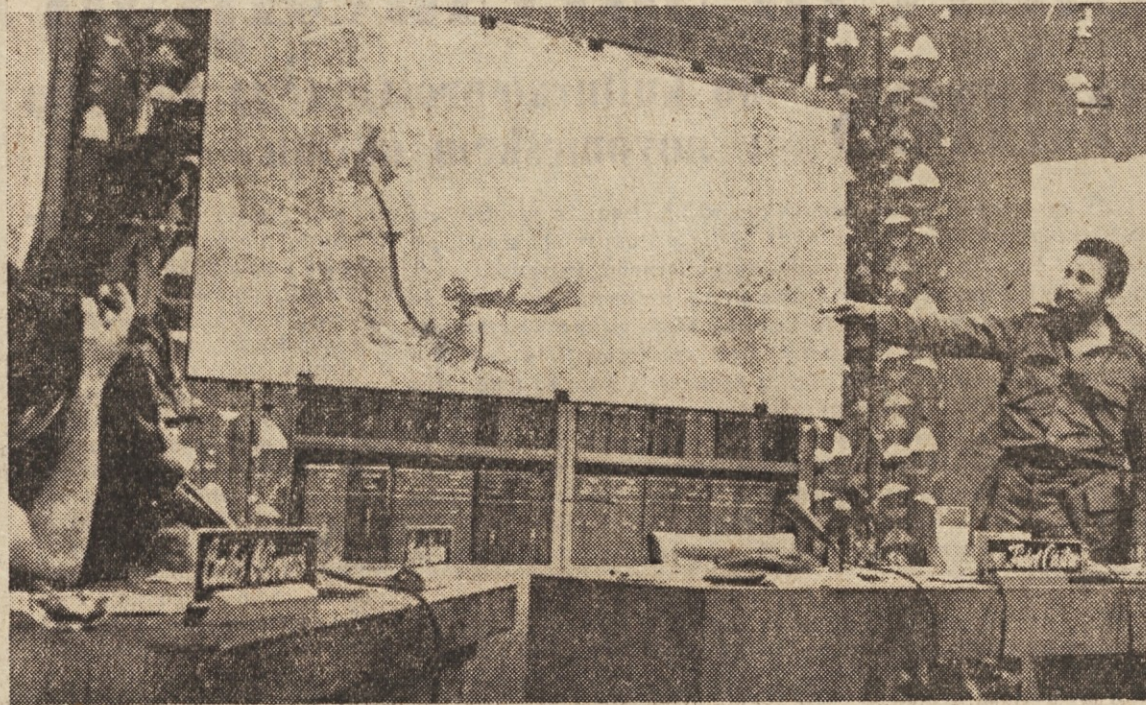
Obrežje, ki ga držijo čete Patet Laa, ima skrivnostno podobo. Ne vidijo se položaji topov in samo od časa do časa je moč videti kakšno temno uniformo v sencah, ki jih mečejo zapuščene hiše. V mraku se zasvetijo ognji, dim pa se počasi vzpenja iz džungle in se vije ob strugi reke.

Nasprotno pa je na obrežju, ki ga držijo čete generala Nosavana, vojaško taborišče, napravljeno v zahodnem stilu. Ob obrežju reke in med hišami je samo nekaj izkopanih rogov. Med njimi neki hrabri trgovec prodaja tobak, toplo japonsko pivo, sodo in laoske cigarete.

Strmo obrežje je pokrito z bodečo žico.

Vsakdo vas bo opozoril, da je streljaj od tod minko polje. V njem je okrog 9000 manjših min, ki jih prejšnji vojniki odlo-žili, da bi jih lahko ubijali tu-

di nekaj ljudi. Neki ameriški kapetan je rekel: »To so ameriške mine, ki so jih zakopale Nosa-

Premier Fidel Castro razlaga strategijo upornikov v napadu na Kubo pred TV kamerami.

vanove čete, ko so se umikale. Nesreča je tod, da je bil ubit tisti, ki jih je zakopal. Minulo nedeljo smo od tod evakuirali 10 vojakov, ki so imeli razmesarjene noge.

Na vrhu hriba, pod hudim tropskim soncem in pod nekaj drevesi, je vkopanih nekaj deset- tin Nosovanovih vojakov. Tu je veliko rogov, zaklonov in bunkerjev. To je prava trdnjava, čeprav vojaški strokovnjaki pravijo, da bi jo lahko obšli, da bi jo lahko izolirali in prepustili topništvu.

Na tej strani življenje teče: vojaki kopljejo nove bunkerje, perejo perilo ob reki, ponoči in podnevi hodijo v patrolje in kontrolirajo, kako daleč za njimi operirajo vojaki gibanja Patet Lao.

Vsako jutro kuhajo v velikanskih loncih riž. Tudi svežo zelenjavo imajo, jajca, rdeče paprike in kokoši. Vsak četrty dan pripelje tovornjak živo tele, ki ga čuvajo, potem pa zakoljejo, spečejo in sekajo z bajoneti na kose. Muhe so povsod. Povsod so higijenski pogoji zelo slabi.

To dolgočasje je nekoliko razbija prejšnji teden skoraj vsakdanji obisk Nosavanove vojaške delegacije za razgovore o prekinitvi ognja. General s šestimi delegati je prihajal s helikopterjem in se spuščal na ravnino vrh hriba ter povzročal prave pravcate oblake prahu. Postopek je bil skoraj vedno isti. Poveljstvu Patet Laa so pošiljali sporočila prek reke, običajno v ovojju letalske pošte. Po nekaj takšnih obojestranskih stikih določajo čas za sestanek. Oficirji se pazljivo spuščajo po rebri, ki je pokrita z minami. Stopajo prek mosta, ki ga je dinamit razklal, vzpenjajo se prek strmega obrežja reke in previdno tipajo v vas. Nenadoma se ustavijo pod nekim drevesom in čakajo, da oficirji Patet Laa pridejo v temnih uniformah. Stopijo jim nasproti. Po poldrugi uri se vračajo. Na njihovih uniformah in čepicah je videti, da jim je znoj prebil tkanino. Poročajo, da so se prisrčno pogovarjali, vendar da so dosegli samo majhen napredek. Navadno je to tisto poročilo, ki je ti-pično zdaj za to deželo.

Ugledni komentator Lippman upravičeno primerja kubansko pustolovščino z nesrečnim anglo-francoskim dejanjem leta 1956 v Suezu in zahteva, naj iz nje potegnejo konsekvence, se pravi, naj se krivci umaknejo, dežela pa naj se vrne na pot, s katere je bila zavila po njihovi krivdi. Prav takšnega mnenja je tudi eden vplivnih senatorjev. Kakor kaže, število teh glasov narašča, kar opravičuje upanje, da bodo našli izhod iz sedanjega neugodnega položaja v resnični stazniti in ne v ponovitvi avanture.

V določenem smislu je takšen razvoj omogočilo — in tudi narekovalo njegovo nujnost — trezno stališče kubanske vlade, ki v teh trenutkih dokazuje čut politične odgovornosti s tem, da

PRILOŽNOST ZA PREOBRAT

javno ponuja Združenim državam Amerike, naj bi ta vprašanja uredili z neposrednimi pogajanjmi. Izbor sedanjega trenutka za takšno kubansko pobudo je zares posrečen, zakaj če lahko karkoli omogoči, da bi se ZDA sprijaznile s posledicami neuspele avanture, bo to mogoče doseči s konstruktivno, preudarno in neposredno ponudbo Kube, da bi se obe deželi pogovorili na enakopravni osnovi. Tak izid narekujejo elementarni interesi obeh strani pa tudi Ustanovna listina ZN, ki sta jo podpisali obe deželi, in razen tega tudi odgovornost za svetovni mir.

Sploh pa ni razumljivo, kako da v minulih dveh letih ni prišlo do pogajanj med tema sosednima deželama. Konkretni sporni problemi, na primer odškodnina za nacionalizirano ameriško premoženje na Kubi, so prav takšni, kot so bili v odnosih med mnogimi drugimi deželami, ki pa so jih navsezadnje le uspešno uredile v zadovoljstvo vseh prizadehtih.

Tisto, zaradi česar so ZDA, kakor same pravijo, najbolj zaskrbljene — problem njihove varnosti in varnosti zahodne poloble nasploh — dejansko ne obstaja kot problem. Kuba ni niti vojaško niti politično vezana na kak sistem, ki bi ogrožal obrambo ZDA ali poloble. Prav tako si ni mogoče predstavljati, da bi mogla storiti kaj takega ta mala dežela, katere prvi in najvišji interes mora biti mir in pridobitev revolucije. Vprašanje zase pa je, če razumejo ZDA pod pojmom lastne in področne varnosti nekaj drugega in če si jamstvo za varnost predstavljajo kot popolno nadzorstvo nad politiko in življenjem Kube. V tem primeru bi ne šlo za varnost, temveč za težnjo, doseči pod tem izgovorom povsem drugačne cilje.

Kubanska vlada upravičeno poudarja, da mala Kuba neče in da tudi ne bi mogla, čeprav bi kaj takega hotela, kakor koli ogroziti varnost, razvoj ali interese in pravice sosednjih dežel, najmanj pa ZDA. Kuba doslej zares ni storila ničesar, kar bi dokazovalo nasprotno ali kar bi upravičevalo sume ali bojazen ZDA. Če je temu tako, se ves spor omejuje na nekaj materialnih problemov, kakršne so v odnosih med deželami že neštokrat uspešno rešili, in morda še na to, da se ZDA nočejo in ne želijo sprijazniti z obstojem zares neodvisne dežele v svoji sosesčini, prav kot zahtevajo tudi nekatere druge velesile zase priznanje posebnih pravic in privilegij v svoji okolici, seveda v škodo sosednih, zlasti še manjših dežel.

Dandanašnji pa to ne zadošča za opravičilo takšne ali drugačne akcije, še posebej ne vojaške invazije ali intervencije, zakaj čeprav je morda lahko ubrati takšno pot, je v našem času težko vnaprej vedeti, kam bi pripeljala takšna pot. Kubanska pustolovščina na primer je imela povsem določene, ne ravno ugodne posledice v oddaljeni Indokini, kjer je zaradi nje zagrozila nevarnost prizadevanj za ublažitev laoske krize. Če bi kubanska avantura trajala dlje časa, je vprašanje, kakšen bi bil odmev v drugih delih sveta, predvsem na tistih točkah, ki so že same po sebi viri kriz in spopadov.

Zaradi vsega tega lahko upamo, da ZDA ne bodo gluhe za pametne ponudbe in pozive s Kube ter da bodo imele dovolj moči, da bodo sprejele izprošeno roko in se odločile za preudarno, neposredna pogajanja, da bodo na enakopravni osnovi zlagajeni spori in sumi v obojestranskem interesu in tudi v interesu svetovnega miru.

Jure Putnik

NAJBOLJ TRAGIČNA VOJNA NAŠEGA ČASA

»NIKDAR SE NE BOM ODREKEL TEJ POLITIKI!«

Zdaj, ko se je skoraj že vse poglelo od nedavnega upora generala v Alžiriji in ko čakata dva izmed njiju na obsodbo, se v tej naši kroniki dogodkov o tej vojni v severni Afriki vrnimo za približno poldrugo leto nazaj, ko so novinarji v svoje redakcije takole sporočili:

Pariz, 24. januarja — v predmestju Alžira je prišlo včeraj popoldne do prvih bojev med francoskimi četami in kolonialističnimi demonstranti, nasprotniki alžirske politike Charla de Gaulle. Poročajo, da je kolona, ki jo je sestavljalo več tisoč francoskih kolonov — veleposestnikov, prišla pred Alžir iz Bab el Ueda. Kolona je razbila barikade padalskih čet. Pri teh neredih ob vhodu v mesto Alžir padalci niso uporabili orožja, čeprav je vladni generalni delegat v Alžiriji Deluvrier neposredno pred tem izjavil prek radia, da bo »armada izvršila svojo nalogo.«

Dan kasneje je francoska vlada sklenila, da bo kar se da hitro vzpostavila red v uporniški četrti Alžira. Zaradi omahovanja v prvih urah, je upornikom uspelo, da so se okrepili v svojih zabarikadiranih ulicah in poslopjih.

Dogodki so se po tem vrstili s filmsko hitrostjo. Predsednik vlade Debré je neopazno odšel iz svoje predsedniške palače in z letalom odletel v Alžirijo. Navsezgodaj se je vrnil v Pariz. Ponoči je v Alžiru imel nekaj sestankov z generalnim delegatom vlade, glavnim poveljnikom francoskim sil generalom Challom in številnimi drugimi generali in narodnimi poslanci.

O svoji poti je Debré takoj poročal generalu de Gaulle. Z njegovo privolitvijo je po tem spregovoril po francoskem radiu in v glavnem ponovil osnovne teze francoske politike v Alžiriji. Pri tem je označil za »brezsmiseln« zdejšnji uporniški poseg. V njegovem apelu je Debré posebno poudaril in razvil tele misli: načelo sa-

panje je zdejšnji upor, ki se lahko spremeni v katastrofo; še letos se bo v Parizu začel razgovor z »izbranimi alžirskimi« predstavniki o prihodnosti Alžirije; sklep: ničesar od tega ne bo mogoče, oziroma vse je lahko izgubljeno, če ne bo reda in miru. To je naloga in dolžnost vsakega izmed nas!

Po zadnjih poročilih iz Al-

ste, ki jim nosijo klobase, kavo, čaj in slaščice. Neki poročevalec je to stanje opisal kot »vzdušje, ki je podobno pravemu pravcatemu pikniku, če ne bi bilo v resnici tako resno.«

V nekaj mestih je prišlo do desničarskih demonstracij, v katerih so udeleženci izražali solidarnost z uporniki.

V vsej Franciji pa sta red in mir. Vsi javni shodi, manifestacije in demonstracije so prepovedani. Policija straži vhode ministrstev in javnih poslopij. V središču Pariza in v študentski četrti dan in noč dežurajo tovornjaki s policijo.

V tem zatišju na ulicah pa so politične organizacije druga za drugo objavljale svoja stališča. Ogromna večina je za politiko generala de Gaulle in proti »kriminalni neumnosti« upornikov. Doslej generala de Gaulle podpirajo naslednje organizacije: Socialistična stranka, Narodno republikansko gibanje Paula Renoira, sindikalni centri Generalne konfederacije dela, krščanski sindikati, Avtonomna socialistična stranka, Unija socialistične leve, Centralni komite KP Francije in številne druge levičarske organizacije. Proti generalu de Gaulle in za upornike pa so se javno izrekli voditelji skrajne desnice z Georgesom Bidaultom na čelu.

V petek, 29. januarja, je predsednik francoske republike Charles de Gaulle nastopil pod reflektorji televizije v uniformi francoskega generala in ukazal francoski armadi, da se ne sme »niti pasivno« pridružiti upornikom. »Red moramo

ALŽIR — Francoski vojaki v pripravljenosti za vsak primer...

moopredelivne in svoboda misli ostaneta; potrebno je ohraniti mir in se boriti proti terorizmu Alžirskega narodnoosvobodilnega gibanja; francoski interesi v Alžiriji so preveliki, da bi vlada mogla pomisliti, da bi zapustila severno Afriko; tisti, ki se v Alžiriji počutijo Francoze, bodo to tudi ostali; kampanja laži je deformirala cilje francoske vlade. Rezultat te kam-

žirije dve skupini močno oboževanih upornikov pod vodstvom kavarnarja Ortiza in študenta poslance Lagailarda, približno 2000 ljudi, že tretji dan taborijo pod milim nebom za dobro grajenimi barikadami. Več tisoč simpatizerjev jim nese v Alžirijo počutju Francoze, prekinjeno nosi hrano, obleko in orožje. Obkroženi so s čvrstim obročem padalcev, ki niti ne poskušajo, da bi ovirali ti-

»ODDIH V NARAVI...«

Ni prvič, da so priredili izlet. Izlet v naravo. Izlet zato, da bi se člani kolektiva pod okriljem gora ali tam doli ob spenjenih morskih valovih spočili od šestdnevnega brnenja strojev, od mestnega hrupa, od napornega dela...

»Nič ni tako koristnega za človekov organizem kakor počitek v naravi!« poudarja jo organizatorji teh izletov in se potem sklicujejo še na vse tisto, kar so naredili za rekreacijo v sosednem podjetju. In ker sindikat in organi delavskega samoupravljanja nečejo zaostajati za drugimi, navadno ne skoparijo ob določanju sredstev, ki naj tudi njihovim članom omogočijo počitek v naravi.

Dva avtobusa, polna izletnikov, sta veselo hupala po lepi asfaltirani cesti v nedeljsko jutro in požirala kilometre. Na strehi pod skrbno zategnjeno plasto so poskakovali sodčki in pletenke. Tokrat je bila ta embalaža prazna; včasih pa je tudi polna. To je odvisno od tega,

v kateri košček »narave« so se namenili. Če tam uspeva trta, potem so sodčki polni šele na povratku, sicer pa je ravno obratno. Ker pa organizatorji izletov, kot že rečeno, niso začelniki, se puščav brez vinogradov, če se le da, ogibajo!

Potem pečejo odojka in ga obilno zalivajo z žlahtno kapljico, ki kmalu sinhronizira razglašene glasilke v miločno in stilno ubrano govorilno melodijo, zateglo in hrupno, ... ki ne utihne pred, dokler kdo njih hrope, ki jim bila je rekreacija nad vse draga!«

Na mizo romajo novi bokali, jeziki se zapletajo, nazaravljajo; nikogar pa ni, ki bi nadziral sindikatu in upravnemu odboru podjetja, ki bi dvignil čašo in dejal:

»V imenu vseh tistih, ki v tej štariji zabijamo tisočake, hč, ustvarjene z znojem vseh članov kolektiva, hč, oblubljam, da bomo jutri junaško prenašali mačka! Naj živita naša ljuba rekreacija in počitek v naravi!«

ŠTEVILKE GOVORIJO

Pravimo, da je smučanje naš nacionalni šport št. 1. Tako pravimo. Številke govorijo drugače. Tako rečeno:

Ze res. Organiziranih smučarjev je 15.140 (pa še kakih 80.000 neorganiziranih). Zanje skrbi 1 plačan strokovnjak in 654 amaterjev. Za rekreacijo in opremo predvideva perspektivni načrt v letu 1961 4.230.000 dinarjev, v letu 1965 pa 5.987.000 dinarjev. Hkrati predvideva načrt

do leta 1965 6 plačanih strokovnjakov in 8 novih smučarskih prog...

Tako torej naš nacionalni šport št. 1!

Organiziranih nogometašev je 5987. Zanje skrbi: dva plačana strokovnjaka in 66 amaterjev. Perspektivni načrt predvideva za opremo v letu 1961 20 milijonov, v letu 1965 pa 34 milijonov dinarjev! Hkrati predvideva do leta 1965 15 plačanih strokovnjakov in 38 novih igrišč...

Vsekakor zanimivo. Mar ne? Ze zato, ker se ne hvalimo, da je nogomet naš nacionalni šport št. 1.

SILO

Letošnji pohod »Ob žici okupirane Ljubljane« se ni odlikoval samo po rekordni udeležbi, ampak tudi po brezhibni organizaciji. Najhujše borbe za prva mesta so bile že med znanimi ekipami Zveze borcev z Vrhniko, Jesenic in Domžal ter med ekipami atletskih in smučarskih klubov. — Lovorike so pobrle najboljše ekipe, vendar pa ni manjkalo presenečenj. — Veličasten zaključek tradicionalnega Pohoda ob žici je bil na centralnem stadionu ob Titovi cesti, kjer je bil cilj štafetnega teka mestnih reprezentanc in malega maratona.

POHOD TOVARIŠTVA IN SPOMINOV

Mnogi tekmovalci so prispeli v Ljubljano že prejšnji večer, še več pa se jih je pripeljalo z avtobusi in kamioni šele jutraj, tik pred startom. Jutro je bilo hladno in deževno, in prav to je še bolj spominjalo na težke partizanske dni. Marsikoga so skrbela razmeščana tla in pa temni oblaki, s katerimi je bilo preprejeno nebo. Posledica tega je bila, da smo pozneje videli na progi precej udeležencev pohoda z dežniki v rokah.

Pred najtežjo nalogo so stali udeleženci tekmovalnega pohoda. Čakala jih je 25 km dolga pot, ki se je približno na sredini povzpela na vrh Golovca, potem pa se je spustila navzdol do Rudnika in nadaljevala pot proti Barju in Ljubljani. Tudi letos so postavile enote JLA čez Ljubljano pontonski most, ki pa je bil letos tako širok, da so lahko tekmovalci tekli čezenj vstric. Najhujša borba za prva mesta je bila med že tradicionalnimi favoriti ekip ZB in raznimi športnimi klubi. Ekipa atletskega kluba z Jesenic je zmagala le z minuto prednosti pred smučarji Enotnosti iz Ljubljane, ti pa so bili le za nekaj desetink sekunde pred ekipo Triglava iz Kranja. Da, tu so bile sekunde in desetinke odločilnega pomena! Ekipa ZB z Jesenic je premagala Vrhniko, ki so veljali za favorite. Na Trgu revolucije, kjer je bil cilj tekmovalnega pohoda, sem opazoval ekipe, ki so prihajale na cilj. Favoriti so se takoj pričeli zanimati za čas in računati, kdo je njihov najresnejši tekmeč, sicer pa zadnji finiš v cilj ni silno utrudil le povprečnih ekip, temveč tudi take, v katerih so bili znani atleti, kot Cveto Pavčič, Jaka Reš in drugi. Prizori so bili znani že iz prejšnjih let. Ob jemanju srečnih tekmovalcev, potem še nekaj korakov do deklet, ki so jemala tekmovalne številke, in že so se umaknili novim ekipam, ki so skoraj brez presledkov prihajale v cilj. Tu-

di medicinske sestre niso bile brez dela, kajti marsikdo je od utrujenosti klecnil ali pa prosil za okrepčilo.

Kot že rečeno, se je pohod odlikoval po zelo dobri organizaciji. Nikjer ni bilo zastoja, vse je potekalo po predvidenem načrtu. Celotni pohod je trajal 9 ure, posijalo, kar je dalo Ljubljani še bolj prazničen videz. Verjetno so bili sonca še najbolj veseli fotografi, ki jih ni nikjer manjkalo. Število gledalcev je raslo, največ pa jih je bilo na najbolj slikovitih delih proge in na cilju v mestu.

Start za množični pohod za moške, ženske in mešane ekipe na 15 km dolgi progi je bil v Tolstojevi ulici. Zvočnik je klical vedno nove in nove ekipe, ki so jih sestavljali srednjšolci, pripadniki JLA, vaješka mladina, taborniki, člani ZB,

MESTNA REPREZENTANCA KAIRA PREDAJA ŠTAFETNO PALICO

Združenja rezervnih oficirjev, člani športnih, telovadnih, kulturnih in drugih organizacij. Pozneje sem opazoval ekipe mladih ljudi, po prvih prehojenih kilometrih. V obraz so bili rdeči, dihali so globoko in marsikdo je gledal zaskrbljeno. In kaj ne? Proga je bila mokra, spolzka in 15 km dolga. Kljub vsem težavam pa je bilo povsod dovolj dobre volje. Nekateri so si hojo krajšali s petjem, drugi s šalami, tretji pa s tranzistorji in fotoaparati. Ob vsej progi so stale gojenke Višje šole za medicinske sestre ter imele vedno polne roke dela. Ta je zaprosil za čaj, drugi za vitergin, nekateri pa so spraševali, koliko kilometrov je še do cilja. Težko bi popisal veselje ekip, ki so po dolgih kilometrih prišle zopet v mesto v Vegovo ulico, kjer je

bil z velikimi rdečimi črkami označen cilj.

Veličasten pohod tovarishstva in spominov so popoldne zaključili maratoncei in štafeta tekma mestnih reprezentanc. Uvodne slovesnosti za mali maraton so bile v Kamniku na Titovem trgu, kjer je vse tekmovalce pozdravil predsednik občinskega ljudskega odbora tov. Vidervol in razdelil nastopajočim spominske značke mesta Kamnik. Vso pot, od Kamnika do Ljubljane, so gledalci burno pozdravljali tekmovalce in brez razlik spodbujali naše in tuje udeležence. Po zares hudi borbi je šele pred centralnim stadionom v Ljubljani v ostrem finišu premagal Rus Popov svoja najhujša nasprotnika Kotilo in Bajkova ter zmagal.

Štafetni tek moških repre-

zentanc je letos prvič minil z odlično mednarodno udeležbo. Bili smo pričr zagrizenim bojem elitnih tekačev, med katerimi je bil tudi zlata olimpijska medalja Rus Bolotnikov in četrti maratonec iz Rima Vorobjev. Startalo je 15 reprezentanc, med njimi 6 tujih. Bolotnikov je zagotovil zmago Moskvi, Vorobjev pa Leningradu. Med našimi ekipami je bil prvi Beograd s petim mestom.

Tek je bil zaključek velike nedeljske preizkušnje. Morda bi si zapomnili le to, da se je na ta dan zbralo več kot 13.000 ljudi, ki so hoteli obuditi spomin na najtežje čase zgodovine, in da je marsikdo stisnil zobe, da je »držal.« Kot pred 20 leti je vse vodila le ena misel, treba je vzdržati in zmagati.

ANDREJ ULAGA

V B O R B I Z A T O Č K E

PTUJSKI PREDHODNIK POHODA »OB ŽICI«

PO POTEH 1. SLOVENJEGORIŠKE ČETE

Občinski odbor SZDL Ptuj je organiziral v počastitev 20-letnice ljudske revolucije pohod »Po poteh slovenjgoriške čete«. To je bila doslej v tem kraju ena največjih množičnih manifestacij, saj se je prijavilo za to tekmovanje 217 tekmovalnih ekip ali 1085 tekmovalcev.

Poleg udeležencev iz domače komune so se v lepem številu odzvali tudi tekmovalci iz sosednjih občin, ki so se že dalj časa pripravljali za pohod »Ob žici okupirane Ljubljane«.

Ob otvoritvi je predsednik SZDL tovariš Gorjup orisal tekmovalcem borbo slovenjgoriške čete pred dvajsetimi leti in pomen današnjega množičnega tekmovanja. Nato je najstarejša ekipa Zveze borcev odnesla lovoro ve vence na spomenik heroja Jožeta Lacka, na njegovo domačijo in na spomenik v Mostju.

Tekmovalna proga je potekala prav mimo partizanskih postojank, kjer se je pred dvajsetimi leti ustanovila prva slovenjgoriška četa. Proge so bile razdeljene v več skupin. Najkrajša je bila namenjena pionirjem (560 tekmovalcev); druga proga, dolga 7 km, je bila namenjena mladinkam, na tretji, 12 km dolgi, pa so se pomerili mladinci in članice. Na najdaljši, 20 km dolgi, pa je nastopilo 55 ekip, članov raznih društev, sindikatov in drugih organizacij.

Vse prvoplasirane ekipe so

prejele ob koncu tekmovalja pokale, ki jih je podelil pokrovitelj in praktična darila, ki so jih prispevala razna domača podjetja.

REZULTATI:

Pionirji osnovnih šol: 1. Osemletka »Znidski« Ptuj, 2. Osemletka Spolenjak-Breg, 3. Osemletka Gorisnica; pionirke: 1. Osemletka Spolenjak-Ptuj, 2. Osemletka Osojnik-Ptuj, 3. Osemletka Markovci.

Pionirji raznih društev: 1. Partizan Fram, 2. Partizan Gorisnica itd.; pionirke: 1. Partizan Ptuj, 2. Partizan Ptuj IV itd.

Mladinci: 1. Partizan Lenart (Slov. gorice), 2. Aluminij Kidričevo, 3. Partizan Gorisnica; mladinke: 1. Partizan Fram, 2. Partizan Dornava, 3. Partizan Ptuj.

Članice: 1. Sodišče Ptuj, 2. Občina Ptuj, itd.; članice iz društev: 1. Partizan Markovci, 2. Partizan Dornava.

Člani: 1. Partizan Lenart, 2. Partizan Fram, 3. ekipa JLA.

3 TRI OSNOVNE OBLIKE ŠPORTNE DEJAVNOSTI V DELOVNIH KOLEKTIVIH

Tudi tu gre še zmerom za načrtno in redno delo, vendar v veliki meri bolj za razvedrilo in zdravilo v prostem času kot pa za odvih v prostem času na tekmi. Načim boljši rezultat na tekmah, vendar gre tudi tu za osvajanje zdravil in koristnih navad ter navajanje na zdrav način življenja, kar ima lahko tudi pomemben vzgojni značaj. Vsaka taka aktivnost pa, če naj bo zares koristna, terja načrtni prijemov. Vse to je treba namreč organizirati tako, da ne bo dostopno samo čim večjemu številu delovnih ljudi, marveč da bo za vse tudi koristno. Dasi ravno to ne gre za nadpovprečno do teško, je vendarle tudi tu potrebna določena spretnost, tehnika ali vzdržljivost, kar vse je pogoj, da se posameznik še in še vrača na igrišče.

V kakšnih vrstah športa bomo v kolektivih organizirali tekmovalna in pripravo nanje, je gotovo pomembno vprašanje. Brez dvoma so na prvem mestu igre z žogo. Odbojka zato, ker je najbolj skoraj povsod, pa tudi zato, ker je pri nas zelo razširjena in ima zlasti med delovnimi kolektivi že veliko tradi-

cijo. Na drugem mestu je nogomet in takoj za tem mali roket, ki ni zahtevna igra in jo je moč igrati že ob manjši izurjenosti igralcev. Tudi športno kegljanje in balinanje je že dokaj razširjeno in je treba z gradnjo primernih objektov storiti vse za nadaljnjo razvijanje teh pristopnih panog.

Od ostalih dejavnosti bi bilo priporočati plavanje, smučanje, pa tudi vzdigovanje uteži ali morda rokoborbo, pa še to ali ono zvest, kar vse zavisi od krajevnih razmer, tradicije, materialnih pogojev in tudi od števila strokovnjakov, ki bi to dejavnost usmerjali in vodili.

Ker se v vseh navedenih vrstah športa tekmuje, je bistveni pomen takega udeleževanja v pripravi. Pri tem seveda ne gre za zahtevnejše znanje, marveč za tolikšno obvladanje, ki vzbuja zadovoljstvo in veselje.

V ta namen je potrebna redna vadba, ki jo mora voditi trener. Za tega pač ni potrebna visoka kvalifikacija, saj je dovolj, če je bil aktiven športnik in da je primerno razgledan s primernimi športnomoralnimi kvaliteta. Vsekakor bo prav, če bodo vodstva rekreativne

aktivnosti v kolektivih v večji meri mislila na vzgojo takšnih trenerjev ali instruktorjev, kar se da doseči tudi v obliki krajsih tečajev, ki jih zmerom prirejajo športne organizacije. Brez takih strokovnjakov na tem področju ni mogoče pričakovati večjih uspehov. Trener je učitelj usmerjevalec, organizator in vodnik. skratka gonilna sila brez katere ni rednega dela. Prav o vzgoji takih strokovnjakov in tudi o njihovem stimuliranju bi morali za sedaj največ razmišljati.

IN SE O TEKMOVANJU

Poseben čar športnega udeleževanja je tekmovalstvo. Omenili smo že tradicijo velikih delavskih iger kot so na pr. metalurške, grafične, gradbinske in druge. Vendar te tekmovalne igre, kar so razveseljiva in jih je treba razvijati še naprej, zajemajo vse premalo delavskega. Dobro bi bilo misliti na povečanje števila najrazličnejših drobnih srečanj med posameznimi obrati in tudi med različnimi kolektivi v istem ali bližnjem kraju.

Pri organiziranju tekmovalj ne bi smeli pozabiti tudi takih članov

kolektiva, ki so že v zrelih letih. Slednji naj tekmujejo v balinanju, kegljanju in tudi v odbojki, medtem ko bodo pustili ostale zahtevnejše panoge mlajšim tovarishem. Tudi ženam je treba posvetiti pri tej dejavnosti več pozornosti. Čeprav je razveseljiva vsaka širša aktivnost moških, bi bilo napak pozabljati na žensko mladino, ki je v mnogih kolektivih celo v večini. Pri tem je koristno pripraviti srečanja zmerom s takim nasprotnikom, ki je približno enakovreden. Ne glede na končni izid, mora biti nasprotnik vsaj približno enakih zmoglosti, saj tekmovalstvo s premočnim tekmečem nikoli ni posebno resno in še manj izpodbudno za nadaljnjo vztrajno delo.

ŠPORTNO-RAZVEDRILNA REKREACIJA

Za razvijanje te oblike dejavnosti se nam odpira najširše polje. Tako široka aktivnost je odvisna od mnogih faktorjev. Na primer od osnovne izurjenosti posameznika, kakršno si je pridobil kot učenec pri redni telovadbi v času šolanja na industrijski šoli, nadalje lahko

tudi od znanja zaradi poprejšnjega udeleževanja v kakem športu. Tudi navajenost na športni režim življenja in notranja potreba po gibanju ter materialni pogoj (voda za kopanje, smučarski dom za smučanje, igrišča, kegljišča itd.) so pomembni činitelji za čimvečji razmah rekreativnega udeleževanja. Predvsem pa je odločilno primerno usmerjanje te dejavnosti od strani organizacijskega telesa, ki je zato določeno ali od referenta za rekreacijo.

Pri tem zgolj razvedrilnem načinu nikakor ni potrebno načrtno urjenje ali treniranje in tudi ne tekmovalstvo. Neogibno potrebno pa je smotrno in vsestransko premišljeno organiziranje, da čim večje število delovnih ljudi spozna blagodejni učinek telesnih vaj in gibanja na planem, ter da jim to postane notranja potreba. Načrtno usmerjanje je potrebno tudi zato, da se na pr. izleti na smučarske postojanke ali sploh v gore ne izrojevajo v ponečevanje in pjenčevanje, kar je še zmerom dokaj pogostna oblika razvedrila.

M. JELOČNIK

Osmi dan tedna

PREVEDEL UROŠ KRAIGHER *

»Ne,« je rekla Agnieszka. Odločno je odinila njegovo roko in si popravila krilo. »Ne zdaj.«

»Kakor hočeš,« je zamrmral moški. Zleknil se je zraven nje po travi in gledal na drugi breg Vise. Po sredi reke je smešen vialčlec z naporom vlekli tri težke ladje; njegov motor je prav tako težko zmagoval kakor srce starega človeka. Večer je prihajal in hlad se je zgoščeval kakor mleko. Drevesa so temnela. Moški je ležal in se ni ganil vse do trenutka, ko je začutil na glavi Agnieszkin dlan.

»Pjetrek,« je rekla. »Nočem, da bi bilo vse to kar takole. Ko te ne bi imela rada, bi mi bilo morebiti vseeno. Tu... lahko kdo pride. Nočem, da bi na nekaj, kar je najbolj moje, kdo drug stopil s čevlji. Moram me razumeti. Če je kaj zares vredno braniti, je menda ravno to.«

Opri se je na komolce in se obrnil z obrazom proti nebu. Morala je priprejeti oči; njegov mladi, se otroško čisti obraz je stisnila bolečina.

»Agnieszka,« je rekel, »ali veš, kakšna muka je prosti za take reči? Ali veš, kaj se pravi čakati?«

»Saj jaz tudi čakam.«

Ujel je njeno roko. Njegove oči so ji prišle zdaj čisto blizu: temne in zbrane. »Kako dolgo bova še čakala? To je mora.«

»Morava čakati,« je rekla in obrnila glavo proč; vialčlec je že utonil v megli. »Mora biti se nama pa posreči dobiti kako stanovanje? Poletji se lahko skupaj kam odpeljeva... Se hočeš mar sestajati po kakšnih sobah ali na klopcih v parku?«

»Ne.«

Uthnila sta. Nebo nad njunima glavama se je pozlatilo; tudi reka je bila zlata. Na travi so se že nabirale rosne kaplje in Agnieszka je drgetala od mraza, čeprav sta sedela na usnjenem jopiču. Nasprotni breg je ugasnil.

»Saj lažem,« je nenadoma rekla Agnieszka in v njenem glasu je začutil muko. »Saj jaz tudi ne morem več čakati. Vseeno mi je. Samo poljšči kakšno sobo, kakšne štiri stene. Samo ne tukaj, samo da bo proč od ljudi. Razumeš?«

»Ja,« je šepnil. Dotaknil se je njene roke: zelo hladna je bila in zaprta kot školjka. Vzdihnil je in rekel: »Pojdiva zdaj. Noč je.«

Vstala sta; skozi vse blelanski gozdovi sta šla brez besed in šele pri zanki tramvajskih tirov na zadnji postaji ji je rekel:

»Govoril bom z Romanom, sobo ima. Naj si najde kak drug prostor za eno noč.«

»Govoril boš z Romanom,« je pomislila. »Vem, kaj mu boš rekel. Saj mu pač ne boš rekel, da me ljubiš in da te imam rada.«

Dejal mu boš: »Ti, Roman, dekleta imam, moram z njo opraviti to reč. Posodi mi svoje štiri stene za eno noč.« On pa bo tebe vprašal: »Pa je vsaj lepa?« Takrat se boš ti skremžila, pomežiknil boš in rekel: »Kaj jaz vem? Zdjaj ni sezona, kaj hočeš.« Ničesar mu ne boš priznal in zaupal, saj moraš pač tudi ti braniti to stvar. Potem si bosta povedala še nekaj syvinskih o ženskah, ki sta jih imela žalostno malo in o katerih prav ničesar ne veda... »

V tramvaju je bilo le nekaj ljudi: dve stari ženi, vojak z žalostnim obrazom, nekaj dečkov z žogo. Hiše, ki jih je osvetlila luč, so spet tonile v temo. Agnieszka se je nasmešnila in se privila k Pjetreku.

»Prav, ljubček,« je rekla. »Le govori z Romanom.«

»Kaj je danes?« je rekel zamišljeno. »Cetrtek.«

»Da, cetrtek.«

»Prosil ga bom,« je rekel, »naj se kam odpelje od sobote na nedeljo.« Z usti se je dotaknil njenega ušesa: »Drži se, Agnieszka.«

Tramvaj je zavil. Sprevednik je pogledal iznad očal in rekel skozi nos: »Linja... Pjetrek je stisnil Agnieszkin roko in skočil iz tramvaja. Pogledala je za njim: suh je bil in prožen kot leskova. Šel je z upognjeno glavo. »Čemu se je tako grbi?« je pomislila. »Bog, ko bi vendar ne govoril z onim.« Hip nato se je že pomešal z večerno množico in ga je izgubila iz oči. Nad mestom so se prilezale šele prve zvezde; le po sredi neba je mirno in z gotovostjo plaval Veliki voz.

»Targowa,« je dejal sprevednik. Vzdignila si je ovratnik pri plašču: padati je začel topel dež. Pred njo sta šla dva moška v delavskih oblekah. Eden od njiju je zaklel in rekel drugemu: »Ze spet dež. Kako davno že ne pomnim tako zoprnega maha. Saj ne moreš niti smukniti v grmovje.« »S kom?« je rekel drugi. »Nemara s tašo, kaj? Imaš denar?« Ko je šla Agnieszka mimo njiju, se je z roko obregnil obnjo in rekel: »S tole, bi smuknil?« »Zaradi mene,« je rekel prvi, »samo da tale takim, kakor sva midva, ne da.« »Bi jo nagovorila?« je predlagal drugi. Zaklical je: »Gospodična, s tabo grem...«

Bila je že mimo njiju; zavila je v Brzesko ulico. V motnih krogih pod svetilkami so se opotekali pijanci. Iz bara »Gostišče pri mornarju« so vrgli na cesto pljanega razgrajca; kar z obrazom se je popeljal po tlaku; čez hip je priletela za njim še aktivka in potem še klobuk. Med vrati so povsod stale skupnice molčljivih zijal; iz nekakšnega zvočnika je vreščalo »Današnja etapa se je končala s porazom poljske ekipe. Zmagovalec etapa je bil Roman Dumitrescu...« Iz trdnice so smrdeli gnili odpadki zelenjava. Nekdo je pel s pisajočim tenorjem. Nekakšen golobradec je pogledal Agnieszko v obraz in zašepetal. Drugi je rekel hropenote: »Kristus, ta bi se razparala kot čipke...«

Pod nogami so se motale mačke; zvezd ni bilo več videti skozi meglo. Nekaj pljanec ji je vrgel šepnil v uho: »Stara se je odpeljala, prostor imam. Nylonke ti dam, hočeš?« Na vzdoljni postaji so vriskale lokomotive; vlažni zrak je le s težavo prodiral v pljuče; ljudje so imeli potne obraze in motne oči.

»Govori z njim,« je pomislila Agnieszka. »Čimprej govori z njim.«

II

Doma je vprašal oče:

»Kje si bila, Agnieszka?«

Stal je pri oknu; zaves je bil odrinil in je gledal na cesto. Cele ure je znal tako stati in opazovati, kaj se godi spodaj. Bil je nizek, nekoliko plešast in prezgodaj postar; imel je nezdravo pelt in brezizrazne oči. Delal je v nekakšni zvezdi zadržnikov kot nadzornik; razživel se je samo takrat, kadar se mu je posrečilo, da je odkril kako pomevbo.

»Na sprehodu,« je odgovorila Agnieszka. Slekla je plašč in ga obesila v predsobi. Potem se je vrnila. »Ni nihče iskal Gregorja?«

»Ne,« je rekel oče in naprej bobnal s prsti po šipi.

»Pa ji ti verjameš, da je bila na sprehodu?« je posmehljivo vprašala mati s svoje postelje. Po cele dneve je ležala: grda, zagrtena ženska, nagnjena k histeriji, bolna na srcu. »Ti to verjameš?« je ponovila. »Gotovo se je potepala s kakšnim babjem.« S svojim večno nabrekli, bledim obrazom se je obrnila k Agnieszki. »Boš že staknila,« je rekla z razbolelim glasom. »Ampak jaz ne potrebujem tu nobenega pankrta.«

»Nisi me vprašala za mnenje, ko sem imela priti na svet,« je rekla Agnieszka. Sedla je na svojo posteljo v kotu in prižgala nočno svetilko. Izvlekla je knjige, spovedila noge in se namestila, podbradek si je podprla s pestmi. »Rada bi se učila,« je rekla.

»Učila, učila,« je rekla mati in zaječala. Njen obraz je izražal mučeništvo. »Saj se je Gregor tudi učil in kaj ima od tega? Na isto boš prišla kot on, če se ne spametuješ.«

»Odrasla sem.«

»Ampak jesti ti dajem jaz,« je rekla mama. V njenem glasu so zavzele strune joka, oče se je obrnil. »Jaz ti dajem jesti in nihče drug,« je ponovila.

»Tako obupno kuhaš,« je rekla Agnieszka, »da ne bi smela govoriti o tem. Pustita me, da se bom učila.«

»Agnieszka, Agnieszka,« je rekel oče; njegov glas je bil brezbarven in zdaj, ko mu je hotel dati prizvok strogosti, je zvenel naravno smešno. Lomil si je prste in je očitalo jo gledal. »Kako le moreš na takle način odgovarjati materi? Materi, ki te je rodila?«

»Si prepričan, da je svet tako zelo lep, da bi ti lahko bil razlog za hvaležnost?« je rekla Agnieszka. Hrupno je tresčila knjigo

in vstala. Stopila je k oknu in se postavila zraven očeta. »Ko bi ne bilo pijancev, pa teh ulic in...«

»In česa?« je zajedljivo vprašala mati.

»Saj je preprosto: ko bi ne bilo takih kakor ste vi.« Obrnila se je k očetu: »Se je Zawadzki že vrnil?«

»Ne,« je rekel oče. Zgrbil se je, gledal Agnieszko z očmi psa. »On se vrača pozneje, saj vendar več to.«

»Grem se učiti v kuhinjo,« je rekla Agnieszka. Zbrala je svoje knjige in se namenila k izhodu. Med vrati je obstala. »Zal mi je, mama,« je rekla s težavo. »Včasih kar bleknem kaj in mi je potem sami žal.«

»Ti rajši bolj pazi nase,« je rekla mati. Spet je zaječala. »Gotovo se potepaš s kakšnim falotom, namesto da bi bila doma.« Začela je govoriti zelo hitro in s poudarkom. »Ampak jaz ne bom imela tu otroških jasil. Jezus, kdo je včasih samo pomislil na kaj takega?«

Agnieszka jo je molče pogledala in odšla. Prižgala je luč: kuhinja je bila majhna in tesna; veliko prostora sta zavzemali postelji. Na eni je spal njen brat Gregor, na drugi pa monter varšavske plinarne Zawadzki; že od petinštiridesetega leta je stanoval z njimi in ves čas je čakal na stanovanje.

Sedla je k mizi in razložila knjige po njej. S težavo je prebrala pol strani, ko je vstopil oče. Postavil se je sredi kuhinje, prestopal se z noge na nogo in pokajševal. Pričakujoče ga je pogledala.

»Agnieszka,« je rekel oče. »Kaj je s tabo?«

»Kaj hočeš reči?«

»O čem govori mama?«

»Jasno. Čipca sem. Ponovi to mami. Zadržuje?«

»Agnieszka,« je modeloval oče. »Agnieszka...« Pogledal jo je kot človek, ki si ne ve pomagati. »Bojim se,« je rekel, »da bo Gregor slabo končal.« Razširil je roke. »Zakaj se mi nikakor ne razumemo?«

»Kar dobro se razumemo,« je rekla Agnieszka. »Rečna, bolna, slabo stanovanje, ti slabo zasliši. Potrpeti moramo še. Prihodnje leto bom končala študij in potem vam bom pomagala. Zdjaj pa pojdi nazaj v sobo, ker te bo mama osumila, da imaš z mano kdo ve kakšne grozne skrivnosti.«

On pa je kar sedel in se ni ganil z mesta. Sklenil je roke na kolenih in si jih zamišljeno ogledoval. Potem je vzdihnil glavo.

»Staram se,« je rekel. »Včasih se počutim tako obupno utrujen. Mati je kar naprej bolna, Gregor pije, ti si tako čudna...« Boječe se ji je nasmešnil. »Rad bi vedel, kaj ti je,« je rekel. »Ti lahko kaj pomagam?«

»V čem bi bilo mogoče človeku zares pomagati,« je rekla. Popravila si je s čela svoje težke rjavkaste lase in za hip pomolčala. Videla je, kako jo gleda, da ga kar oči bolijo. »Vsak se mora sam nekako znajti,« je rekla.

»Se kaj?«

Vzdihnil je.

»V nedeljo pojdem ribe lovit,« je dejal. »Rad bi si malce odpočil, pa tu se menda ne da. Pripravil sem si trnje; priskrbeti si moram še žilico, pa jih je zdaj težko dobiti. Ne vem, bi se peljal v Piasczno? Ali pa tja, kamor sem se vozil lansko leto, že čisto blizu Wolomina. V tistem ilovnatem svetu so nekakšne mlake.« Spet je zavdihnil. »Pa do nedelje je še daleč.«

»Tri dni,« je rekla. »Kaj je to tri dni?«

»Tri dni,« je ponovil. Nasmešnil se je. »Moj bog, tri dni. Saj si ne moreš misliti, koliko se v treh dneh lahko spremeni. Strahno dolgo je to.«

»Kaj je tri dni spriču vsega življenja?«

»Veliko. Včasih lahko v treh dneh prav vse zgubiš.«

»Ne verjamem, a pustiva to. Dobro ti svetujem, vrni se k mami.« Vstal je.

»Torej kam naj grem, Agnieszka? V Piasczno ali proti Wolominu? Napeto jo je gledal v obraz.«

»Vsekakor proti Wolominu,« je rekla.

»Nemara bom res tako naredil,« je zamrmral. »Hvala ti.«

Sel je. Soparno je bilo; Agnieszka je odprla okno. Zrak je postal po dežju čist kakor otroški dih. Ulica še ni spala. Skoraj vsa okna so bila odprta in skoraj z vseh je ravno prihajal nosljivi napovedovalčev glas: »Z upravičnim ponosom lahko podčrtamo, da smo premagali kult osebnosti, ki nam je prinašal škodljive posledice in veliko nepravilnosti. Zdjaj moramo izpodkati njegove korenine. Smernice XX. kongresa morajo postati...«

»Ko bi se dalo pozabiti,« je pomislila. Skrila je obraz v dlani. »Ko bi se dalo pozabiti vse to. Mir. Malo miru. Nič več. Brez Petra, brez očeta, brez Gregorja. Kar samo mir in tišina. Naj bi se godilo kar kdo hoče, samo tam, kjer sem jaz, tam da bi mogel biti le mir in vse tiho. To je vse; da, to je kar čisto vse.«

Dvignila je glavo in spet pogledala na nasprotno stran ulice. Za oknom prvega nadstropja se je nekdo brl in pri tem pačil usta v smešen rileček; bil je krepek možak v telovadni majlici. Radio je vreščalo: »Potem pride noč, ki nama je namenjena.« Mimo je peljal vialčlec, ki je delal strašen hrup. Nekdo je stopil v kuhinjo in Agnieszka se je obrnila. Bil je Zawadzki, nekaj čez tridesetleten moški, čvrste polti in plavih oči. Barvast srajco je imel odpeto na prsih; imel je trd in močan vrat.

»Dober večer,« je rekel. Sleknil je suknjo in ga skrbno obesil čez stol. Nalil je vode v umivalnik in si zavil rokave; pokazale so se zagorele roke.

»Se kam odpravljáš?« je vprašala Agnieszka. Ze dvanaest let sta stanovala skupaj in sta se tikala.

»Seveda se moram,« je rekel veselo. »Kdo bi tičal doma, če je zunaj tak večer? In ti?«

»Učiti se moram,« je rekla, »zato sem vdrla v tvoje kraljestvo. Stara dva se kar naprej kregata.«

»Kaj pa naj počneta,« je dejal in se na rečal. »Pri teh letih? Kregati se ali pa igrati šah.« Z brisačo se je otiral tako hitro, da je njegovo telo dobilo barvo pravkar pečene kruha. »Sah jima kupi,« je dejal, »boš imela mir v hiši.«

»Kam greš?« je vprašala; želela je, da bi že šel.

CRNI FILMI, CRNA LITERATURA IN NAŠ NOVI PODLISTEK

Marek Hasko: Osmi dan tedna

V današnji številki začnemo novi literarni podlistek, ki smo ga zadnje napovedali. Film z istim naslovom, ki smo ga tudi že zadnje omenili, je bil izdelan v Varšavi in v Lodzu kot prvi poljsko-nemški koprodukcije po vojni. Sodelovali sta poljska vodna skupina STUDIO in zahodnonemško podjetje CCC-FILM. Režiral je prvak današnje poljske filmske režije Aleksander Ford in glavna moška vloga Petra — ob nemški partnerici Sonji Ziemann kot Agnieszki — je bila v rokah priljubljene Zbigniewa Cybulskega, ki ga poznamo prav iz tistih poljskih filmov, ki so tudi pri nas naredili izreden vtis, kot n. pr. »Pepele in diamant«, »Vlak« in drugi. Vsem nam dobro znani film »Kanal« je začel vrsto tako imenovanih »kanalnih filmov«, ki so po eni strani vzbuili doma in po svetu velike pozornosti in dosegli svetovne nagrade, po drugi strani pa so tudi povzročili vroče diskusije in negodovanje, češ da so samo črni, samo pesimistični, da kažejo povojno življenje poljskih ljudi samo z najtežje ali celo brezupne strani. Režiser našega filma A. Ford je ta očitek zavrnil: »Agnieszka v filmu Osmi dan se hoče boriti za svojo ljubezen in to je povsem druga stvar, kakor ne obupati, to je nauk, ki naj ga gledalec dobi iz našega filma...« In v tem smislu je literatura našega avtorja M. Hasko zares vsa in vseskozi en sam scenarij za »črne filme« o težkem življenju poljskega malega človeka v desetletju po strašni vojni, zlasti se človeka, ki je moral to dobo preživljati v neverjetni stanovanjski in vsesplošni stiski sredi nadrupe Varšave iz vsake zgodbe, iz vsakega stavka kakor da kriči: dovolj je doneh in slavnostnih besed, dovolj je puhlih frazi mera je polna in danes si lahko najdemo moči za rešitev le, če pogledamo goli resnici v obraz. To je postalo v določenem zgodovinskem trenutku vsesplošno družbeno življenjsko občutje v tej deželi in je tudi našlo izraz v družbenem doživetju — črni filmi in novele Marka Hasko pa ostajajo dragoceno umetniško pričevanje o tistem krepkem času.

Na sliki: Agnieszki stariš (Prizor iz filma »Osmi dan tedna«)

Spored RTV Ljubljana za teden od 15. do 21. maja 1961

PONEDELJEK

15. maja
5.50—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.25—5.45 Nekaj domačih
8.05 Popularne orkestralne melodije
8.40 Iz filmov in glasbenih revij
9.00 Naš podlistek
9.20 Junakinje iz Puccinijevih oper
10.15 Panorama zabavnih zvokov
10.40 Nastopata zbor in orkester »Joža Vlahovič« iz Zagreba
11.00 Po svetu jazza
11.30 Za otroke
12.00 Kmetijski partizanskih pesmi in narodne melodije
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zvočni kaledoskop
12.45 Pesmi Iva Flögla in zabavna glasba
13.30 Jules Massenet. Pisane slike
13.50 Radi bi vas zabavali
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce — Radio Sarajevo
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popoldanski operni koncert
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Šoferjem na poti
17.30 Športni tednik
18.15 Veliki violonisti: David Ojstrah
18.50 Človek in zdravje
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.45 Kulturna tribuna
21.00—23.10 Umberto Giordano: Andre Chénier, opera v 4 dejanjih
23.15 V ritmu današnjih dni
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

16. maja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05 Izberite melodijo tedna!
8.35 Radijska šola za srednjo stopnjo
9.25 Stevan Hristić: Cetra suita iz baleta Odriska legenda
9.40 Obritski zbor »Enakost« iz Kranja
10.15 Pri skladatelju Mihaelu Rožancu
10.40 Utrjuje svojo angleščino!
11.00 Slavni pevci vam pojo arije iz italijanskih oper
11.30 Deset minut iz naše beležnice
11.40 Skrinčica
12.00 Zabavno glasbo
12.05 Skladbice Vilka in Slavka Avenika
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Zadovoljni Kranjci
13.15 Obvestila
13.30 Godala in vokalni ansambli
14.05 Radijska šola za višjo stopnjo
14.35 Dva prizora z dvora iz opere Zaljubljeni v tri oranže Sergeja Prokofjeva
14.00 Igrali smo za vas
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Razgovor z volivci
17.25 Sergej Rahmaninov. Koncert za klavir in orkester št. 2 v c-molu
18.00 Iz naših kolektivov
18.13 Klavir v ritmu
18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe
18.45 Izobraževalni obzornik
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Zbor RTV Zagreb
20.30 Radijska igra
21.15 Ivo Lhotka-Kalinski: Sedem bagatel
21.15 Francoske, ameriške in svedske popevke
22.15 Pesmi morja in srca
23.20 Po svetu jazza
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

17. maja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05 Nekaj domačih
8.30—8.40 Reklame
8.05 Gladna poje
8.30 Felix Mendessohn: Simfonija št. 5 v D-duru
9.00 Jezikovni pogovori
9.15 Vedri zvoki
10.15 Iz oper G. F. Handla in Ch. W. Glucka
11.00 Pol ure z zabavnim orkestrom RTV Beograd
11.30 Za cicibane
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zabaven opoldanski spored
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Sopek poljudnih komornih skladb
14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo
14.35 Harfa in orglice
14.40 Pesmi Petra Liparja poje Mariborski komorni zbor
15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
15.45 Radijska univerza
16.00 Koncert po željah poslušalcev
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sestanek v sredo
17.30 Lepe melodije
17.45 Jazz na koncertnem odru
18.00 Kulturna tribuna
18.20 Od Gallusa do Hindemitha — Slavko Osterc in Marij Kogoj
18.45 Naša pevka Anica Zubović
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Z glasbenega binala v Zagrebu
22.15 Koktajl zabavne glasbe
22.50 Literarni nohturno
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Mladim plesalcem
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

CETRTEK

18. maja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.10—5.30 Nekaj domačih
5.35 Gladna ob delu
8.35 Učiteljski pevski zbor
»Emil Adamič«
8.55 Radijska šola za višjo stopnjo
9.25 Slovenski skladatelji a pomladi, mladosti in ljubezni
10.15 Popevke se vrstijo
10.40 Pet minut za novo pesmico
11.40 Ruski tečaj za začetnike
11.15 Ruske popevke
11.20 Gioacchino Rossini — Ottorino Respighi: Fantastična prodajalna, baletna suita
12.00 Trio Maksa Kavčiča
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Iz francoskih oper
13.30 Zvočna mavrica
13.50 Pesmi raznih narodov poje Slovenski oktet
14.05 Tri orkestralne rapsodije
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
14.40 Iz svetovne književnosti
14.00 Ah, vam usaja!
16.28 Claude Debussy: Druga knjiga Preludjev
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 45 minut turizma in melodij
18.00 Richard Wagner: Tannhäuser — uvertura
18.30 Helmut Zacharias s svojim orkestrom
18.45 Ludski parlament
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Cetrkov večer domačih pesmi in napevov
20.45 Literarni večer
21.15 Peter Ilić Cajkovski: Koncert za violino in orkester v D-duru
22.15 Po svetu jazza
22.45 Gerald Finzi: Pet bagatel za klavir in klavir
23.05 Nočni akordi
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETER

19. maja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.05 Ernő Dohnanyi: Ruralla Hungarica, pet skladb za orkester
8.30 Od tu in tam
9.00 Naš podlistek
9.20 Zborovske skladbe Vinka Vodopivca poje Ljubljanski komorni zbor
9.55 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — Drobne zanimivosti iz življenja in dela Roberta Schumanna
10.15 Igra violonist Branko Pajević
10.35 Od polke do cilypsa
11.00 Dva odlomka iz Kogojevih Črnih mask
11.30 Človek in zdravje
11.40 S pevskimi po Evropi
12.00 Narodne s harmoniko
12.25 Orkester Nelson Riddle
12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja
13.30 Poje Frank Sinatra
13.45 Georg Bizet: Arležanka, suita
14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo
14.35 Uvertura k Verdijevim operam
15.45 Radijska univerza
16.00 Petkovo glasbeno popoldne
17.15 Razgovor z volivci
17.25 Od plesišča do plesišča
18.00 Spomini maršala Tita na začetek vstaje
18.15 Cetr ure z orkestrom Franka Jurca
18.30 Tako poje in igrajo v tujih deželah
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Armando Trovajoli s svojim orkestrom
20.15 Tedenski znanjopolitični pregled
21.15 Oddaja o morju in pomorskih
22.15 Zabavni orkestri z zbori
22.35 Moderna plena glasba
22.50 Literarni nohturno
23.05 Iz naših studiov in koncertnih dvoran
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

20. maja
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
5.10—5.30 Nekaj domačih
5.35 Gladna ob delu
8.35 Učiteljski pevski zbor
»Emil Adamič«
8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo
9.25 Poljske, ruske, češke in bolgarske popevke
10.15 Stanko Premrl: Simfonija
10.40 Anđelščina za mladino
10.55 Orgle in orglice
11.00 Po svetu jazza
11.30 Pionirski tednik
11.50 Otroci izbirajo pesmico
12.00 Sedem oktetov — šest slovenskih narodnih
12.15 Kmetijski nasveti
12.25 Zabaven opoldanski spored
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Igra ansambel Srečka Dražila
13.50 Od arije do arije
14.20 Sport in športniki
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba
15.40 S knjižnega trga
16.00 Za razvedrilo in zabavo
16.40 Mešani zbor France Prešeren iz Celja
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Po kinu se dob

SLAVJE USPEHOV

Prav pred praznikom dela je doživel kolektiv podjetja »Javor«, lesna industrija Pivka pomemben jubilej. Praznoval je desetletnico obstoja svojega podjetja, desetletnico delavskega upravljanja, dvajsetletnico vstaje, prvi maj — praznik dela, hkrati pa so prireditve sovpadale tudi s praznovanjem občinskega praznika Postojne. Že ves april se je čutilo v kolektivu živahno delo za praznovanje. V vseh petih obratih tega podjetja so se marljivo pripravljali na športne prireditve v okviru proslav, na kulturne prireditve, na gasilsko tekmovanje, na izdajo prve številke svojega glasila »Javorov list«, na praznovanje v Postojni, izbirali nagradne in odlikovance itd.

Ta zapisek je le skromen prikaz vseh manifestacij, ki jih je kolektiv »Javora« tako uspelo in učinkovito pripravil za jubilej.

Naj za uvod povemo najprej nekaj splošnega o našem jubileju, o podjetju »Javor«, lesna industrija Pivka.

Kronist bi lahko zapisal: Podjetje »Javor«, takrat še Tovarna vezanih plošč Pivka, se je osnovalo 1. aprila 1961. leta. Nastanek tega obrata, ki je bil zametek današnjega podjetja, sega že v 19. stoletje. Zaradi menjav lastnikov in gospodarjev, zaradi gospodarskih kriz, zaradi požara in zaradi vojne je doživel mnoge spremembe. Povojno obdobje mu je skoraj povsem spremenilo lice in napravilo iz njega gospodarsko zelo razvit in trden obrat.

Osrednji obrat je dobil k sebi kmalu še druge obrate. V prestranku je nastal iz zbirnice skladišča lesa obrat, ki izdeluje predvsem plemeniti furnir, slepi furnir ter prirokuje furnir v ustalene dimenzije za takojšnjo uporabo pri izdelovanju pohištva.

Leta 1953 je »Javor« dobil še tretji obrat — žago na Baču. V ta obrat spada zdaj tudi žaga v Koritnicah.

Četrty obrat »Javora« je nekdanji obrat LIP Postojna. Tudi ta obrat ima zelo pestro zgodovino, še bolj pomembne pa bodo spemembe v prihodnje, saj nameravajo v Postojni opustiti zdajšnji obrat in graditi novo tovarno za izdelovanje kovnega pohištva.

Peti obrat »Javora« je žaga na Belskem.

USPEHI DESETLETNEGA DELA

Organizacijska in proizvodna povezanost je med obrati popolna, zato je tudi gospodarski učinek tako posameznih enot kakor celega podjetja zelo velik. »Javor« zdaj ni več le tovarna vezanih plošč, temveč pravi lesnoindustrijski kombinat. V zadnjem desetletnem obdobju je bilo seveda treba storiti marsikaj, da so dosegli takšne uspehe. Prav gotovo je delavsko upravljanje — neposredno gospodarjenje proizvajalcev — prispevalo največ k uspešnemu razvoju. Že leta 1955 so izvolili obratne delavske svete, ki gospodarijo ustrezno svojim obratom in pa interesom celotnega podjetja.

Vsa zadnja leta je »Javor« povečeval svoje zmogljivosti in izboljševal ter povečeval proizvodnjo. V obsežnih rekonstrukcijah vseh obratov je bilo za zgradbe vloženo 341 milijonov dinarjev, za nakup novih strojev in obnovo starih strojev pa 271 milijonov dinarjev. Vsa ta vlaganja, predvsem pa marljivost in prizadevnost kolektiva so proizvodnjo izredno povečala in izboljšala. Ob ustanovitvi podjetja »Javor« je bila vrednost vseh osnovnih sredstev le 44 in pol milijona dinarjev, danes pa je vrednost osnovnih sredstev že milijardo 200 milijonov dinarjev. Po zaključnem računu je bila vrednost bruto proizvoda prvo leto 124 in pol

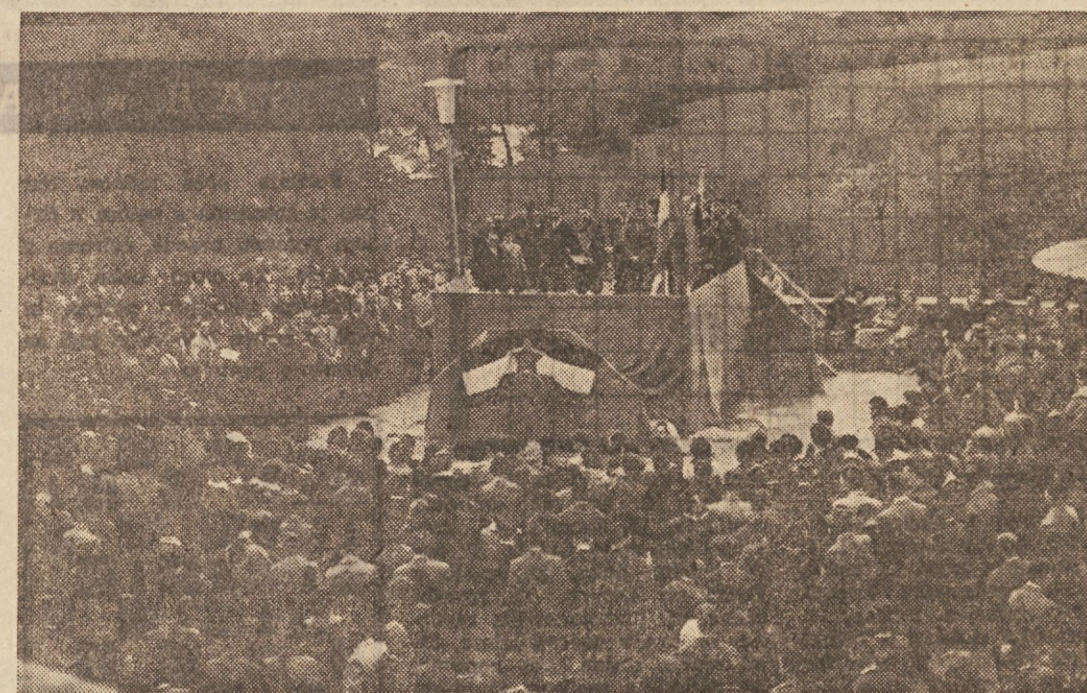
milijona dinarjev. Lani pa je bil dve milijardi 465 milijonov dinarjev. V letu 1961 je bilo zaposlenih v podjetju 641 ljudi, zdaj pa jih je 1305. Skoraj 30 % vse svoje proizvodnje izvažajo. Spočetka so se le težko uveljavili na tujem tržišču. Pred desetimi leti so izvozili le za 200.000 dolarjev, lani pa za skoraj milijon dolarjev. Skupaj so izvozili v desetih letih za približno 3 milijarde 750 milijonov dinarjev.

Poglaviti izdelki tega največjega slovenskega lesnoindustrijskega podjetja so izdelovanje vseh vrst žaganega lesa, plemeniti in slepi furnir, vezane in mizarske plošče ter finalni izdelki, med katere sodijo: ladijske obloge, lesena embalaža, ogrinja za kavče, ogrinja za fotelje, stoli, male mizice. TV mizice, podstavki itd.

USPELE PRIREDITVE

Že ti skopi podatki nam pričajo, da je lahko kolektiv »Javora« s ponosom praznoval desetletnico obstoja podjetja. Za ta pomemben jubilej so se pripravljali ves april. Posebno uspešna so bila medobratna športna tekmovanja. Osrednje prireditve so bile že v soboto, 22. in nedeljo, 23. aprila. Posamezne obratne ekipe so tekmovali v namiznem tenisu, balinanju, streljanju, odbojki, nogometu in vlačanju vrvi.

V balinanju, kjer je nastopilo pet ekip — vsaka s štirimi člani — so zmagali Postojnčani. Ta prireditev je privabila precej gledalcev. Posebno zanimivo je bilo tekmovanje tudi v namiznem tenisu, kjer so nastopile tri ekipe s po tremi člani. Prvo mesto so si priborili člani prve ekipe iz Pivke. V dvodnevnem tekmovanju v streljanju je nastopilo šest ekip s po tremi člani. Prvo mesto je osvojila ekipa iz Postojne. Neugodno vreme v nedeljo je preprečilo tekmovanje v odbojki, nogometu in vlačanju vrvi, čeprav je bilo mnogo tekmovalcev pripravljenih tekmovali. Pripravljali odbor je odločil, da bo tekmovanje med tednom. V odbojki, kjer so nastopile tri

ekipe, je zmagala ekipa iz obrata Pivka. Nogometna tekma med združeno ekipo obratov Postojne in Prestranek ter ekipo obrata Pivka se je končala v korist prvih. V vlačanju vrvi, kjer so nastopile tri ekipe, je zmagala ekipa iz Pivke. Pri pomniti moramo, da so bila tudi ta tekmovanja ob izredno neugodnem vremenu, vendar so tekmovalci kljub dežju pokazali izredno požrtvovalnost.

Zelo uspelo je bilo tudi tekmovanje gasilskih enot posameznih obratov. Kljub naliču se je v nedeljo sodniškemu zboru prijavilo vseh pet popolnih gasilskih desetin. Tekmovali so v dveh disciplinah. Prvo mesto si je priborila desetina gasilcev iz obrata v Pivki.

PRAZNOVANJE V POSTOJNI

V okviru praznovanja desetletnice obstoja podjetja je prizadevni kolektiv »Javora« pripravil tudi več kulturnih prireditev. Po temeljitih pripravah je uspel, da je izdal prvo številko svojega glasila »Javorov list«. Ta razmeroma obsežen in za kolektiv nadvse potreben list bo izhajal odslej redno vsak mesec.

V Postojni so organizirali enotedensko razstavo vseh »JAVOROVH« polizdelkov in končnih izdelkov.

Za vse člane kolektiva in za njihove sivoje so pripravili po sedežih obratov kulturne prireditve. V Postojno in Pivko so povabili Sentyakobsko gledališče iz Ljubljane, ki jim je posredovalo komedijo »Z vrati treskajo«. V Prestranku in Knežaku za obrat Bač pa sta tamkajšnji kulturno-prosvetni društvi organizirali posebne kulturne prireditve.

Vrh in hkrati zaključek vsega praznovanja pa je bilo osrednje zborovanje v Postojni. Že od ranega jutra so se zbirali člani kolektiva »Javor« pred Jamsko restavracijo v Postojni, kjer je bila ob 10. uri skupna proslava. Kolektiv »Javora« je lahko v svoji sredi pozdravil več gostov: državnega sekretarja za blagovni promet LRS dr. Marijana Dermastio, predstavnika lesne industrije Jugoslavije Stjepana Šurića, sekretarja Okrajnega komiteja ZK Koper Alberta Jakopiča-Kajtimira, ljudskega poslanca Jožeta Drnovška, podpredsednika Okrajnega ljudskega odbora Koper inž. Petra Aljančiča, predsednika Občinskega ljudskega odbora Postojna Jožeta Bašo, sekretarja Občinskega komiteja ZK Postojna Slava Černeliča, podpredsednika Občinskega ljudskega odbora Postojna Antona Gerželja, predsednika Občinskega sindikalnega sveta Postojna Starieta Murkovića in druge.

Desetletni razvoj podjetja je opisal predsednik delavskega sveta tovariš Janko Kruh. Pozdrave, hkrati pa tudi pozive k še nadaljnjemu uspešnemu prizadevanju za razvoj podjetja pa sta dala kolektivu tudi sekretar OK ZK Koper tovariš Jakopič in predsednik ObLO Postojna tovariš Baša. Po pozdravih so razdelili nagrade športnim in gasilskim tekmovalnim ekipam. Največje presenečenje, hkrati pa tudi doživetje pa je bila za člane kolektiva razdelitev diplom, pohval in nagrad. Kolektiv je odlikoval več svojih najbolj prizadevnih in vestnih proizvajalcev in upravljalcev. Po končani slovesnosti je imel kolektiv prijetno intimno kosilo v Jamski restavraciji, kjer so lahko proizvajalci v prisrčnem in sproščenem razgovoru obujali spomine na marsikdaj težavno, a vendarle tako uspešno pot desetletnega razvoja podjetja.

TUDI KOLEKTIV DELAVSKE ENOTNOSTI PRISRČNO ČESTITA PROIZVAJALCEM »JAVORA«, OČUDUJOČ NJIHOVE VELIKE USPEHE V DESETLETNEM RAZVOJU PODJETJA!

PODJETJEM, USTANOVAM, PROIZVAJALCEM IN USLUŽBENCEM...

NIKO TOVARNA KOVINSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinske mešalce, sesalce za prah, loščilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.

SERVISI: »NIKO« Železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.

Obrtno podjetje

KOMUNALNI SERVIS
JESENICE

sprejema v čiščenje vse vrste oblačil in vse vrste perila. — Usluge opravlja kvalitetno in poceni

MEDZADRUŽNO LESNO INDUSTRIJSKO
PODJETJE

»JELKA«

RADOVLJICA

Izdeluje: rezani les iglavec in listavec, ladijski pod, stenske obloge, zaboje ter strešne konstrukcije

Za naročila se priporočamo!

PRAKTIČEN
POKLON..

Blanka

BLANKA KRAJN

ŽELEZARNA RAVNE

tovarna plemenitih jekel

proizvaja

brzorezno orodje

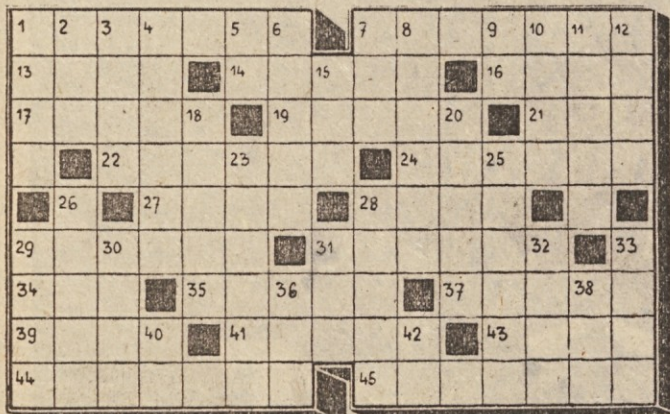
Velika
vzdržljivost
in nizke
cene!

- rezkarji iz kvalitete »Elomax«
- strgarski noži
- spiralni svedri
- krožne žage in segmenti za hladno rezanje kovin

Za razvedrilo in kratek čas

Križanka št. 17

Vodoravno: 1. slovenski pisatelj (*Plebanus Joannes*), 7. puške starinske vrste, 13. vodna žival, 14. predrimski železna doba, 16. zlomljen, uničen, 17. polzajedavska rastlina z belimi okroglimi plodovi, 19. glodalec s kratkim repom, velik poljski škodljivec, 21. delec elektrolita, 22. enakomerno se gibati sem in tja, 24. borilsko orožje, 27. cunj, 28. vrsta iglastega drevesa, 29. plot, 31. mesto na Kitajskem, 34. krajevni prislov, 35. pismeno potrdilo, 37. diktat, 39. posoda jajčaste oblike, 41. davni prebivalci na naših tleh, 43. znana Ibsenova drama, 44. vojaška točilnica, 45. abeceda.

Navpično: 1. rečni pesek, 2. glavno mesto evropske države, 3. subtropsko drevo z zelo trdim in skoraj črnim lesom, 4. škropivo za trto, 5. enaka soglasnika, 7. hladno orožje, 8. obraba, kalo, 9. stara kratica za moč, 10. vrsta alkohola, 11. sta-

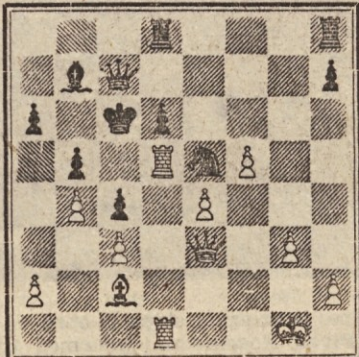
rogrsko mesto, ki ga je opeval Homer, 12. evropski delujoči ognjenik, 15. števnik, 18. krajevno ime stare Grčije, 20. naša gozdna ptica, 23. mesto v Bački ob Donavi, 25. tropski sadež, 26. južnoameriška rastlina, 28. organ našega telesa, 29. od morja obdan kos kopnine, 30. zdravilna rastlina, 31. vrsta domačih živali, 32. zadnje bivališče, 33. vrsta morske ribe, 36. okrajšano žensko ime, 38. obdobja, 40. kratica naše masovne organizacije za tehnično vzgojo, 42. glina.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. poskusen, 8. piton, 13. diktator, 14. kolesa, 15. ep, 16. oda, 17. asi, 19. orač, 20. tamle, 22. Grieg, 24. iti, e, 25. liter, 27. aleje, č, 29. kri, 31. Islam, 33. narek, 35. Tone, 37. Eol, 38. liv, 39. da, 40. osarij, 42. opozorim, 45. rarog, 46. Tartarin.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Pozicija pred tednom dni nas je seznanila s patom v širšem pomenu besede, oziroma z nujnico, ko mora neka stran prisiljeno potegniti potezo, ki vodi v poraz. Isto velja tudi za današnjo pozicijo.

beli: Kg1, De3, Td1, Td5, Lc2, Pa2, b4, c3, e4, f5, g3, h2 (12)

črni: Kc6, De7, Td8, Th3, Lb7, Se5, Pa6, b5, c4, d6, h7 (11)

Oglejte si jo dobro! Kralj črnega je skoraj v patu. Edini umik v tej poziciji (na potezi je črni) ima na d7. Toda tedaj je zaradi vezave po d-liniji ob

skakača, ostane z dvema kmetoma manj in zmaga je za belega samo še stvar tehnike. Razen tega pa grozi beli s trdnjanskim šahom na c5 (!) osvojiti damo, kajti po jemanju trdnjave s kmetom se odpre d-linija in črni je po Dc5 mat. Če brani črni ogroženega skakača s Th-e8, je, kot pravkar povedano mat. Če gre s skakačem na d7 branit ogroženo točko c5, sledi z e4-e5 še en napad na oslabilenega kmeta na d6, razen tega pa dobi tedaj beli lovec polje e4 in črni kralj je pod tako imenovano »masko«, kar nikoli ni dobro. Tako mu preostane le še taka poteza z damo, da brani ogroženega skakača, se pravi, bodi De7, bodi Dg7. Toda tudi tedaj mora biti beli napad zaradi skrajno nespretno postavljenih črnih figur, oslabiljene črne diagonale g1-a7, kjer gospodari bela dama in možnosti bočnega udara z a4 prodreti, ker so vedno na voljo matne grožnje, ki jih lahko črni prestreže le za ceno velikih materialnih izgub. Za primer naj navedemo naslednje bele poteze: Da7, a4, ab, T:b5 itd.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Prejšnji mesec nas je zelo presenetila kartica, ki smo jo dobili iz Ambrusa, pošta Zagradec. Delavke obrata ljubljanskega podjetja Rašica v Ambrusu so nam sporočile, da odpovedujejo Delavsko enotnost, ker je ne dobivajo redno.

V obratu Ambrus je zaposlenih 74 delavk, od teh je bilo kar 46 naročenih na Delavsko enotnost. Ker je za takšne mlade proizvajalce naš list prav gotovo nadvse koristen in ker je tudi nas tako številna odpoved prizadela, smo se odpeljali v Ambrus. V kolektivu so nas prav lepo sprejeli, nam razkazali svoje oddelke in s ponosom pripovedovali o velikih gospodarskih uspehih, ki jih je ta mladi kolektiv že dosegel. Glede odpovedi našega lista pa so nam dejali, da jih je na to prisilila skrajno neredna dostava. Zgodilo se je, da je poštar prinesel Delavsko enotnost skupaj kar za štiri tedne nazaj. Seveda da so proizvajalke upravičeno negodovale, kajti zastarelega lista nihče ne bere z zanimanjem. Pletilje in šivilje iz Ambrusa so po krajšem razgovoru povedale, da jim je Delavska enotnost zelo všeč in da žele še biti naročnice, vendar pod pogojem, da se uredi dostava. Oglasili smo se na pošti v Zagradcu in ugotovili, da je tamošnji pismonoša svoje delo opravljal precej po svoje.

Po posredovanju smo dosegli, da se je tudi poslovanje pošte v Zagradcu uredilo. Proizvajalke iz obrata v Ambrusu so se spet naročile na Delavsko enotnost, vendar jih je tokrat na seznamu le 33 in ne več 46. Kaže torej, da nam je neredno poslovanje pošte odvzelo 13 naročnikov. Najpomembnejša pri tem pa ni materialna škoda, ampak moralno politična. Kolektiv obrata Ambrus pozivamo, da skuša pridobiti za naročnice Delavske enotnosti še vse ostale proizvajalke.

BORZA ZA ODDIH

Vsem družbenim organizacijam in kolektivom!

PRODAMO HIŠO Z DVEMA TAKOJ VSELJIVIMA STANOVANJEMA v zdraviliških toplicah tik ob vrelcu. Stavba je primerna za počitniški dom. Ponudbe pošljite na upravo Delavske enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2/IV pod šifro »Počitniški dom«.

TOVARNA AVTOMOBILOV MARIBOR ima svoj počitniški dom v Omišlju na otoku Krku in želi ZAMENJAVO za nekaj sob z dvema ali tremi posteljami v drugih krajih ob morju ali na otoku. Pismene ponudbe sprejema Kadrovska socialna služba podjetja.

TEKSTILNA TOVARNA IN BARVARNA PTUJ. Več članov naše sindikalne podružnice želi preživeti letni oddih v mesecu juniju v počitniških domovih delovnih kolektivov ob morju in v planinah. Sporočite nam prosta mesta.

POČITNIŠKE SKUPNOSTI! Lepe sadike za ozelenitev in zasenčenje pri vaših letoviščih ob morju lahko poceni nabavite v našem obratu DREVESNICA SALVELA - NOVI GRAD V ISTRI.

Poverite nam ureditev okolice pri vašem letovišču, ker imamo bogate izkušnje v tej dejavnosti.

Naročila sprejema »SEMESADIKA - MENGES« pošta Mengeš.

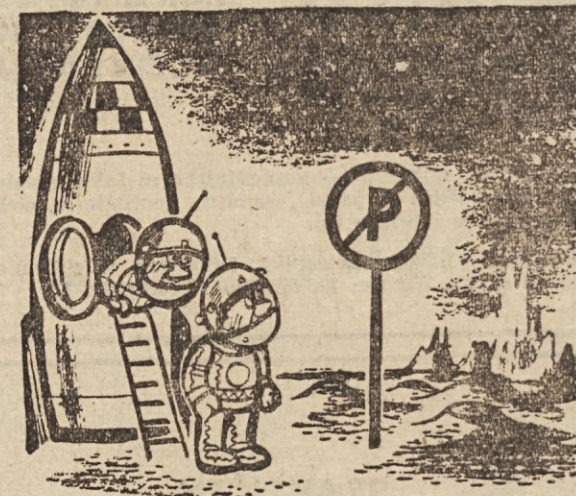
Sem in tja po vesolju...

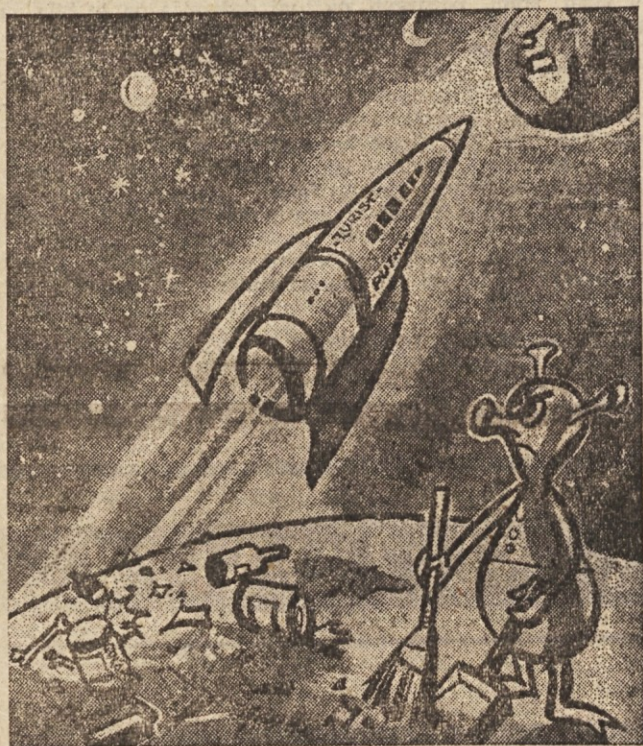
— Pomisli, Štefan!... Saj niti ni tako daleč, ko je človek prvič poskušal leteti!

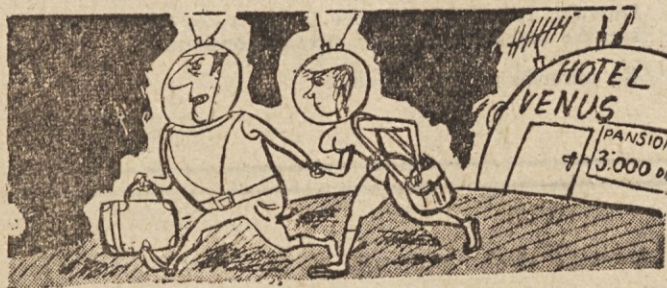
— Ni važno! Nikar ne jokaš! Zdaj je vsaj dokazano, da si imel v bistvu prav: polet v vesolje je mogoč!

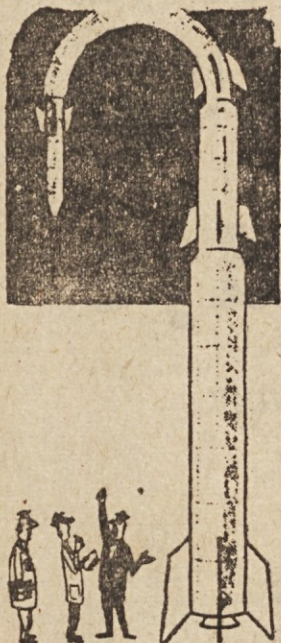
PRVI LJUDJE NA MESECU

PRVOMAJSKI IZLET 2061

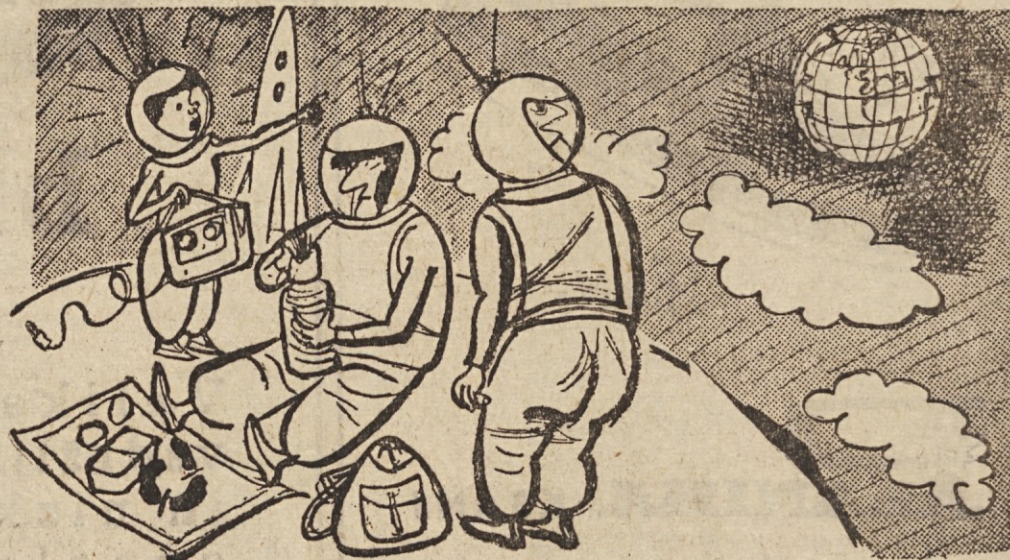
— Isto kot v Opatiji! V turističnem uradu so mi rekli, da je penzion po 1000 din!

— Naloga tretje stopnje rakete je, da vrne potnike na zemljo...

— Da smo šli za prvi maj na Jupiter, je bila tvoja ideja! Koliko lepše bi bilo v Iškem Vintgarju!

— Očka, v tranzistorju kar naprej škriplje!
— Žal, nimamo dovolj žice za ozemljitev!